

KØBENHAVNS UNIVERSITET

Moderne berigelses- kriminalitet

En dybdegående analyse af straffelovens §279 a

Nina Donovan Anker
Sofie Ramsrud Jensen

Abstract

The main purpose of this thesis is to determine the scope of the Danish data fraud provision (279a in the Danish Criminal Code). In particular, the boundaries between the data fraud provision and each of the provisions on theft (276), embezzlement (278(1)(iii), fraud (279), breach of trust (280) and the wrongful use, production, obtainment, possession or disclosure of data (301) are examined.

Provision 279a was introduced in 1985; an age before the digital revolution – and before digital technology became a means to commit crimes. Based on a report drafted by the Danish “Straffelovråd” (no. 1032/1985), which was inquired by the Danish Ministry of Justice, the Danish government decided to implement the provision on data fraud despite the fact that neither the Prosecution Service nor the Danish police were convinced of the necessity thereof.

Today, a great amount of crimes are committed by digital means. It is thus important to examine under what circumstances provision 279a is being applied and whether the application is in accordance with the original intention. In addition, it is relevant to examine whether provisions on other types of acquisitive crimes are still being used, despite the fact that it would be more accurate to apply the data fraud provision.

We have analysed the relevant case law and categorized the most common types of crimes involving data fraud. We have thus been able to understand the practical application of the data fraud provision. Moreover, we have been able to clarify what types of crimes committed by means of digital devices that are still not being determined as data fraud, maybe due to old habits.

Subsequently, we have evaluated the potential future of the provision on data fraud. In particular, we have discussed who is responsible for adjusting the application of the provision and whether the provision can be amended to be more suitable and relevant in the future.

As a result of the above we conclude that there are clear interfaces between the provisions on data fraud, fraud and theft, respectively. In contrast, a notable amount of case law shows that the distinction between the provisions on data fraud, embezzlement and breach of trust are still unclear.

Moreover, we conclude that it would be beneficial to amend the provision, and thereby state and clarify the use and application of provision 279a in relation to provisions 278 (1)(iii), 280 and 301, respectively.

The application of the data fraud provision is more relevant than ever since it was first introduced in 1985. Therefore, it is crucial that the Prosecution Service and the courts make an effort in determining the scope of the provision.

INDHOLDSFORTEGNELSE

1. INTRODUKTION	1
1.1. Problemformulering	2
1.2. Metode og retskilder	3
1.3. Opgavens struktur	5
2. STRAFFELOVENS § 279 A	6
2.1. Bestemmelsens tilblivelse	6
2.2. Bestemmelsens ordlyd	8
2.2.1. Første led	9
2.2.2. Andet led	10
2.2.3. Retsstridig	11
2.2.4. Forsæt	12
2.2.5. Fuldbyrkelse	13
2.2.6. Strafferammen	14
2.3. Bestemmelsens anvendelse i praksis	15
2.3.1. Bestemmelsens anvendelse fra 1985 til 1990	15
2.3.2. Bestemmelsens anvendelse fra 1990 til 2002	15
2.3.3. Bestemmelsens anvendelse fra 2002 til 2018	17
2.3.4. Afsluttende bemærkninger	18
3. DE TILSTØDENDE BESTEMMELSER	19
3.1. Straffelovens § 279 - Bedrageri	20
3.1.1. Vildfarelse hos offeret som fører til en disposition	20
3.2.2. Retsstridig	21
3.2.3. Påført formuetab	21
3.2.4. Forsæt	22
3.2.5. Fuldbyrkelse	22
3.2. Straffelovens § 278 - Underslæb	22

3.2.1. Betroede penge	22
3.2.2. Forbrugt uretmæssigt	23
3.2.3. Forsæt	24
3.2.4. Fuldbyrkelse	24
3.3. Straffelovens § 280 - Mandatsvig	24
3.3.1. § 280, nr. 1 - legitimationsmisbrug	25
3.3.2. § 280, nr. 2 - pligt til at varetage en andens formueanliggende	25
3.3.3. Forsæt	26
3.3.4. Fuldbyrkelse	26
3.4. Straffelovens § 276 - Tyveri	26
3.4.1. Fremmed rørlig ting	26
3.4.2. Økonomisk værdi	27
3.4.3. I en andens besiddelse	27
3.4.4. Forsæt	28
3.4.5. Fuldbyrkelse	28
3.5. Straffelovens § 301 - Skimming	28
3.5.1. Fremstiller, skaffer sig, besidder eller videregiver	29
3.5.2. Oplysninger, som identificerer et betalingsmiddel, der er tildelt andre	29
3.5.3. Genererede betalingskortnumre	29
3.5.4. Forsæt	29
3.5.5. Fuldbyrkelse	30
3.6. Delkonklusion	30
4. STRAFFELOVENS § 279 A - ANVENDELSE I PRAKSIS	32
4.1. Internethandel	32
4.1.1. Foreligger der en vildfarelse?	33
4.1.2. Retspraksis	34
4.1.3. Landsrettens stillingtagen	35
4.1.4. Korrektion af tiltalepraksis	36
4.1.5. Afsluttende bemærkninger	37
4.2. Ansattes uberettigede dispositioner mv.	38
4.2.1. Indledende bemærkninger	38
4.2.2. Retspraksis vedrørende § 279 a	39
4.2.3. Praksis vedrørende § 278, stk. 1, nr. 3	42

4.2.4. Praksis vedrørende § 280	43
4.2.5. Hvilken bestemmelse skal der rejses tiltale for?	44
4.2.6. Afsluttende bemærkninger	45
4.3. Uberettigede hævnninger ved pengeautomater	45
4.3.1. Straffelovrådets bemærkninger i betænkningen fra 1985	46
4.3.2. Det længe herskende synspunkt	47
4.3.3. Det nye fremherskende synspunkt	47
4.3.4. Praksis fra før 2014	48
4.3.5. U.2014.1688 V og praksis efter 2014	49
4.3.6. Eksempel på forkert tiltale	51
4.3.7. Todeling af forbrydelsen	51
4.3.8. Perspektivering til svensk og norsk ret	53
4.3.9. Afsluttende bemærkninger	54
4.4. Misbrug af eget dankort	55
4.4.1. Ensartet og tydelig retspraksis	56
4.4.2. Afsluttende bemærkninger	57
4.5. Skimming	58
4.5.1. Indledende bemærkninger om forsøg	59
4.5.2. Praksis - § 301 eller § 279 a, jf. § 21	60
4.5.3. Afsluttende bemærkninger	62
4.6. Delkonklusion	63
4.6.1. Grænsen mellem § 279 a og § 279	63
4.6.2. Grænsen mellem § 279 a og § 278, stk. 1, nr. 3/§ 280	63
4.6.3. Grænsen mellem § 279 a og § 276	64
4.6.4. Grænsen mellem § 279 a og § 301	65
4.6.5. Afsluttende bemærkninger	65
5. KORREKTION AF TILTALE	66
5.1. Korrektion af tiltale	66
5.1.1. Anklagemyndigheden	66
5.1.2. Domstolene	70
5.1.3. Forsvarerne	71
5.1.4. Afsluttende bemærkninger	72
5.1.5. Perspektivering til fremtiden	74

6. ANVENDES § 279 A I OVERENSSTEMMELSE MED HENSIGTEN?	75
6.1. Hensigten med § 279 a's indførelse i straffeloven i 1985	75
6.2. Er praksis i overensstemmelse med hensigten?	76
6.3. Hvordan kan bestemmelsen anvendes bedre fremover?	77
6.3.1. Grænsen mellem straffelovens § 279 a og de tilstødende bestemmelser klarlægges gennem retspraksis	77
6.3.2. Bestemmelsens ordlyd ændres, så bestemmelsen bliver primær i forhold til de tilstødende bestemmelser	78
6.3.3. Bestemmelsens fremrykkede fuldbyrdelsesmoment fjernes	78
6.4. Afsluttende bemærkninger	84
7. KONKLUSION	86
8. LITTERATURLISTE	88
9. BILAG 1	92

1. Introduktion

“I perioden 2009-2016 er antallet af anmeldelser om databedrageri, tyveri fra pengeautomat mv. steget med 350%”¹

Siden Danmarks Statistik og Rigspolitiet i 1990 begyndte at udarbejde statistik over anmeldte lovovertrædelser, ses en tydelig stigning i antallet af anmeldte overtrædelser for databedrageri, jf. straffelovens § 279 a. I år 1990 blev der blot anmeldt otte tilfælde af databedrageri, mens tallet i år 2017 var steget til 24.435 anmeldelser².

Selvom antallet af anmeldelser er steget markant, og straffelovens § 279 a derfor i højere grad end tidligere bliver anvendt ved domstolene, viser retspraksis, at anvendelsesområdet for straffelovens § 279 a fortsat er uklart. Særligt afgrænsningen over for straffelovens tilstødende bestemmelser har givet anledning til en uensartet praksis ved domstolene, hvor sammenlignelige gerningsindhold er blevet dømt efter forskellige bestemmelser. De centrale tilstødende bestemmelser er § 276 (tyveri), § 278, stk. 1, nr. 3 (pengeunderslæb), § 279 (bedrageri), § 280 (mandatsvig) og § 301 (skimming), herefter benævnt ”de tilstødende bestemmelser”.

Desuden er straffelovens § 279 a sparsomt behandlet i litteraturen. En stor del af den skrevne litteratur er fra perioden omkring bestemmelsens indførelse i 1985³. Det er bemærkelsesværdigt, at en bestemmelse, der falder direkte ind i den moderne berigelseskriminalitet, trods udviklingen på dataområdet, ikke er behandlet yderligere i litteraturen. Den sparsomme litteratur kan formodes at have medført en manglende forståelse for bestemmelsens anvendelsesområde, hvilket i værste fald kan have medført en uhensigtsmæssig anvendelse af bestemmelsen i tiltale- og retspraksis. For eksempel er det ikke utænkeligt, at anklagemyndigheden på grund af vanens magt vælger at rejse tiltale for

¹https://www.politi.dk/NR/rdonlyres/D8031319-3B8B-48A0-ADB0-398BB73182EA/0/Styrketindsatsmodoeconomiskitkriminalitet_15052017.pdf

² Se bilag vedrørende statistik.

³ Bl.a. Greve, Vagn: edb-strafferet, Anklagemyndighedens Årsberetning 1989/90 m.v.

overtrædelse af de ”gamle” bestemmelser om tyveri, underslæb, bedrageri og mandatsvig, på trods af at gerningsindholdet falder bedre ind i kernen af straffelovens § 279 a.

Dette projekt vil undersøge anvendelsesområdet for straffelovens § 279 a, herunder grænserne mellem straffelovens § 279 a og de tilstødende bestemmelser. Derved bidrager projektet med et nyt perspektiv på, hvordan straffelovens § 279 a med fordel kan finde anvendelse i det moderne kriminalitetsbillede, især således at bestemmelsen ikke bliver fravalgt i forhold til de tilstødende bestemmelser.

Ved at klarlægge anvendelsesområdet for straffelovens § 279 a og grænserne mellem denne og de tilstødende bestemmelser kan vi kritisk undersøge, hvorvidt de nuværende tilsyneladende uklare grænser og den heraf medførte uensartede retspraksis giver anledning til retssikkerhedsmæssige problemer. Det er desuden vigtigt at klarlægge anvendelsesområdet for straffelovens § 279 a, da en uhensigtsmæssig udvikling af bestemmelsens anvendelse må formodes at få betydning i et samfund, hvor navnlig elektronisk berigelseskriminalitet rammer flere og flere.

Ydermere vil det være informativt for den fremtidige retsanvender, at der foretages en afklaring af bestemmelsens anvendelsesområde, herunder en fastlæggelse af grænserne mellem straffelovens § 279 a og de tilstødende bestemmelser, således at praksis fremadrettet vil blive ensartet.

1.1. Problemformulering

Projektet har til formål at foretage en dybdegående og kritisk analyse af anvendelsesområdet for straffelovens § 279 a i praksis. Projektet vil undersøge, hvordan straffelovens § 279 a finder anvendelse i praksis, særligt med fokus på, hvordan bestemmelsen afgrænses over for de tilstødende bestemmelser i straffeloven om tyveri, pengeunderslæb, bedrageri, mandatsvig og skimming. Projektet vil desuden vurdere, hvorvidt eventuelle afgrænsningsproblemer giver anledning til retssikkerhedsmæssige overvejelser i forbindelse med bestemmelsens anvendelse fremadrettet.

1.2. Metode og retskilder

For at besvare vores problemformulering vil vi anvende den retsdogmatiske metode. På baggrund af en retlig analyse af retspraksis vedrørende databedrageri og de tilstødende bestemmelser vil vi kortlægge den retlige ramme for straffelovens § 279 a's rækkevidde.

Straffelovens § 279 a er som anført ovenfor ikke behandlet i nævneværdig grad i den retsvidenskabelige litteratur. Den sparsomme litteratur på området består primært af artikler og anklagemyndighedens årsberetninger skrevet omkring bestemmelsens indførelse i 1985⁴. Endvidere foreligger der enkelte nyere artikler, som forholder sig kritisk til den over 30 år gamle forståelse af bestemmelsens anvendelsesområde⁵. Det skal desuden tilføjes, at det primært er Vagn Greve og Knud Waaben, der har præget den retsvidenskabelige litteratur på området, hvorfor fortolkningen i litteraturen ikke nødvendigvis er tilstrækkeligt nuanceret.

Da vi ikke finder den foreliggende litteratur på området tilstrækkelig til at kunne kortlægge retsstillingen for straffelovens § 279 a's anvendelse, vil vi foretage en kritisk analyse af retspraksis på området. Vi vil således undersøge, hvordan bestemmelsen reelt finder anvendelse, og hvorvidt der hersker en usikkerhed om afgrænsningen over for de tilstødende bestemmelser.

For at kunne udlede gældende ret på databedrageriområdet har vi gennemgået faktum i 135 domme. Disse domme repræsenterer samtlige domme om databedrageri samt relevante domme om tyveri, underslæb, bedrageri, mandatsvig og skimming, der er offentliggjort på Karnov og på Anklagemyndighedens Vidensbase⁶. Vi har gennemgået alle domme om underslæb, bedrageri, mandatsvig og skimming og herefter selekteret de domme, som har et gerningsindhold lignende gerningsindholdet i dommene om databedrageri.

Vi har kategoriseret dommene for derigennem at danne et overblik over, hvordan bestemmelsen gennem tiden har været anvendt, særligt med fokus på at belyse, hvordan

⁴ Bl.a. Greve, Vagn: EDB-strafferet, Greve, Vagn m.fl.: Kommenteret straffelov t.o.m. 10. omarbejdede udg. (2012) mm.

⁵ Bl.a. Madsen, Lasse Lund: Bedrageri i den digitale virkelighed.

⁶ <https://vidensbasen.anklagemyndigheden.dk/Soeg?term=>

retsanvenderne har forstået bestemmelsens rækkevidde i forhold til de tilstødende straffelovsbestemmelser. Vi har på baggrund af en gennemgang af samtlige domme udvalgt en række domme, som har givet anledning til tvivl om bestemmelsens rækkevidde.

På baggrund af vores analyse af retspraksis har vi foretaget en række eksplorative interviews med fagpersoner, der beskæftiger sig med berigelseskriminalitet til daglig. Vi har talt med repræsentanter fra anklagemyndigheden og domstolene samt en forsvarer med speciale i økonomisk kriminalitet med henblik på at belyse, hvordan retssystemets aktører sikrer en ensartet praksis på § 279 a's anvendelsesområde. Herved vil vi be- eller afkræfte den ovennævnte tese om, at retsanvenderne i praksis har tendens til at vælge de "gamle" bestemmelser frem for straffelovens § 279 a.

Ved siden af retspraksis er vores primære retskilde Straffelovrådets betænkning om datakriminalitet fra 1985⁷. Vi har anvendt betænkningen til at forstå hensigten samt rækkevidden af straffelovens § 279 a. Betænkningen gav blandt andet anledning til, at der ved lov nr. 229 af 6. juni 1985 om ændring af straffeloven (datakriminalitet) blev indsat en bestemmelse i straffeloven vedrørende databedrageri (§ 279 a).

Betænkningen er informativ, da den indeholder Straffelovrådets overvejelser om nødvendigheden af straffelovens § 279 a, herunder hensigten med bestemmelsen. Straffelovrådet redegjorde desuden i betænkningen for de fortolkninger, som fører til, eller udelukker, at forskellige typer af datakriminalitet kunne rummes i de eksisterende straffebestemmelser. Selvom betænkningen på nuværende tidspunkt er mere end 30 år gammel, er den stadig i dag den mest omfattende og dybdegående retskilde vedrørende straffelovens § 279 a.

Vi vil afslutningsvis gøre os en række retspolitiske overvejelser, i forbindelse med at vi vil vurdere, hvorvidt straffelovens § 279 a anvendes i overensstemmelse med intentionen,

⁷ Betænkning nr. 1032, København (1985): Straffelovrådets betænkning om datakriminalitet.

herunder om bestemmelsen i sin nuværende udformning er hensigtsmæssig i forhold til nutidens kriminalitetsbillede.

1.3. Opgavens struktur

Indledningsvist vil vi med udgangspunkt i forarbejderne til § 279 a samt den eksisterende litteratur beskrive bestemmelsens baggrund, formål og indhold. Vi vil derefter, ligeledes med udgangspunkt i litteraturen, kort beskrive indholdet af de tilstødende straffelovsbestemmelser for at opnå det nødvendige kendskab til gerningsindholdet heri.

Dernæst vil vi foretage en retlig analyse af § 279 a's anvendelse i praksis, særligt med fokus på at undersøge bestemmelsens anvendelsesområde og grænserne mellem straffelovens § 279 a og de tilstødende straffelovsbestemmelser.

På baggrund af ovenstående belysning af retspraksis, sammenlignet med litteraturen på området og resultatet af vores foretagne interviews, vil vi diskutere en række af de problemstillinger, der kan udledes på området, særligt i forhold til grænserne mellem straffelovens § 279 a og de tilstødende bestemmelser.

Afslutningsvis vil vi konkludere på vores problemformulering og vurdere, hvorvidt straffelovens § 279 a anvendes efter den oprindelige hensigt, og om bestemmelsen i fremtiden kan anvendes mere hensigtsmæssigt.

2. Straffelovens § 279 a

I dette afsnit vil vi belyse databedrageribestemmelsens anvendelsesområde på baggrund af den foreliggende litteratur. Vi vil foretage en beskrivelse af bestemmelsens tilblivelse, indhold og formål for derigennem at opnå det nødvendige kendskab til bestemmelsens mulige anvendelsesområde i praksis.

2.1. Bestemmelsens tilblivelse

Straffelovens § 279 a blev indført ved lov nr. 29 af 6. juni 1985 om ændring af straffeloven (datakriminalitet). Lovændringen byggede på Straffelovrådets betænkning nr. 1032/1985. Straffelovrådet fik af Justitsministeriet til opgave at afgive en udtalelse om, hvorvidt de gældende bestemmelser i straffeloven var tilfredsstillende udformet med henblik på gerningstyper, der havde forbindelse med datakriminalitet^{8 9}.

Begrundelsen for Justitsministeriets anmodning var, at der ved politikredsene havde været sager, som havde givet anledning til offentlig omtale og diskussion¹⁰. Anklagemyndigheden udtalte dog, at de ikke havde oplevet sager, der ikke kunne rummes i de gældende bestemmelser, men på trods heraf mente Justitsministeriet, at det var hensigtsmæssigt at foretage en vurdering af, hvorvidt de gældende bestemmelser var tilfredsstillende¹¹.

Straffelovrådet foretog en gennemgribende undersøgelse af bestemmelserne i straffeloven. For flere af bestemmelsernes vedkommende var Straffelovrådets konklusion, at der ikke var behov for ændring af bestemmelserne, da bestemmelserne i deres daværende (og nuværende) form også kunne omfatte datakriminalitet.

Straffelovrådet fandt dog, at det var nødvendigt at indføre § 279 a i straffeloven. Begrundelsen herfor var, at der kunne tænkes tilfælde, hvor domfældelse for særligt bedrageri var udelukket. Straffelovrådet nævnte som eksempel tilfældet, hvor en forretningsmæssig arbejdsgang er automatiseret i en sådan grad, at der ikke optræder enkeltpersoner, der handler

⁸ Betænkning nr. 1032, København (1985): Straffelovrådets betænkning om datakriminalitet, s. 5.

⁹ Begrebet datakriminalitet defineres i betænkningen som "de straffbare handlinger, der rummer en anvendelse af den for databehandling særegne teknik med hensyn til registrering, opbevaring, bearbejdelse og brug af oplysninger".

¹⁰ "Viggo-sagen", Carlsen, Bent & Elmer, Michael: Datakriminalitet, s. 297 + Betænkning nr. 1032, København (1985): Straffelovrådets betænkning om datakriminalitet, s. 5.

¹¹ Betænkning nr. 1032, København (1985): Straffelovrådets betænkning om datakriminalitet, s. 5.

på grundlag af urigtige dataoplysninger¹², samt tilfælde, hvor der ganske vist er en person, der handler i tillid til oplysningerne, men hvor den pågældende på grund af sin underordnede stilling ikke kan siges at foretage en reel prøvelse af oplysningernes rigtighed¹³.

Disse tilfælde kunne efter Straffelovrådets opfattelse heller ikke dømmes for tyveri, jf. § 276, eller pengeunderslæb, jf. § 278, stk. 1, nr. 3, og derfor havde man i praksis anvendt den subsidiære bestemmelse om mandatsvig, jf. § 280¹⁴. Men § 280 var ifølge Straffelovrådet ikke udformet med henblik på at ramme datakriminalitet, og Straffelovrådet mente derfor, at der kunne tænkes situationer, hvor det ville være mindre naturligt at henhøre datakriminalitet under bestemmelsen om mandatsvig¹⁵.

Straffelovrådet foreslog, at bestemmelsen blev indsat efter § 279 og udformet med udgangspunkt i den almindelige bedrageribestemmelse¹⁶. Straffelovens § 279 a indeholder, i modsætning til § 279's krav om menneskelig vildfarelse, et krav om, at der foretages et indgreb i grundlaget for en elektronisk databehandling.

Databedrageribestemmelsen er bredt formuleret og er, i overensstemmelse med den danske tradition, udformet abstrakt uden hensyn til det ved forbrydelsen anvendte middel¹⁷. Databedrageribestemmelsen er således teknologineutral og finder derfor anvendelse, uanset hvilket middel der benyttes, og uanset hvordan indgrebet foretages. Den brede formulering bevirker, at bestemmelsen er åben over for anvendelsen af ny teknik og deraf følgende nye kriminalitetsformer¹⁸.

Straffelovrådet anbefalede, at der ved indførelsen af § 279 a også blev foretaget en ændring i § 280, således at § 279 a blev indført i rækken af bestemmelser, som er primære i forhold til § 280¹⁹. Straffelovens § 279 a er således *lex specialis* i forhold til § 280, men ikke til de øvrige berigelsesforbrydelser.

¹² Betænkning nr. 1032, København (1985): Straffelovrådets betænkning om datakriminalitet, s. 47

¹³ Betænkning nr. 1032, København (1985): Straffelovrådets betænkning om datakriminalitet, s. 47

¹⁴ Betænkning nr. 1032, København (1985): Straffelovrådets betænkning om datakriminalitet, s. 49

¹⁵ Betænkning nr. 1032, København (1985): Straffelovrådets betænkning om datakriminalitet, s. 49-50

¹⁶ Betænkning nr. 1032, København (1985): Straffelovrådets betænkning om datakriminalitet, s. 49 og Carlsen, Bent & Elmer, Michael: Datakriminalitet, s. 298

¹⁷ Carlsen, Bent & Elmer, Michael: Datakriminalitet, s. 297

¹⁸ Carlsen, Bent & Elmer, Michael: Datakriminalitet, s. 296

¹⁹ Betænkning nr. 1032, København (1985): Straffelovrådets betænkning om datakriminalitet, s. 83

Ifølge Knud Waaben²⁰ udelukker § 279 a ikke, at § 279 i nogle tilfælde foretrækkes, men § 279 a har gjort det overflødigt at overveje § 278 eller § 280 i tilfælde, hvor databedrageri ellers kunne anses for misbrug af betroede penge eller mandatsvig.

Justitsministeriet tiltrådte Straffelovrådets indstilling og tilføjede, at det var hensigtsmæssigt ud fra et præventivt synspunkt at understrege, at det er strafbart at anvende datateknik som middel til at opnå en vinding²¹.

2.2. Bestemmelsens ordlyd

I den ovenstående skitsering af § 279 a's tilblivelse blev det blandt andet beskrevet, hvilke overvejelser Straffelovrådet gjorde sig i forhold til bestemmelsens nødvendighed og ikke mindst bestemmelsens rækkevidde sammenholdt med de tilstødende bestemmelser anvendelse.

For bedre at kunne opnå den nødvendige forståelse af straffelovens § 279 a's anvendelsesområde, herunder retspraksis på området, vil vi belyse § 279 a's ordlyd, herunder de betingelser, der skal være opfyldt for at § 279 a finder anvendelse.

Straffelovens § 279 a har siden sin oprindelse haft følgende ordlyd:

”For databedrageri straffes den, som for derigennem at skaffe sig eller andre uberettiget vinding retsstridigt ændrer, tilføjer eller sletter oplysninger eller programmer til elektronisk databehandling eller i øvrigt retsstridigt søger at påvirke resultatet af sådan databehandling”.

Bestemmelsen er placeret i straffelovens kapitel 28 om formueforbrydelser og ligner i sin udformning § 279 om bedrageri. Som beskrevet ovenfor vedrørende bestemmelsens tilblivelse blev § 279 a indsat i straffeloven ved lov nr. 229 af 6. juni 1985 på baggrund af Straffelovrådets betænkning om datakriminalitet. Hverken bestemmelsens ordlyd eller placering er siden blevet ændret.

Bestemmelsen er inddelt i to led, som vi nedenfor vil behandle særskilt.

²⁰ Waaben, Knud: Strafferettens specielle del, s. 162

²¹ Forslag til lov om ændring af straffeloven nr. L 221, Folketingstidende 1984/85, Tillæg A, spalte 4379

2.2.1. Første led

Straffelovens § 279 a, 1. led, kriminaliserer retsstridig ændring, tilføjelse eller sletning af oplysninger eller programmer til elektronisk databehandling.

2.2.1.1. Ændrer, tilføjer eller sletter

Gerningspersonen skal for at ifalde strafansvar efter straffelovens § 279 a, 1. led, ændre, tilføje eller slette oplysninger mv.

Det fremgår af artiklen ”Datakriminalitet”²², at udtrykket ”ændrer” formentlig ville dække de fleste forhold, men at der for tydelighedens skyld er suppleret med udtrykkene ”tilføjer” eller ”sletter”. Straffelovrådet fremhævede blandt andet tilfældene, hvor gerningspersonen indlægger et nyt supplerende program i et dataanlæg eller fuldstændigt sletter et program.²³

Det er ifølge Straffelovrådet uden betydning, hvordan gerningspersonens indgreb foretages, blot indgrebet bevirker en ændring, tilføjelse eller sletning af oplysninger mv.²⁴ Indgrebet kan således enten foretages ved hjælp af datateknik, for eksempel ved anvendelse af en terminal, eller indgrebet kan foretages på andre måder, eksempelvis ved ødelæggelse af komponenter, der indgår i en databehandling, såsom et magnetbånd²⁵. Ved ødelæggelse af komponenter vil det være gerningspersonens berigelsesforsæt, der adskiller § 279 a fra § 291 (hærværk)²⁶.

2.2.1.2. Oplysninger og programmer

Gerningspersonen skal ifølge bestemmelsens ordlyd foretage en ændring, tilføjelse eller sletning af *oplysninger* eller *programmer*. Betænkningen indeholder ingen definition af, hvad der ligger i begreberne oplysninger og programmer.

Ifølge Knud Waaben sigtes der ved anvendelsen af begreberne oplysninger og programmer til de to grundelementer i computerbehandling, nemlig computerens materielle informationer (dvs. oplysninger) og det indlagte program i computerens system, som håndterer behandlingen af disse oplysninger (dvs. programmer)²⁷.

²² Carlsen, Bent & Elmer, Michael: Datakriminalitet, s. 299

²³ Betænkning nr. 1032, København (1985): Straffelovrådets betænkning om datakriminalitet, s. 81

²⁴ Betænkning nr. 1032, København (1985): Straffelovrådets betænkning om datakriminalitet, s. 81

²⁵ Betænkning nr. 1032, København (1985): Straffelovrådets betænkning om datakriminalitet, s. 81. Forholdet mellem § 279 a og § 291 behandles ikke i øvrigt i dette speciale

²⁶ Betænkning nr. 1032, København (1985): Straffelovrådets betænkning om datakriminalitet, s. 81

²⁷ Waaben, Knud: Strafferettens specielle del, s.161

Ifølge Straffelovrådet er det uden betydning, om disse oplysninger eller programmer er lagret, eller om de er under transmission²⁸.

2.2.1.3. Elektronisk databehandling

Det er ikke nærmere defineret i litteraturen, hvad der forstås ved elektronisk databehandling, men det er forudsat, at der kræves et anlæg hertil²⁹. Et anlæg hertil kan for eksempel være en computer, en terminal eller en hæveautomat. Det betyder således, at strafansvar efter § 279 a kræver, at forbrydelsen begås ved hjælp af computerteknologi (edb-teknik)³⁰.

I Straffelovrådets betænkning fra 1985 er det anført, at ”Udtryk som ”data”, ”databehandling” o.l. omfatter alle oplysninger og enhver anden form for behandling, herunder manuel behandling, af oplysninger”³¹.

Da begrebet elektronisk databehandling ikke er nærmere defineret i hverken straffeloven eller i lovens forarbejder mv., skal begrebet i stedet defineres gennem retspraksis. Praksis ses endnu ikke at have foretaget en nærmere afgrænsning af eller stillingtagen til, hvad der forstås ved elektronisk databehandling. Eksempler på elektronisk databehandling fra praksis er mangeartede, heriblandt kan nævnes hæveautomaters behandling af kortoplysninger til vurdering af, om der er dækning på kontoen og efterfølgende udlevering af kontanter³², betalingsautomaters behandling af kortoplysninger til vurdering af, om der er dækning på kontoen og efterfølgende udlevering af genstande (for eksempel benzin)³³ samt online pengeoverførsler³⁴.

2.2.2. Andet led

Straffelovens § 279 a, 2. led, kriminaliserer indgreb, der i øvrigt retsstridigt søger at påvirke resultatet af en elektronisk databehandling.

²⁸ Betænkning nr. 1032, København (1985): Straffelovrådets betænkning om datakriminalitet, s. 81

²⁹ Nielsen, Gorm Toftegaard m.fl.: Kommenteret straffelov, Speciel del, s. 620

³⁰ Waaben, Knud: Strafferettens specielle del, s.161

³¹ Betænkning nr. 1032, København (1985): Straffelovrådets betænkning om datakriminalitet, s. 13

³² Se for eksempel dommene U.2005.701/1 og U.2017.3056

³³ Se for eksempel dommen TfK2011.396/2

³⁴ Se for eksempel dommene U.2004.2733, TfK2008.873 og AM2011.03.04B

2.2.2.1. I øvrigt søger at påvirke resultatet af en elektronisk databehandling

Bestemmelsens andet led rummer en mere generel og ubestemt udvidelse af det første led³⁵, og fungerer i det hele taget som et supplement, såfremt gerningsindholdet ikke kan rummes i det mere afgrænsede første led.

Ved formuleringen i § 279 a, 2. led, undgår man at skulle tage stilling til, om der umiddelbart ved indtastning af data eller lignende kan siges at være sket en elektronisk databehandling, hvor et resultat er blevet påvirket, eller om dette først er tilfældet på et senere tidspunkt³⁶.

Et eksempel på en handling, som ikke er omfattet af det første led, er situationen, hvor en gerningsperson, i stedet for at gribe ind i den elektroniske databehandling, ændrer de oplysninger, som senere af en anden person skal indtastes eller lignende med henblik på elektronisk databehandling³⁷. I denne situation er det ikke gerningspersonen, der foretager en ændring mv. i den elektroniske databehandling, og gerningspersonen er derfor ikke herre over, hvornår denne ændring mv. foretages. Den anden person, som handler ud fra en forudsætning om oplysningernes rigtighed, kan dog blive bragt i en vildfarelse, der under visse omstændigheder vil bringe forholdet ind under § 279 i stedet for § 279 a, 2. led. Dette eksempel vil vi belyse nærmere under afsnit 4.1.1. vedrørende afgrænsningen mellem § 279 og § 279 a i praksis.

Det skal bemærkes, at det sjældent fremgår af anklageskriftet, hvorvidt forbrydelsen består af en overtrædelse af bestemmelsens første eller andet led, og andet led forudsættes da også at finde anvendelse sjældnere end første led³⁸.

2.2.3. Retsstridig

Databedrageribestemmelsen indeholder såvel i første led som i andet led et krav om, at ”forholdet skal være retsstridigt, hvilket sigter dels til den uvedkommende persons optræden, dels til den ansattes irregulære fremgangsmåde”³⁹.

³⁵ Nielsen, Gorm Toftegaard m.fl.: Kommenteret straffelov, Speciel del, s. 620.

³⁶ Betænkning nr. 1032, København (1985): Straffelovrådets betænkning om datakriminalitet, s. 82.

³⁷ Betænkning nr. 1032, København (1985): Straffelovrådets betænkning om datakriminalitet, s. 81.

³⁸ Waaben, Knud: Strafferettens specielle del, s. 161.

³⁹ Waaben, Knud: Strafferettens specielle del, s. 162.

Retsstridighed foreligger som oftest implicit i ansvarsbetingelsen om, at gerningspersonen skal have den nødvendige tilregnelser, hvilket for § 279 a's tilfælde er alle forsætsgrader, jf. straffelovens § 19 modsætningsvist.

Lovgiver har imidlertid medtaget et krav om retsstridighed i selve formuleringen af bestemmelsen, da det blandt andet understreger, at der ikke må foreligge en objektiv straffrihedsgrund som for eksempel samtykke⁴⁰.

I en landsretsdom fra 2017⁴¹ forsøgte tiltaltes forsvarer at overbevise retten om, at tiltalte som værge for forurettede havde overført 600.000 kroner fra forurettedes konto til sin egen efter ønske fra forurettede. Det lykkedes ikke forsvareren at overbevise retten herom. Såfremt det var blevet bevist, at overførslerne skete efter den forurettedes ønske, forelå der ikke en retsstridig disposition fra tiltaltes side, idet forurettede i så fald havde givet sit samtykke til overførslen. Betingelsen om retsstridighed kan derfor i realiteten anses som en art forbehold om, at visse omstændigheder *ikke* må foreligge⁴².

En anden retlig fortolkning af betingelsen om retsstridighed omhandler det krav, at der ikke må foreligge materiel atypicitet. Materiel atypicitet foreligger i de tilfælde, hvor handlingen i realiteten opfylder gerningsbeskrivelsens krav, men hvor det fra lovgivers side ikke har været hensigten at kriminalisere den pågældende type handling⁴³. I eksemplet fra dommen refereret ovenfor ville resultatet højst sandsynligt blive en frifindelse som følge af materiel atypicitet, da det ikke kan antages at have været lovgivers intention at gøre det strafbart at give (penge)gaver.

2.2.4. Forsæt

Strafansvar efter straffelovens § 279 a kræver forsæt jf. straffelovens § 19 modsætningsvist. Straffelovens § 279 a er en berigelsesforbrydelse og indeholder derfor et krav om berigelsesforsæt hos gerningspersonen. Heri ligger, at gerningspersonen skal have handlet for at opnå en uberettiget vinding til enten sig selv eller en tredjemand.

⁴⁰ Waaben, Knud: Strafferettens almindelige del I, Ansvarslæren, s. 64.

⁴¹ TfK2017.1158/2

⁴² Waaben, Knud: Strafferettens almindelige del I, Ansvarslæren, s. 65.

⁴³ Waaben, Knud: Strafferettens almindelige del I, Ansvarslæren, s. 65.

Databedrageribestemmelsen indeholder ikke et udtrykkeligt krav om, at gerningspersonens disposition skal medføre et formuetab hos offeret, for at forbrydelsen er fuldbyrdet⁴⁴. Dette betyder, at gerningsindholdet i straffelovens § 279 a fuldbyrdes på et tidligere tidspunkt end for eksempel gerningsindholdet i straffelovens § 279. Straffelovens § 279 a fuldbyrdes allerede ved gerningspersonens handling, hvilket vi vil beskrive nærmere i det kommende afsnit.

2.2.5. Fuldbyrdelse

Som beskrevet ovenfor fuldbyrdes straffelovens § 279 a tidligere end de øvrige berigelsesforbrydelser. Fuldbyrdelsen sker allerede ved gerningspersonens disposition og ikke først, når gerningspersonen (eller en tredjemand) har opnået en vinding, og offeret har lidt et tab.

Dette forhold kaldes fremrykket fuldbyrdesmoment. Waaben definerer begrebet fuldbyrdesmoment på følgende måde: “En forbrydelses fuldbyrdesmoment er det tidspunkt, hvor forbrydelsen anses for fuldbyrdet”⁴⁵. Kort sagt er læren, at fuldbyrdesmomentet er det tidspunkt, hvor forsøget afsluttes, og forbrydelsen er fuldbyrdet eller realiseret⁴⁶.

For så vidt angår bestemmelsen i straffelovens § 279 a betyder det, at gerningsindholdet i bestemmelsens første led er realiseret, allerede når en gerningsperson med berigelsesforsæt ændrer, tilføjer eller sletter oplysninger eller programmer, og gerningspersonens disposition er af en sådan art, at vindingen kan opnås, uden gerningspersonen skal foretage sig yderligere⁴⁷. Det bemærkes i den forbindelse, at bestemmelsen anses for fuldbyrdet, uanset om gerningspersonen opnår en uberettiget vinding eller ej.

Gerningsindholdet i bestemmelsens andet led er realiseret, når der er foretaget en anden handling end de i første led anførte, med berigelsesforsæt og forsæt til at søge at påvirke resultatet af en databehandling⁴⁸. Dette gælder, uanset at et eventuelt tab først realiserer sig

⁴⁴ Nielsen, Gorm Toftegaard m.fl.: Kommenteret straffelov, Speciel del (2017), s. 620.

⁴⁵ Nielsen, Gorm Toftegaard: Om at lære strafferet og/eller begreber, U.1990B.329, s. 333.

⁴⁶ Nielsen, Gorm Toftegaard: Om at lære strafferet og/eller begreber, U.1990B.329, s. 334.

⁴⁷ Nielsen, Gorm Toftegaard m.fl.: Kommenteret straffelov, Speciel del, s. 620.

⁴⁸ Betænkning nr. 1032, København (1985): Straffelovrådets betænkning om datakriminalitet, s. 82.

hos offeret på et senere tidspunkt, for eksempel fordi en pengetransaktion først gennemføres på den næstkommende hverdag.

At man fra lovgivers side har valgt, at forbrydelsen skal fuldbyrdes på et tidligere tidspunkt end for eksempel bedrageri, skyldes, at det efter Straffelovrådets opfattelse var nødvendigt at fastsætte et tidligere fuldbyrdelsesmoment. Begrundelsen herfor var, at det kunne blive vanskeligt og i nogle tilfælde ligefrem umuligt at fremskaffe nærmere oplysninger om, hvorvidt og i givet fald hvornår den databehandling, i hvilken den ændrede oplysning mv. var blevet anvendt, havde fundet sted⁴⁹. Hvorvidt dette stadig er tilfældet i år 2018, vil vi diskutere senere i opgaven, med henblik på at vurdere om bestemmelsens udformning fortsat er hensigtsmæssig.

2.2.6. Strafferammen

Strafferammen for overtrædelse af straffelovens § 279 a følger af straffelovens §§ 285-287.

Udgangspunktet i sager vedrørende overtrædelse af § 279 a er fængsel i op til 1 år og 6 måneder, jf. § 285, stk. 1. Det fremgår tillige af § 285, stk. 1, at samme strafferamme finder anvendelse for overtrædelse af § 276 samt i §§ 278-283.

Endvidere følger det af straffelovens § 286, stk. 2, at straffen kan stige til fængsel indtil 8 år, når de i §§ 278-280 og § 283 nævnte forbrydelser er af særlig grov beskaffenhed. Her lægges der særligt vægt på udførelsesmåden, hvorvidt forbrydelsen er udført af flere i forening, omfanget af den opnåede eller tilsigtede vinding samt antallet af begåede forbrydelser.

Ydermere fremgår det af straffelovens § 287, stk. 1, at såfremt forbrydelserne i §§ 276-283 er af mindre strafværdighed, da kan der straffes med bøde. Strafværdigheden vurderes blandt andet på baggrund af de omstændigheder hvorunder handlingen er begået og de tilvendte genstandes eller det lidte formuetabs ringe betydning. Endvidere fremgår det, at straffen kan bortfalde, hvis der foreligger øvrige formildende omstændigheder.

Det er relevant for denne opgave at notere sig, at strafferammen for overtrædelse af straffelovens § 279 a er den samme som for overtrædelse af straffelovens § 276 (med

⁴⁹ Betænkning nr. 1032, København (1985): Straffelovrådets betænkning om datakriminalitet, s. 82.

undtagelse af den skærpede strafferamme i § 286, stk. 2, der ikke gælder for § 276) samt § 278, stk. 1, nr. 3, § 279 og § 280. Strafferammen for overtrædelse af straffelovens § 279 a er også den samme som for overtrædelse af § 301, dog således at overtrædelse af § 301 under særligt skærpende omstændigheder alene straffes med fængsel indtil 6 år.

2.3. Bestemmelsens anvendelse i praksis

Ovenfor belyste vi ordlyden i straffelovens § 279 a samt betingelserne for, hvornår bestemmelsen finder anvendelse, og hvornår bestemmelsen fuldbyrdes.

I det følgende afsnit vil vi foretage en historisk gennemgang af bestemmelsens anvendelsesområde i praksis fra bestemmelsens indførelse i 1985 og frem til i dag. Gennemgangen skal bidrage med et overblik over bestemmelsens brede anvendelsesområde samt påpege nogle af de problemområder, som vi vil analysere senere i opgaven.

2.3.1. Bestemmelsens anvendelse fra 1985 til 1990

I tiden efter indførelsen af straffelovens § 279 a var bestemmelsen den hyppigst anvendte bestemmelse i forbindelse med “edb-berigelseskriminalitet”⁵⁰, dvs. datakriminalitet med forsæt til berigelse. Efter indførelsen af § 279 a blev sager om underslæb og mandatsvig i mange tilfælde erstattet af sager om databedrageri, og det klassiske eksempel på databedrageri i tiden kort efter indførelsen af bestemmelsen omhandlede ansatte i underordnede stillinger, som udnyttede almindelige brugerfaciliteter (it-faciliteter) til at opnå en vinding.⁵¹ Som eksempel kan nævnes en dom fra 1989⁵², hvor en sparekasseassistent blev dømt for databedrageri ved blandt andet at have betalt sine egne regninger over andres konti og ved at have flyttet beløb fra andres (kunders) konti til sin egen konto.

2.3.2. Bestemmelsens anvendelse fra 1990 til 2002

Den efterfølgende periode var især karakteriseret ved, at nye kriminalitetsformer vandt frem. Den primære problemstilling for så vidt angår it-kriminalitet omhandlede spørgsmålet om, hvordan forskellige typer af misbrug af dankort retligt skulle behandles.

⁵⁰ Anklagemyndighedens Årsberetning 1989, s. 41.

⁵¹ Anklagemyndighedens Årsberetning 1989, s. 51.

⁵² U.1989.708

Det fremgår af Anklagemyndighedens Årsberetning fra 1990, at misbrug af *eget* dankort som udgangspunkt skal straffes som mandatsvig, jf. § 280, uanset fremgangsmåden.⁵³ Det fremgår videre, at tilegnelse af *en anden persons* dankort skal bedømmes som tyveri (eller ulovlig omgang med hittegods eller røveri afhængigt af fremgangsmåden), og at den efterfølgende anvendelse af dankortet i en automat eller terminal ved brug af rette pinkode også skal dømmes som tyveri, jf. § 276.⁵⁴

Praksis fra denne periode viser, at der i sager om tyveri af dankort og efterfølgende uberettigede hævnninger rejses tiltale i overensstemmelse med anklagemyndighedens retningslinjer. For eksempel blev den tiltalte i en dom fra 2001⁵⁵ dømt for tyveri ved at have tilegnet sig en anden persons betalingskort (dankort) og efterfølgende anvendt kortet til uberettigede hævnninger.

Praksis viser dog også, at anklagemyndigheden og domstolene har været nødt til at tage stilling til, hvordan anvendelsen af forfalskede dankort retligt skal vurderes, da disse ikke er omtalt i anklagemyndighedens årsberetninger. Denne type af forhold blev i praksis dømt som databedrageri. For eksempel blev de tiltalte i en dom fra 2000⁵⁶ dømt for databedrageri ved at have foretaget hævnninger med forfalskede hævekort. Gerningsmændene havde aflæst kortoplysninger på mere end 100 betalingskort og efterfølgende fremstillet forfalskede hævekort.

Som et mere særpræget eksempel på databedrageri i denne periode kan nævnes endnu en dom fra 2000⁵⁷. I den pågældende sag blev den tiltalte dømt for databedrageri ved at have tilføjet et ekstra kredsløb på sin mobiltelefon, så han derved kunne hacke sig ind på en anden mobiltelefon og herefter føre samtaler på sin egen mobiltelefon via den anden mobiltelefon, hvorved regningen for blandt andet opkald til udlandet blev sendt til ejeren af den anden mobiltelefon. Dommen illustrerer bestemmelsens brede anvendelsesområde.

⁵³ Anklagemyndighedens Årsberetning 1990, s. 108.

⁵⁴ Anklagemyndighedens Årsberetning 1990, s. 110.

⁵⁵ U.2001.1890/2

⁵⁶ U.2000.1881/1

⁵⁷ TfK2000.93

2.3.3. Bestemmelsens anvendelse fra 2002 til 2018

Perioden efter årtusindeskiftet og frem til i dag bærer præg af, at Justitsministeriets udvalg om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet i 2002 afgav delbetænkning nr. VIII⁵⁸. I betænkningen har udvalget særligt overvejet behovet for ændringer i relation til kriminalitet med betalingskort. Udvalget foreslog herefter, at der blev indført en bestemmelse i straffeloven vedrørende uberettiget besiddelse mv. af betalingsinformationer⁵⁹. Denne bestemmelse blev indsat som straffelovens § 301 og vil blive nærmere beskrevet i afsnit 3.5.

Mads Bryde Andersen anførte i 2005, at det klassiske eksempel på databedrageri er, at gerningspersonen ved at trænge ind i et system til kontooverførsel, retsstridigt overfører beløb til sin egen konto. Han anfører videre, at disse tilfælde har mange lighedspunkter med det klassiske eksempel på underslæb begået af en medarbejder.⁶⁰

I denne periode er fokus i øvrigt på at få afklaret, hvordan anvendelse af andres betalingskort og tilhørende koder skal bedømmes. Et klassisk eksempel, som ofte giver anledning til problemer i praksis⁶¹, omhandler situationen, hvor en person stjæler et betalingskort og efterfølgende anvender betalingskortet til kontanthævninger i en hæveautomat. Disse typer af sager blev frem mod 2014 dømt efter § 276. Efter 2014 dømmes disse sager efter § 279 a. Denne problemstilling vil vi behandle i afsnit 4.3.

Tal fra Danmarks Statistik og Rigspolitiets Statistikenhed viser, at der i denne periode har været en stigning i antallet af anmeldelser om databedrageri. I 2002 blev der anmeldt 884 tilfælde af databedrageri, mens målingen fra 2017 viser, at der indløb 24.435 anmeldelser om databedrageri⁶². En del af stigningen skyldes uden tvivl, at der i 2014 blev foretaget en ændring i politiets registreringspraksis, således at anmeldelser om tyveri fra pengeautomater efter 2014 blev registreret som databedragerier og ikke som tyverier⁶³. Det skønnes, at mellem 3.000 og 4.000 anmeldelser i 2015 og 2016 tidligere ville være registreret (og dømt)

⁵⁸ Betænkning nr. 1417, København (2002): Delbetænkning VIII afgivet af Justitsministeriets udvalg om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet.

⁵⁹ Betænkning nr. 1417, København (2002): Delbetænkning VIII afgivet af Justitsministeriets udvalg om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet, s. 152.

⁶⁰ Andersen, Mads Bryde: It-retten, s. 741.

⁶¹ for eksempel U.2017.3056, TfK2016.939, og AM2011.01.20B4

⁶² Bilag statistik fra Danmarks Statistik

⁶³ <https://www.dst.dk/da/Statistik/bagtal/2017/2017-03-27-flere-databedragerier-stiller-krav-til-brugernes-it-sikkerhed>

som tyveri⁶⁴. Trækker man dette fra de samlede anmeldelser, ses der stadig en tydelig stigning i antallet af anmeldelser af databedrageri.

2.3.4. Afsluttende bemærkninger

Som skitseret ovenfor har anvendelsesområdet for straffelovens § 279 a ændret sig betydeligt fra 1985 og frem til i dag. Bestemmelsen har på grund af sin udformning et ganske bredt anvendelsesområde og finder som hovedregel anvendelse, når den uberettigede vinding skaffes ved (mis)brug af it-systemer mv. I praksis forekommer der dog stadig en række afgrænsningsproblemer i forhold til situationer, hvor straffelovens § 279 a muligvis finder anvendelse, men hvor øvrige af de tilstødende bestemmelser ligeledes kan rumme gerningsindholdet.

Nogle af disse afgrænsningsproblemer er blevet afklaret ved domstolene og/eller behandlet i litteraturen - andre er det endnu ikke. Men selv for de forhold, der umiddelbart virker afklarede, kan der stadig forekomme tvivlstilfælde i praksis. I opgavens afsnit 4 vil vi analysere nogle af de afgrænsningsproblemer, der forekommer i praksis vedrørende straffelovens § 279 a over for de tilstødende bestemmelser.

⁶⁴ <https://www.dst.dk/da/Statistik/bagtal/2017/2017-03-27-flere-databedragerier-stiller-krav-til-brugernes-it-sikkerhed>

3. De tilstødende bestemmelser

I ovenstående afsnit beskrev vi blandt andet ordlyden af straffelovens § 279 a. De kommende afsnit indeholder en beskrivelse af ordlyden i de tilstødende bestemmelser. Vi har fundet det relevant at beskrive gerningsindholdet i de tilstødende bestemmelser, da afgrænsningen af straffelovens § 279 a over for de tilstødende bestemmelser kræver en klar definition af, hvad der er omfattet af de enkelte bestemmelser, herunder hvilke betingelser der skal være opfyldte, før bestemmelserne finder anvendelse.

De tilstødende bestemmelser er som anført ovenfor straffelovens § 276, § 278, stk. 1, nr. 3, § 279, § 280 og § 301.

Bedrageribestemmelsen i straffelovens § 279 er nærliggende at beskrive, idet databedrageribestemmelsen tager udgangspunkt i bedrageribestemmelsen. De to bestemmelser ligner derfor hinanden, hvilket gør det relevant at finde grænsen mellem bestemmelserne.

Bestemmelserne om pengeunderslæb og mandatsvig i henholdsvis straffelovens § 278, stk. 1, nr. 3 og § 280 er vigtige at beskrive, fordi bestemmelserne i praksis ses anvendt på en lang række sager, hvor ansatte mv. foretager elektroniske overførsler eller hæver penge uden den fornødne fuldmagt fra en anden. For at kunne udlede noget konkret om grænsen mellem straffelovens § 279 a over for § 278, stk. 1, nr. 3, og § 280 er det derfor nødvendigt at forstå indholdet af bestemmelserne samt forskellen på bestemmelserne om underslæb og mandatsvig.

Bestemmelsen om tyveri i straffelovens § 276 er umiddelbart den af de tilstødende bestemmelser, som i sin ordlyd relaterer sig mindst til databedrageri. På trods heraf skal bestemmelsen beskrives, da der foreligger en større mængde praksis, som omhandler uberettiget brug af andres betalingskort til hævnning af kontanter. Herved bliver spørgsmålet blandt andet, om der foreligger tyveri ved borttagelsen af kontanterne fra hæveautomaten eller databedrageri ved den uberettigede anvendelse af kortet i automaten.

Endelig er bestemmelsen om skimming i straffelovens § 301 vigtig at beskrive, da bestemmelsen kriminaliserer forhold, der typisk vil kunne udvikle sig til enten bedrageri eller

databedrageri⁶⁵. I praksis forekommer særligt problemstillingen om, hvorvidt der bør dømmes for forsøg på overtrædelse af straffelovens § 279 a eller for fuldbyrdet forbrydelse i medfør af § 301.

Beskrivelsen af de tilstødende bestemmelser vil efterfølgende blive anvendt til at foretage en dybdegående retlig analyse af retspraksis samt til at vurdere afgrænsningsproblemer mellem straffelovens § 279 a og de tilstødende bestemmelser.

3.1. Straffelovens § 279 - Bedrageri

Som anført tidligere i opgaven ligner straffelovens § 279 a i høj grad straffelovens § 279 om bedrageri. Det fremgår endvidere af betænkningen fra 1985⁶⁶, at straffelovens § 279 a blev formuleret med udgangspunkt i § 279. Blandt andet derfor er det interessant at beskrive, hvor forskellen på de to bestemmelser skal findes.

Nedenstående afsnit vil alene behandle ordlyden af straffelovens § 279. En nærmere afgrænsning mellem § 279 og § 279 a vil fremgå af opgavens afsnit 4.1. vedrørende internethandel.

3.1.1. Vildfarelse hos offeret som fører til en disposition

Straffelovens § 279 indeholder en betingelse om, at offeret skal have befundet sig i en vildfarelse⁶⁷. For at kunne anvende § 279 foreligger der således et krav om menneskelig forestilling om en given omstændighed⁶⁸. Det afgørende er en uoverensstemmelse mellem de faktiske forhold og offerets subjektive opfattelse⁶⁹.

Vildfarelsen skal være fremkaldt, bestyrket eller udnyttet af gerningspersonen, for at gerningspersonen kan dømmes for bedrageri. Kravet opfyldes ved gerningspersonens fremsættelse af urigtige oplysninger såvel som ved gerningspersonens aktive fortielser⁷⁰.

Gerningspersonens fremkaldelse af en vildfarelse hos offeret skal have bestemt offeret til en disposition. Der skal således være årsagssammenhæng mellem gerningspersonens adfærd,

⁶⁵ Waaben, Knud: Strafferettens specielle del, s. 165.

⁶⁶ Betænkning nr. 1032, København (1985): Straffelovrådets betænkning om datakriminalitet, s. 80.

⁶⁷ Nielsen, Gorm Toftegaard m.fl.: Kommenteret straffelov, Speciel del (2017), s. 610.

⁶⁸ Nielsen, Gorm Toftegaard m.fl.: Kommenteret straffelov, Speciel del (2017), s. 611.

⁶⁹ Waaben, Knud: Strafferettens specielle del, s. 149.

⁷⁰ Nielsen, Gorm Toftegaard m.fl.: Kommenteret straffelov, Speciel del (2017), s. 611.

vildfarelsen hos offeret og dispositionen⁷¹. Gerningspersonens adfærd skal derfor foreligge inden eller senest samtidig med offerets disposition⁷².

En disposition kan bestå af enten en handling eller en undladelse. For så vidt angår undladelser er det et krav, at den konkrete undladelse er et udtryk for en beslutning om ikke at handle⁷³. Der skal således være tale om en bevidst undladelse.

3.2.2. Retsstridig

Straffelovens § 279 omfatter kun vildfarelser, som er fremkaldt mv. ved retsstridig adfærd fra gerningspersonen. Når det vurderes, om der er tale om retsstridig adfærd, lægges blandt andet vægt på, om forholdet er begået af en erhvervsdrivende over for en privat, og om der er tale om kutymemæssigt accepteret uredelighed (for eksempel overdrevne påstande om en sagsgenstand)⁷⁴.

3.2.3. Påført formuetab

Dispositionen skal medføre et formuetab, som enten sker umiddelbart i forbindelse med dispositionen eller ved et efterfølgende begivenhedsforløb⁷⁵. Et eksempel på et efterfølgende begivenhedsforløb kan være, at gerningspersonen har vildledt offeret til at opnå en fuldmagt, og offeret efterfølgende lider et formuetab, idet gerningspersonen anvender fuldmagten til at skaffe sig en berigelse⁷⁶. Bestemmelsens krav om formuetab fortolkes i praksis udvidende, hvilket medfører at også væsentlig risiko for formuetab er omfattet^{77 78}.

Formuetabet skal være påført den vildledte eller nogen, for hvem handlingen eller undladelsen bliver afgørende. Det betyder, at fuldmægtige, kautionister mv. også er omfattet⁷⁹.

⁷¹ Nielsen, Gorm Toftegaard m.fl.: Kommenteret straffelov, speciel del (2017), s. 612. Greve, Vagn: Det strafferetlige ansvar s. 68 ff. Nielsen, Gorm Toftegaard: Strafferet - Ansvar, 54 ff.

⁷² Nielsen, Gorm Toftegaard m.fl.: Kommenteret straffelov, Speciel del (2017), s. 612.

⁷³ Nielsen, Gorm Toftegaard m.fl.: Kommenteret straffelov, Speciel del (2017), s. 612.

⁷⁴ Waaben, Knud: Strafferettens specielle del, s. 153 ff.

⁷⁵ Nielsen, Gorm Toftegaard m.fl.: Kommenteret straffelov, Speciel del (2017), s. 613.

⁷⁶ Nielsen, Gorm Toftegaard m.fl.: Kommenteret straffelov, Speciel del (2017), s. 613.

⁷⁷ Jf. blandt andet TfK2008.647 Ø

⁷⁸ Nielsen, Gorm Toftegaard m.fl.: Kommenteret straffelov, Speciel del (2017), s. 613.

⁷⁹ Nielsen, Gorm Toftegaard m.fl.: Kommenteret straffelov, Speciel del (2017), s. 615.

3.2.4. Forsæt

Straffelovens § 279 kræver forsæt til alle dele af gerningsindholdet. Alle grader af forsæt er omfattet, jf. § 19 modsætningsvist. Gerningspersonen skal have berigelsesforsæt, hvilket fremgår af formuleringen “for derigennem at skaffe sig eller andre uberettiget vinding”. Forsættet skal ifølge den kommenterede straffelov formentlig foreligge, når vildfarelsen fremkaldes mv.⁸⁰ Groft uagtsomt bedrageri straffes efter § 300 a og vil ikke blive behandlet yderligere i denne opgave.

3.2.5. Fuldbyrkelse

Forbrydelsen er fuldbrydet, når formuetab eller væsentlig risiko herfor er indtrådt. Der er således, i modsætning til straffelovens § 279 a, tale om et “almindeligt” fuldbyrkelsestidspunkt for berigelsesforbrydelser.

3.2. Straffelovens § 278 - Underslæb

Straffelovens § 278, stk. 1, nr. 3, vedrører pengeunderslæb. Vi vil alene behandle § 278 stk. 1, nr. 3, da det udelukkende er denne del af bestemmelsen, som medfører afgrænsningsproblemer i forhold til § 279 a.

Nedenstående afsnit vil alene behandle selve ordlyden af straffelovens § 278, stk. 1, nr. 3. En nærmere afgrænsning mellem § 278, stk. 1, nr. 3, og § 279 a vil fremgå i opgavens afsnit 4.2. vedrørende ansattes uberettigede dispositioner mv.

3.2.1. Betroede penge

Straffelovens § 278, stk. 1, nr. 3, vedrører gerningspersonens uberettigede forbrug af betroede penge. Ved penge forstås betalingsmidler, hvad enten der er tale om fysiske penge eller elektroniske penge, men en eksakt definition findes ikke. Ifølge praksis er checks tillige omfattet⁸¹. Pengene skal, for at være omfattet af bestemmelsen, være betroet gerningspersonen, og her foreligger tillige ingen præcis definition.

Penge, som gerningspersonen har fået deponeret, for eksempel i en lukket konvolut, vil uden tvivl være betroede penge⁸². Ligeledes vil penge, som gerningspersonen har fået overladt

⁸⁰ Nielsen, Gorm Toftegaard m.fl.: Kommenteret straffelov, Speciel del (2017), s. 617.

⁸¹ Nielsen, Gorm Toftegaard m.fl.: Kommenteret straffelov, Speciel del (2017), s. 606.

⁸² Nielsen, Gorm Toftegaard m.fl.: Kommenteret straffelov, Speciel del (2017), s. 606.

uden krav om, at disse holdes afsondret fra hans egen formue, men hvor gerningspersonen forventes at have likvide midler svarende til de betroede penge til rådighed, også være betroede penge⁸³.

Pengelån, arbejds løn eller andet vederlag for en af gerningspersonen udført modydelse er ikke betroede penge⁸⁴. Dette gælder også, selv om pengene er forudbetalt. Grænsen for, hvad der kan anses for betroede penge, skal findes efter en konkret vurdering.

Straffelovens § 278, stk. 1, nr. 3, er i praksis især blevet brugt på tilfælde, hvor en ansat har forbrugt penge, som vedkommende i kraft af sin stilling, som for eksempel advokat, kasserer mv., har kunnet disponere over⁸⁵.

3.2.2. Forbrugt uretmæssigt

For at ifalde strafansvar efter straffelovens § 278, stk. 1, nr. 3, skal gerningspersonen have forbrugt de betroede penge uretmæssigt. Ethvert forbrug vil herefter ikke være omfattet.

Forbruger gerningspersonen betroede penge, som han ikke var forpligtet til at holde afsondret fra sin egen formue, vil der alene være tale om uretmæssigt forbrug, hvis gerningspersonen herved efterfølgende ikke er i stand til at opfylde den forpligtelse, som han har påtaget sig⁸⁶. Fremkalder gerningspersonen ved forbruget en væsentlig risiko for, at han ikke er i stand til at opfylde den påtagne forpligtelse, vil der også være tale om uretmæssigt forbrug.

Hvis gerningspersonen forbruger penge, som han var forpligtet til at holde afsondret fra sin formue, vil der formentlig være tale om uretmæssigt forbrug⁸⁷.

Ifølge Knud Waaben⁸⁸ kan forbrug af penge også foreligge, selvom beløbet endnu findes på gerningspersonens konto. Der kan for eksempel være tale om tilfælde, hvor gerningspersonen forvalter en andens penge og afgiver en urigtig regnskabsaflæggelse ved at tilkendegive, at der ikke tilkommer den anden et større beløb, end der fremgår af opgørelsen, hvorved gerningspersonen opnår en (uberettiget) vinding.

⁸³ Nielsen, Gorm Toftegaard m.fl.: Kommenteret straffelov, Speciel del (2017), s. 607.

⁸⁴ Waaben, Knud: Strafferettens specielle del, s. 140.

⁸⁵ Nielsen, Gorm Toftegaard m.fl.: Kommenteret straffelov, Speciel del (2017), s. 607-608.

⁸⁶ Nielsen, Gorm Toftegaard m.fl.: Kommenteret straffelov, Speciel del (2017), s. 609.

⁸⁷ Nielsen, Gorm Toftegaard m.fl.: Kommenteret straffelov, Speciel del (2017), s. 609.

⁸⁸ Waaben, Knud: Strafferettens specielle del, s. 142.

3.2.3. Forsæt

For at ifalde strafansvar efter straffelovens § 278, stk. 1, nr. 3, kræves det, at gerningspersonen handler med forsæt til alle dele af gerningsindholdet. Som ved de øvrige berigelsesforbrydelser kræves det særlige berigelsesforsæt⁸⁹, som foreligger, når gerningspersonen har indset, at han udsætter offeret for en væsentlig tabsrisiko⁹⁰.

3.2.4. Fuldbyrkelse

Straffelovens § 278, stk. 1, nr. 3, fuldbyrdes, når gerningspersonen forbruger de betroede penge under omstændigheder, hvor det må stå klart for gerningspersonen, at han herefter ikke vil være i besiddelse af de nødvendige beløb⁹¹. Ifølge Knud Waaben⁹² kan forbrydelsen også fuldbyrdes ved gerningspersonens beslutning om at beholde pengene selv, uanset at han endnu ikke har forbrugt pengene på noget konkret. Denne form for fuldbyrdelse vil dog formentlig være svær at bevise i praksis.

3.3. Straffelovens § 280 - Mandatsvig

Straffelovens § 280 kriminaliserer forholdet, hvor en gerningsperson har adgang til at handle med retsvirkning for en anden, og handler til skade for denne og til fordel for sig selv eller tredjemand⁹³.

Straffelovens § 280 er ifølge sin ordlyd subsidiær i forhold til §§ 276-279 a. Litteraturen vedrørende straffelovens § 280 anfører imidlertid flere steder, at lovgivers intention ikke har været at indføre en lex specialis-betragtning, men derimod at understrege, at der ikke skal straffes i sammenstød mellem straffelovens §§ 276-279 a og § 280⁹⁴.

Det fremgår i øvrigt af den kommenterede straffelov⁹⁵, at § 280, trods sin subsidiære stilling, kan anvendes på forhold, hvor der klart er tale om misbrug af en legitimation/pligtmæssig beføjelse, uanset at de principale bestemmelser ville være anvendelige, såfremt anvendelsen

⁸⁹ Waaben, Knud: Strafferettens specielle del, s. 113 ff.

⁹⁰ Nielsen, Gorm Toftegaard m.fl.: Kommenteret straffelov, Speciel del (2017), s. 609.

⁹¹ Nielsen, Gorm Toftegaard m.fl.: Kommenteret straffelov, Speciel del (2017), s. 609.

⁹² Waaben, Knud: Strafferettens specielle del, s. 142.

⁹³ Waaben, Knud: Strafferettens specielle del, s. 171.

⁹⁴ Waaben, Knud: Strafferettens specielle del, s. 171.

⁹⁵ Nielsen, Gorm Toftegaard m.fl.: Kommenteret straffelov, Speciel del (2017), s. 624 ff.

af de principale bestemmelser ville nødvendiggøre en udvidende eller tvivlsom fortolkning af disse bestemmelser.

Straffelovens § 280 kriminaliserer mandatsvig på to måder. Bestemmelsens nr. 1 vedrører misbrug af adgang til at handle med retsvirkning for en anden, mens bestemmelsens nr. 2 vedrører tilfælde, hvor gerningspersonen handler imod en andens tarv i et formueanliggende, som det påhviler gerningspersonen at varetage.

Nedenstående afsnit vil først behandle straffelovens § 280, nr. 1, og derefter nr. 2.

Nedenstående afsnit vil alene behandle selve ordlyden af straffelovens § 280. En nærmere afgrænsning mellem § 280 og § 279 a vil fremgå i opgavens afsnit 4.2. vedrørende ansattes uberettigede dispositioner mv. samt afsnit 4.4. vedrørende misbrug af eget dankort.

3.3.1. § 280, nr. 1 - legitimationsmisbrug

Straffelovens § 280, nr. 1, kriminaliserer misbrug af en for gerningspersonen skabt adgang til at handle med retsvirkning for en anden. Det er uden betydning, på hvilket retsgrundlag gerningspersonens adgang er skabt⁹⁶. Der kan således både være tale om en lovskabt adgang og en adgang begrundet i aftale, valg eller lignende⁹⁷.

I motiverne til bestemmelsen nævnes som eksempler på tilfælde omfattet af bestemmelsens nr. 1 benyttelse af en fejlagtigt modtaget blankofuldmagt eller salg af allerede solgt/pantsat/betalt gældsbrev⁹⁸. Derimod bør bestemmelsens nr. 1 ikke anvendes på ansatte, der overskrider den indgåede stillingsfuldmagt⁹⁹.

3.3.2. § 280, nr. 2 - pligt til at varetage en andens formueanliggende

Straffelovens § 280, nr. 2, kriminaliserer gerningspersonens ageren mod en andens tarv, når det påhviler ham at varetage den andens formueanliggende. Også i disse typer af sager er det uden betydning, på hvilket retsgrundlag gerningspersonens pligt til at varetage en andens

⁹⁶ Nielsen, Gorm Toftegaard m.fl.: Kommenteret straffelov, Speciel del (2017), s. 622.

⁹⁷ Nielsen, Gorm Toftegaard m.fl.: Kommenteret straffelov, Speciel del (2017), s. 622.

⁹⁸ Nielsen, Gorm Toftegaard m.fl.: Kommenteret straffelov, Speciel del (2017), s. 622.

⁹⁹ Nielsen, Gorm Toftegaard m.fl.: Kommenteret straffelov, Speciel del (2017), s. 633.

formueanliggende er skabt¹⁰⁰. Det er dog en forudsætning, at pligten ikke er opstået i en svigagtig hensigt, da der så i stedet vil være tale om bedrageri¹⁰¹.

Som eksempler på forhold, der henføres under straffelovens § 280, nr. 2, kan nævnes en ansats overskridelse af sin stillingsfuldmagt, såfremt handlingen bærer præg af at ligge inden for de handlinger, der normalt hører til en stilling af den art^{102 103}.

3.3.3. Forsæt

Straf for overtrædelse af straffelovens § 280 kræver forsæt på tidspunktet for dispositionen. Gerningspersonen skal have berigelsesforsæt. Foreligger der ikke berigelsesforsæt kan § 299 muligvis anvendes. Denne bestemmelse behandles dog ikke yderligere i dette speciale.

3.3.4. Fuldbyrkelse

Straffelovens § 280 fuldbyrdes, når formuetabet er indtrådt, eller når gerningspersonen ved sin disposition har fremkaldt væsentlig risiko for et formuetabs indtræden¹⁰⁴.

3.4. Straffelovens § 276 - Tyveri

For tyveri efter straffelovens § 276 straffes ”den person, som uden besidderens samtykke borttager en fremmed rørlig ting for at skaffe sig eller andre uberettiget vinding ved dens tilegnelse”. I nedenstående afsnit vil vi udelukkende beskrive bestemmelsens første led, da andet led omhandler tyveri af energimængder, hvilket ikke har relevans for nærværende speciale.

Nedenstående afsnit vil alene behandle selve ordlyden af straffelovens § 276. En nærmere afgrænsning mellem § 276 og § 279 a vil fremgå i opgavens afsnit 4.3. vedrørende uberettigede hævnninger ved pengeautomater.

3.4.1. Fremmed rørlig ting

Den strafbare handling skal rette sig mod en rørlig ting¹⁰⁵. Herved forstås en fysisk genstand, der kan flyttes. Der er derfor ikke tale om tyveri ved for eksempel uberettiget brug af et

¹⁰⁰ Nielsen, Gorm Toftegaard m.fl.: Kommenteret straffelov, Speciel del (2017), s. 622.

¹⁰¹ Nielsen, Gorm Toftegaard m.fl.: Kommenteret straffelov, Speciel del (2017), s. 625.

¹⁰² Waaben, Knud: Strafferettens specielle del, s. 173.

¹⁰³ Handlinger der er udtryk for et privat forbrug eller på anden måde er uvedkommende stillingen skal behandles som underslæb, jf. Waaben, Knud: Strafferettens specielle del, s. 172.

¹⁰⁴ Nielsen, Gorm Toftegaard m.fl.: Kommenteret straffelov, Speciel del, (2017) s. 625.

varemærke, navn eller opfindelse. Kravet om rørlighed har ikke nogen selvstændig betydning, da tyveri sker ved borttagelse, hvorved der allerede foreligger et implicit krav om, at genstanden skal være rørlig.

I betingelsen om, at den rørlige ting skal være 'fremmed', forstås, at tingen helt eller delvist tilhører en anden end gerningspersonen¹⁰⁶. Således er der ikke tale om tyveri, hvis genstanden for eksempel ikke har nogen ejer¹⁰⁷.

3.4.2. Økonomisk værdi

Straffelovens § 276 er en formueforbrydelse, hvilket betyder, at gerningspersonen skal borttage den fremmede rørlige ting for at skaffe sig eller andre uberettiget vinding. Det betyder, i traditionel forståelse, at det er en betingelse for at ifalde strafansvar, at den fremmede rørlige ting har en økonomisk værdi ud fra en almindelig vurdering (almindelig bytteværdi)¹⁰⁸. Herefter vil tilegnelse af umiddelbart værdiløse ting såsom private breve, fotografier og identitetspapirer som udgangspunkt ikke skulle straffes som tyveri¹⁰⁹. Dette gælder, uanset at formålet har været at opnå uberettiget vinding i form af en økonomisk fordel (som ikke er tilknyttet selve genstanden).

I praksis er genstande, der ikke umiddelbart har en økonomisk værdi, accepteret som værende omfattet af bestemmelsen, hvis genstanden har en værdi på det illegale marked. For eksempel er tilegnelse af andres kreditkort, på trods af selve kortets umiddelbare værdiløse karakter, bedømt som tyveri¹¹⁰.

3.4.3. I en andens besiddelse

Det er endvidere en betingelse, at tingen skal være i fremmed varetægt, når gerningspersonens handling (dvs. borttagelsen) foretages, jf. "uden besidderens samtykke". Varetægt foreligger typisk, når genstanden findes på en persons/selskabs/offentlig myndigheds beskyttede område, for eksempel i huse, haver, butikker mv. (normal varetægt), eller når genstanden følger ejeren eller brugeren af genstanden, for eksempel en cykel, et

¹⁰⁵ Nielsen, Gorm Toftegaard m.fl.: Kommenteret straffelov, Speciel del (2017), s. 587.

¹⁰⁶ Nielsen, Gorm Toftegaard m.fl.: Kommenteret straffelov, Speciel del (2017), s. 588.

¹⁰⁷ Der kan i stedet dømmes for ulovlig omgang med hittegods, jf. § 277.

¹⁰⁸ Nielsen, Gorm Toftegaard m.fl.: Kommenteret straffelov, Speciel del (2017), s. 590.

¹⁰⁹ Nielsen, Gorm Toftegaard m.fl.: Kommenteret straffelov, Speciel del (2017), s. 590.

¹¹⁰ Nielsen, Gorm Toftegaard m.fl.: Kommenteret straffelov, Speciel del (2017), s. 590.

håndholdt værktøj mv., som ejeren bringer med sig (personlig varetægt)¹¹¹. Det er ikke et krav, at genstanden er i den retmæssige ejers besiddelse, blot genstanden er i en anden end gerningspersonens besiddelse¹¹².

Tyveri er derimod udelukket, når tingen på gerningstidspunktet var i gerningspersonens egen varetægt eller ikke var i nogens varetægt. I disse tilfælde kan i stedet dømmes for tingsunderslæb eller ulovlig omgang med hittegoods.

3.4.4. Forsæt

Der kræves forsæt til alle led i gerningsindholdet på borttagelsestidspunktet¹¹³. Tyveri er en berigelsesforbrydelse, og gerningspersonen skal derfor have berigelsesforsæt. En person kan derfor ikke dømmes for tyveri, hvis han (ukorrekt) antog, at tingen var hans egen, eller at han havde fået tilladelse til at borttage eller tilegne sig tingen.

3.4.5. Fuldbyrkelse

Tyveri fuldbyrdes, når gerningspersonen borttager den fremmede rørlige ting. Det betyder, at forbrydelsens fuldbyrdelsesmoment foreligger, når gerningspersonen fjerner tingen fra det sted, hvor den befinder sig, med det fornødne berigelsesforsæt¹¹⁴.

Der foreligger intet krav om, at gerningspersonen skal have fjernet tingen en vis afstand fra ejerens besiddelse. Det fremgår af den kommenterede straffelov¹¹⁵, at det er tilstrækkeligt, at gerningspersonen putter en ting fra en butik i sin lomme, dog således at frivillig tilbagetræden fra forsøg, jf. straffelovens § 22 er muligt, såfremt gerningspersonen ombestemmer sig og putter tingen tilbage på plads eller henvender sig til skranken for at betale.

3.5. Straffelovens § 301 - Skimming

Straffelovens § 301 blev indført i 2004 efter Justitsministeriets udvalg om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet i 2002 afgav delbetænkning VIII om it-kriminalitet. Bestemmelsen kriminaliserer fremstilling, videregivelse mv. af oplysninger, som identificerer et betalingsmiddel og betalingskortnumre.

¹¹¹ Waaben, Knud: Strafferettens specielle del, s. 124. Der kan desuden være tale om midlertidig varetægt og realvaretægt, som dog ikke behandles nærmere i dette speciale.

¹¹² Waaben, Knud: Strafferettens specielle del, s. 123.

¹¹³ Nielsen, Gorm Toftegaard m.fl.: Kommenteret straffelov, Speciel del (2017), s. 597.

¹¹⁴ Nielsen, Gorm Toftegaard m.fl.: Kommenteret straffelov, Speciel del (2017), s. 594.

¹¹⁵ Nielsen, Gorm Toftegaard m.fl.: Kommenteret straffelov, Speciel del (2017), s. 594.

Nedenstående afsnit vil alene behandle selve ordlyden af straffelovens § 301.

3.5.1. Fremstiller, skaffer sig, besidder eller videregiver

Det er et krav for at ifalde strafansvar, at gerningspersonen fremstiller, skaffer sig, besidder eller videregiver oplysninger, som identificerer et betalingsmiddel eller betalingskortnumre. Der findes ingen nærmere definition af, hvad der skal forstås ved fremstiller, skaffer sig, besidder eller videregiver, men begreberne må forstås i overensstemmelse med den traditionelle opfattelse. Således fremgår det for eksempel af retspraksis¹¹⁶, at gerningsmændene anses for at have “skaffet sig” oplysninger mv. ved at have påmonteret teknisk udstyr på en betalingsterminal, som kopierer og gemmer kortoplysninger på de kunder, der anvender terminalen.

3.5.2. Oplysninger, som identificerer et betalingsmiddel, der er tildelt andre

Straffelovens § 301, stk. 1, nr. 1, kriminaliserer fremstilling mv. af oplysninger, som identificerer et betalingsmiddel, der er tildelt andre. Sådanne oplysninger kan være fra dankort, kreditkort mv. (lagret på magnettriben) eller blot være information om kortnummeret på dankort, kreditkort mv.¹¹⁷

3.5.3. Genererede betalingskortnumre

Straffelovens § 301, stk. 1, nr. 2, kriminaliserer fremstilling mv. af genererede betalingskortnumre. Herved forstås numre, som ikke er knyttet til allerede eksisterende kort, men oprettes ved hjælp af matematiske modeller, så kortnumrene fremstår ægte, selvom der ikke er en konto bag¹¹⁸.

3.5.4. Forsæt

Strafansvar efter straffelovens § 301 kræver forsæt, jf. § 19 modsætningsvist. Det følger af bestemmelsens ordlyd, at gerningspersonen skal have forsæt til uberettiget anvendelse af oplysningerne mv. Det har fra lovgivers side været nødvendigt at pointere, at det alene er gerningspersoner med forsæt til uberettiget anvendelse, der kan straffes, da oplysningerne

¹¹⁶ for eksempel TfK2016.464

¹¹⁷ Waaben, Knud: Strafferettens specielle del, s. 165.

¹¹⁸ Waaben, Knud: Strafferettens specielle del, s. 165.

mv., som er omfattet af bestemmelsen, ofte anvendes i forbindelse med legal handel, for eksempel på internettet¹¹⁹.

3.5.5. Fuldbyrkelse

I modsætning til de ovennævnte bestemmelser er straffelovens § 301 ikke en berigelsesforbrydelse, og der foreligger således ikke et krav om, at gerningspersonen har opnået en uberettiget vinding, eller at offeret har lidt et tilsvarende tab, herunder væsentlig risiko for tab.

Straffelovens § 301 fuldbyrdes derfor, allerede når gerningsmanden, med det fornødne forsæt, fremstiller, skaffer sig, besidder eller videregiver oplysninger mv., jf. ovenfor.

Selve anvendelsen af oplysningerne mv. kan typisk straffes efter § 279 a. Grænsen mellem strafansvar for fuldbyrdet overtrædelse af § 301 og forsøg på § 279 a vil blive behandlet i opgavens afsnit 4.5. vedrørende skimming.

3.6. Delkonklusion

På baggrund af ovenstående beskrivelse af indholdet i de tilstødende bestemmelser kan det konkluderes, at de tilstødende bestemmelser på forskellig vis grænser op til straffelovens § 279 a.

Straffelovens § 279 og § 279 a ligner hinanden, idet begge bestemmelser vedrører typer af bedrageri. Straffelovens § 279 adskiller sig fra § 279 a, ved at § 279 kræver en menneskelig vildfarelse, mens § 279 a ikke kræver nogen form for menneskelig indblanding af offeret. Straffelovens § 279 a tillader menneskelig indblanding af en vis karakter, men på et tidspunkt bliver den menneskelige indblanding så stor, at der ikke længere kan straffes for databedrageri, men i stedet skal straffes for bedrageri. Den nærmere grænse for, hvornår der er tale om bedrageri henholdsvis databedrageri, vil vi forsøge at tegne gennem analysen af bestemmelsernes anvendelse i praksis nedenfor i afsnit 4.1.

Straffelovens § 278, stk. 1, nr. 3, og § 280 grænser op til § 279 a, idet § 279 a kan anvendes på forhold, som også kunne være omfattet af enten § 278, stk. 1, nr. 3, eller § 280.

¹¹⁹ Nielsen, Gorm Toftegaard m.fl.: Kommenteret straffelov, Speciel del (2017), s. 712.

Straffelovens § 279 a kan desuden omfatte tilfælde, der tidligere har krævet en udvidet fortolkning af § 280. Da § 279 a ikke er principal i forhold til § 278, stk. 1, nr. 3, og formentlig heller ikke § 280 efter lovgivers intention¹²⁰, vil vi nedenfor i afsnit 4.2. forsøge at tegne grænsen for, hvilke tilfælde der skal dømmes efter § 279 a, og hvilke der skal dømmes efter § 278, stk. 1, nr. 3, eller § 280.

Straffelovens § 276 og § 279 a adskiller sig særligt ved, at § 276 kræver en fysisk borttagelse af en fremmed rørlig ting, hvorimod forbrydelsen i § 279 a som udgangspunkt begås i den digitale verden og ikke kræver en fysisk borttagelse, for at gerningspersonen kan opnå en vinding. Gerningspersonen kan ved § 279 a godt opnå en uberettiget vinding i form af fysiske genstande, for eksempel penge fra en hæveautomat eller i form af bestilte varer fra en internetside, men modsat § 276 er det ikke i § 279 a en betingelse, at gerningsmanden borttager en fremmed rørlig ting. Den konkrete grænse for, hvornår der er tale om § 276 henholdsvis § 279 a forsøger vi at drage i opgavens afsnit 4.3.

Endelig adskiller straffelovens § 279 a og § 301 sig fra hinanden, ved at § 301 omfatter de forhold, der ligger i den "tidlige" ende af § 279 a. Hermed forstås, at § 301 omfatter de forhold, der ligger før forsøg på databedrageri. Grænsen mellem § 279 a og § 301 vil vi søge at drage gennem specialets afsnit 4.5.

¹²⁰ Jf. ovenfor beskrivelse om straffelovens § 280.

4. Straffelovens § 279 a - anvendelse i praksis

Efter ovenstående gennemgang af såvel betingelserne i straffelovens § 279 a samt betingelserne i de tilstødende bestemmelser vil vi nu forsøge at give et overblik over retspraksis og de forskellige situationer, hvori § 279 a er blevet anvendt eller med fordel kunne anvendes.

Specialets analyse er begrænset af, at det i størstedelen af den analyserede praksis ikke fremgår, hvilke elementer retten har lagt vægt på, når de skulle vurdere sagens udfald. Det har derfor været svært at udlede generelle præmisser af dommene.

Nærværende analyse er derfor baseret på vores egen forståelse af praksis samt på baggrund af de mønstre, vi kan udlede af rettens sparsomme begrundelser for, under hvilke bestemmelser de forskellige forhold skal subsumeres.

Vi har valgt at inddele den gennemgængede retspraksis i kategorier, for herigennem at kunne udlede nogle generelle tendenser i forskellige sagstyper.

De nedenstående kategorier er ikke udtryk for en fuldstændig skarp kategorisering, da der i nogle tilfælde foreligger overlap mellem de forskellige sagstyper. Kategorierne kan dog bidrage til en forståelse af, i hvilken typer af sager databedrageribestemmelsen reelt har været anvendt i praksis.

4.1. Internethandel

Den første kategori, vi har valgt at analysere, omhandler sager om internethandel, primært vedrørende gerningspersoners køb af varer over internettet.

En afklaring vedrørende tiltale- og retspraksis for netop denne type sager er vigtig, eftersom berigelseskriminaliteten i høj grad har flyttet sig til den digitale verden, heriblandt i forbindelse med internethandel. Endvidere er det i moderne tid muligt at optage lån og tegne abonnementer over internettet, uden at man som forbruger er i kontakt med en forhandler eller sælger¹²¹.

¹²¹ Røn, Jens: Databedrageri – stadig en overset bestemmelse?, s. 302.

Den foreliggende problemstilling omhandler, efter hvilken bestemmelse der skal dømmes, når en gerningsperson for eksempel køber en vare på internettet uden at have til hensigt at betale for varen eller sågar betaler ved brug af andres kontooplysninger. Det centrale for denne problemstilling er vurderingen af, hvorvidt gerningspersonen begår bedrageri, jf. straffelovens § 279, eller databedrageri efter straffelovens § 279 a.

På baggrund af den skitserede problemstilling ovenfor vil vi i nedenstående afsnit belyse, hvordan forholdet er behandlet i litteraturen, samt efter hvilken bestemmelse forholdet er blevet bedømt i praksis.

4.1.1. Foreligger der en vildfarelse?

Som beskrevet tidligere er straffelovens § 279 a lovteknisk bygget op omkring § 279¹²². Vildfarelseskravet i § 279 er dog undladt i § 279 a. Begrundelsen herfor var som nævnt, at der i praksis forelå en række bedragerilignende dataforhold, som faldt uden for § 279 anvendelsesområde, da der ikke optrådte en person, som blev vildledt til at gøre eller undlade noget¹²³.

Det fremgår af betænkningen, at ”for så vidt angår dataforhold vil § 279 om bedrageri omfatte tilfælde, hvor en person uretmæssigt tilføjer, ændrer eller sletter dataoplysninger under omstændigheder, hvor en anden person derefter opfatter de urigtige dataoplysninger og på dette grundlag foretager en handling [...]”¹²⁴. Dette eksempel sammenlignes med situationen, hvor gerningspersonen svigagtigt fremsender eller anbringer urigtige regninger eller fakturaer eller mundtligt afgiver urigtige oplysninger. I disse situationer har gerningspersonen fremkaldt en vildfarelse hos en anden person, som efterfølgende foretager en disposition.

Spørgsmålet er, hvorvidt der tillige foreligger bedrageri, når gerningspersonen foretager retsstridige køb over internettet, for eksempel ved brug af en anden persons kontooplysninger. I den pågældende situation er der ikke nødvendigvis en enkeltperson i den anden ende af bestillingen, som bringes i en vildfarelse.

¹²² Greve & Langsted: Hovedlinjer i erhvervsstrafferetten, s. 100.

¹²³ Betænkning nr. 1032, København (1985): Straffelovrådets betænkning om datakriminalitet, s. 49.

¹²⁴ Betænkning nr. 1032, København (1985): Straffelovrådets betænkning om datakriminalitet, s. 45.

Straffelovrådet anførte i betænkningen, at ”Udenfor § 279 om bedrageri falder alle tilfælde, hvor en forretningsmæssig arbejdsgang er i den grad automatiseret, at der ikke i forløbet optræder en enkeltperson, der handler på grundlag af de urigtige dataoplysninger”¹²⁵. Ligeledes kan det ikke betragtes som bedrageri, hvor der ganske vist er en person, som handler i tillid til oplysninger fra et dataanlæg, men hvor den pågældende har en underordnet stilling og derfor ikke udøver en reel prøvelse af oplysningernes rigtighed¹²⁶.

Greve og Langsted anførte i 2011¹²⁷, at det endnu var et åbent spørgsmål, hvorledes anvendelsen af andres kort og koder og anvendelse af eget kort uden dækning i forbindelse med internethandel skulle bedømmes. Ydermere anførte de, at såfremt transaktionen (herunder afsendelsen af varen) i det hele skete automatisk uden menneskelig indblanding, da burde en del af tilfældene dømmes efter § 279 a.

4.1.2. Retspraksis

Nedenfor refereres to domme, der begge omhandler internethandel ved uberettiget brug af andre personers oplysninger. Dommene illustrerer blandt andet, at domstolene ikke i alle tilfælde har taget stilling til, hvorvidt en person reelt bringes i en vildfarelse eller om databehandlingen (bestillingen) i stedet må karakteriseres som automatisk.

Retten i Næstved afsagde i 2014 en dom om bedrageri¹²⁸. Faktum i sagen var, at tiltalte blandt andet havde gjort uberettiget brug af en anden persons dankortoplysninger til at bestille varer på internettet, hvorved internetfirmaet led et tab. Det fremgår ikke af oplysningerne i sagen, at gerningspersonen skulle have fremkaldt en vildfarelse hos en medarbejder hos internetfirmaet. Såfremt bestillingen og købet af varer på internettet udelukkende var automatiseret, havde tiltale for databedrageri været mere nærliggende.

Lignende faktum forelå i en højesteretsdom fra 2015¹²⁹. Det skal dog bemærkes, at selve gerningsindholdet udelukkende blev behandlet ved byretten tilbage i 2014, hvorimod landsretten og Højesteret alene behandlede spørgsmålet om udvisning. Faktum i denne sag

¹²⁵ Betænkning nr. 1032, København (1985): Straffelovrådets betænkning om datakriminalitet, s. 47.

¹²⁶ Betænkning nr. 1032, København (1985): Straffelovrådets betænkning om datakriminalitet, s. 49.

¹²⁷ Greve & Langsted: Hovedlinjer i erhvervsstrafferetten, s. 101.

¹²⁸ AM2014.04.23B (utrykt).

¹²⁹ U2015.3399 H

var, at de tiltalte anvendte personlige oplysninger tilhørende forskellige forurettede til via en computer at bestille telefoner fra forskellige teleselskaber. For dette forhold blev de dømt for groft databedrageri. Ydermere anvendte de tiltalte personlige oplysninger tilhørende en forurettet til over internettet hos et teleselskab at bestille fem telefoner, som de ikke havde til hensigt at betale for. Herefter gik de tiltalte på posthuset, hvor de ved brug af en falsk fuldmagt, som fremstod som udfærdiget af den forurettede, formåede at få pakkerne med telefoner udleveret. Dette forhold blev dømt som (groft) databedrageri og dokumentfalskneri, jf. straffelovens § 279 a, jf. § 286, stk. 2 og § 171.

Ovenstående sager illustrerer endvidere, at der på trods af dommenes sammenlignelighed blev dømt efter to forskellige bestemmelser inden for en periode på blot et år.

4.1.3. Landsrettens stillingtagen

Først i år 2015 blev ovenstående problemstilling, om hvorvidt der foreligger bedrageri eller databedrageri, når en gerningsperson retsstridigt påvirker dataforhold i forbindelse med internethandel, afklaret.

Afgrænsningen mellem straffelovens § 279 og § 279 a blev behandlet ved Vestre Landsret i 2015¹³⁰. Sagen omhandlede et større antal rumænere, som over en kort periode var indrejst til Danmark. Rumænerne fik ansættelse i virksomheder, der efter det foreliggende reelt ikke havde aktiviteter og således heller ikke registrerede medarbejdere. Rumænerne blev tilknyttet de forskellige virksomheder ved ansættelseskontrakter, der i flere tilfælde havde den samme udformning, og som indeholdt de samme karakteristiske stavfejl. Ansættelseskontrakterne gjorde det muligt for den enkelte rumæner at få udstedt opholdsbevis og sygesikringsbevis samt at få oprettet bankkonto og NemID. I tiden efter foretog de tiltalte en lang række køb, lånoptagelser og etablering af kreditter. De to tiltalte blev dømt for bedrageri og databedrageri af særlig grov beskaffenhed.

Landsretten bemærkede vedrørende spørgsmålet om, hvorvidt forholdene må anses for bedrageri efter § 279 eller databedrageri efter § 279 a, at tilfælde ”hvor en person uretmæssigt tilføjer, ændrer eller sletter dataoplysninger, hvor en anden person derefter opfatter de urigtige oplysninger og på dette grundlag handler eller undlader at handle, er som

¹³⁰ TfK2015.906 V

udgangspunkt også omfattet af straffelovens § 279¹³¹. Endvidere anførte retten, at ”Retsstridig tilføjelse af oplysninger til en virksomheds it-system i forbindelse med køb, lånoptagelse og etablering af kredit hos virksomheden over internettet må antages som udgangspunkt at være omfattet af straffelovens § 279 a om databedrageri”¹³².

I den pågældende sag fandt retten, at det efter bevisførelsen måtte lægges til grund, at en række af de tiltaltes køb, lånoptagelser og etablering af kreditter var begået således, at der ved brug af computer og internetforbindelse var skabt kontakt til virksomheders it-system, hvorefter der retsstridigt var afgivet oplysninger til it-systemet. Det måtte tillige lægges til grund, at de afgivne oplysninger herefter blev behandlet og godkendt ved en automatiseret forretningsmæssig proces, og uden at en person i virksomheden havde opfattet oplysningerne og på dette grundlag foretaget en disposition, eller uden at en person i virksomheden reelt havde efterprøvet oplysningernes rigtighed¹³³. Disse køb, lånoptagelser og etablering af kreditter blev på denne baggrund efter deres karakter anset for omfattet af straffelovens § 279 a om databedrageri og ikke af § 279 om bedrageri.

Det afgørende for landsrettens vurdering var, i overensstemmelse med Straffelovrådets betænkning, hvorvidt der forelå menneskelig betjening af internetordren, og hvorvidt dette personale reelt afprøvede de indtastede oplysningers rigtighed. Det må antages, at for eksempel en lagermedarbejder, hvis arbejdsopgave udelukkende omfatter at finde varerne frem på et fjernlager, ikke kan forventes at foretage en reel prøvelse af gerningspersonens oplysninger.

4.1.4. Korrektion af tiltalepraksis

I dommen ovenfor tydeliggjorde landsretten en gang for alle forskellen på straffelovens § 279 og § 279 a, hvilket blandt andet fik betydning i nedenstående ankesag ved Østre Landsret¹³⁴.

Indledningsvist havde anklageren for byretten i 2014 rejst tiltale for bedrageri ved ”at skaffe sig eller andre uberettiget vinding, i forening og under anvendelse af oplysninger fra [...] Visa/Dankort, retsstridigt, via internettet at have formået Spies A/S til at sælge dem en rejse

¹³¹ TfK2015.906 V

¹³² TfK2015.906 V

¹³³ TfK2015.906 V

¹³⁴ TfK2015.289

til en værdi af 53.660 kr., idet de fremkaldte den vildfarelse, at de var berettigede til at bruge kortet, hvorved Spies A/S led et formuetab på 7.198 kr.”¹³⁵.

Ved ankesagen for Østre Landsret i december 2015 påstod anklagemyndigheden det pågældende forhold henført som overtrædelse af straffelovens § 279 a.

Retten anførte herom i deres begrundelse for afgørelsen: ”Det lægges til grund, at tiltalte gjorde brug af kortet via internettet og retsstridigt søgte at påvirke resultatet af elektronisk databehandling for derigennem at skaffe sig eller andre uberettiget vinding. Forhold 3 [det omtalte forhold], i hvilket tiltalte findes skyldig som i øvrigt fastslået af byretten, henføres herefter som overtrædelse af straffelovens § 279 a om databedrageri”¹³⁶.

Udfaldet af ovenstående dom tyder på, at anklagemyndigheden blev opmærksom på landsrettens stillingtagen tidligere i 2015 til afgrænsningen mellem bedrageri og databedrageri i sager om internethandel, hvorfor anklagemyndigheden valgte at korrigere deres tiltale ved ankesagen.

4.1.5. Afsluttende bemærkninger

På baggrund af ovenstående gennemgang af litteraturen samt praksis vedrørende uberettigede køb af varer på internettet kan det konkluderes, at det afgørende forhold i bedømmelsen af, hvorvidt der foreligger overtrædelse af straffelovens § 279 eller § 279 a, er vildfarelseskravet.

Hvis gerningspersonen afgiver en ordre med urigtige betalingsoplysninger, og resten af processen er automatiseret, eller der ikke er personer, som foretager en efterprøvelse af de afgivne oplysningers rigtighed, da bør forholdet henføres under straffelovens § 279 a. Dette har særligt støtte i betænkningen, hvori det netop fremgår, at det er denne type af bedrageritilfælde, som har svært ved at rummes i straffelovens § 279, hvorfor man valgte at indføre § 279 a.

Ovenstående antagelse – at det er selve vildfarelsens tilstedeværelse, der bestemmer, hvorvidt der foreligger bedrageri eller ej – støttes af Waaben¹³⁷. Han anfører blandt andet, at der kan

¹³⁵ TfK2015.289

¹³⁶ TfK2015.289

¹³⁷ Waaben, Knud: Strafferettens specielle del, s. 162.

være tilfælde, hvor der foreligger en kombination af datamisbrug og bedrageri, herunder en afgørende vildledning af en person. I dette tilfælde finder han, at § 279 a ikke udelukker, at § 279 vælges i stedet.

Denne situation er mest oplagt i tilfældet, hvor gerningspersonen ”gemmer sig” bag skærmen, hvorfra han for eksempel optager et lån i en andens navn. Hvis gerningspersonens ansøgning om lån gennemgås og vurderes af en medarbejder, der bringes i en vildfarelse og herefter godkender lånet, da bør der rettelig dømmes for overtrædelse af straffelovens § 279.

Lasse Lund Madsen finder ikke, at en fuldstændig sikker og entydig grænsedragning mellem § 279 a og § 279 er mulig at fastsætte, men at der derimod er tale om en hjemmelsmæssig smagssag¹³⁸. Ydermere finder han ikke, at det har hverken en retlig betydning eller betydning for strafudmålingen.

På baggrund af ovenstående belysning af problemstillingen vedrørende internethandel finder vi, at grænsedragningen mellem straffelovens § 279 a og § 279 på nuværende tidspunkt er forholdsvis klar. Ydermere finder vi, at det ud fra et juridisk og teoretisk perspektiv, snarere end ud fra et pragmatisk, bør efterstræbes at ensarte tiltalepraksis, uanset at strafudmålingen er ens, jf. straffelovens §§ 285-287. Der er tale om et gerningsindhold, der forekommer oftere og oftere i praksis, hvorfor enighed om tiltale- og retspraksis vil lette behandlingen af denne type sager.

4.2. Ansattes uberettigede dispositioner mv.

Den næste kategori, vi har valgt at behandle, vedrører ansattes uberettigede dispositioner over for den ansattes arbejdsgiver eller over for borgere, som gerningspersonen i kraft af sin ansættelse kommer i kontakt med. I denne kategori har vi også valgt at inddrage gerningspersoners misbrug af deres betroelsesforhold til en anden person, i tilfælde hvor der ikke er tale om et ansættelsesforhold.

4.2.1. Indledende bemærkninger

Det skal indledningsvist bemærkes, at fremgangsmåden i denne kategori for så vidt angår gennemgangen af retspraksis vil være mere omfattende end i de øvrige. Dette skyldes, at der

¹³⁸ Madsen, Lasse Lund: Bedrageri i den digitale virkelighed, s. 2.

ikke, modsat i flere af de øvrige kategorier, foreligger skelsættende domme, hvor domstolene har taget stilling til afgrænsningsproblematikken. Det er derfor nødvendigt at gennemgå en større mængde retspraksis for at illustrere, hvordan hele tre bestemmelser finder anvendelse på de samme gerningsforhold.

Tidligere i dette speciale beskrev vi, hvordan ansattes uberettigede dispositioner over for en arbejdsgiver før indførelsen af straffelovens § 279 a almindeligvis ville falde ind under straffelovens § 278, stk. 1, nr. 3, eller § 280. Den samme betragtning gør sig gældende i øvrige betroelsesforhold, som ikke er ansættelsesforhold, dog således at der almindeligvis kun bliver dømt for overtrædelse af straffelovens § 278, stk. 1, nr. 3¹³⁹.

Det er endvidere beskrevet, at intentionen ved indførelsen af straffelovens § 279 a var, at flere af disse forhold, når de begås elektronisk, skulle falde inden for anvendelsesområdet for straffelovens § 279 a, og at netop indførelsen af § 279 a ville betyde, at § 278, stk. 1, nr. 3, og § 280 ville blive overflødige at overveje i situationer, hvor kriminaliteten bliver begået elektronisk.

Nedenfor vil vi gennemgå retspraksis vedrørende straffelovens § 279 a, § 278, stk. 1, nr. 3, og § 280. Sagerne omhandler primært ansattes uberettigede dispositioner over for en arbejdsgiver eller over for en borger/kunde samt sager, hvor der er tale om andre betroelsesforhold end ansættelsesforhold.

Efterfølgende vil vi foretage en analyse af, hvorfor der i de enkelte domme er dømt efter forskellige bestemmelser, herunder om vi ud fra retspraksis kan udlede noget om grænserne mellem straffelovens § 279 a og de tilstødende bestemmelser.

4.2.2. Retspraksis vedrørende § 279 a

4.2.2.1. Ansattes uberettigede dispositioner over for arbejdsgiver

Der foreligger en stor mængde retspraksis vedrørende straffelovens § 279 a, hvor en ansat på forskellige måder overfører penge fra arbejdsgiveren til sig selv.

¹³⁹ Betænkning nr. 1032, København (1985): Straffelovrådets betænkning om datakriminalitet, s. 51.

I dommen TfK2008.873 blev den tiltalte dømt for databedrageri ved i 48 tilfælde at have overført penge fra sin arbejdsgivers konto til sine egne konti. Samme forhold gør sig gældende i dommen TfK2004.469/2, hvor en sagsbehandler i en kommune overførte mere end en million kroner via kommunens edb-system til sin egen konto.

Som et moderne eksempel på en sag, hvor den tiltalte overfører penge fra sin arbejdsgiver til sin egen konto kan nævnes dommen TfK2017.9, hvor en frisørelev tilknyttede kortoplysningerne fra sin arbejdsgivers betalingskort til sin egen MobilePay-konto, hvorefter hun overførte penge som betaling til diverse personer og forretninger.

Den tiltaltes opnåede vinding kan også opnås ved en besparelse, jf. formuleringen i § 279 a, 1. led: “sletter”. Dette fremgik af dommen AM2013.04.18B, hvor den tiltalte som ansat i en kommune anvendte sin systemadgang til at slette en parkeringsafgift udstedt til den tiltalte selv, således at den tiltalte opnåede en uberettiget vinding.

I nogle sager har den tiltalte indtastet oplysninger i arbejdspladsens it-systemer, så it-systemerne snydes til at tro, der skal overføres penge til for eksempel borgere eller andre ansatte, men i stedet har den tiltalte anført sine egne kortoplysninger og derved fået pengene overført til sig selv. I disse sager har gerningspersonen ikke blot foretaget en uberettiget overførsel, men også “snydt” et it-system til at tro, at der var tale om berettigede udbetalinger.

I dommen U.2005.666 blev en deltidsansat sagsbehandler (studentermedarbejder) i et forsikringsselskab dømt for databedrageri ved i adskillige tilfælde i strid med sandheden at have anført i forsikringsselskabets elektroniske sagssystem til erstatningssager, at der skulle udbetales erstatning. Som modtager af beløbet tilføjede tiltalte sit tidligere navn og sin hustrus bopælsadresse. Tiltalte anvendte derefter det elektroniske sagssystem til automatisk via banken at udstede checks, som tiltalte indsatte på sin konto.

Lignende forhold gjorde sig gældende i dommen TfK2011.184, hvor en lønchef blev dømt for databedrageri ved at have oprettet feriepengeanvisninger på tidligere medarbejdere i virksomhedens edb-system og indtastet sit eget cpr-nummer og bankkontonummer, hvorefter pengene blev overført til gerningspersonens konto.

Som et særligt eksempel på en dom for databedrageri kan nævnes dommen AM2011.05.25B2, hvor den tiltalte, der var ansat som “oddssætter”, anvendte sin stilling til at ændre oddsene på kampe, som han selv havde spillet på, således at oddsene faldt ud i hans favør.

4.2.2.2. Ansattes uberettigede dispositioner over for borger/kunder

De samme forhold gør sig gældende i sager, hvor den ansatte overfører penge fra borgere eller kunder til sig selv.

I dommen U.1989.708 blev en sparekasseassistent dømt for databedrageri ved at have foretaget 190 uretmæssige transaktioner på 31 kundekonti, idet sparekasseassistenten havde flyttet beløb til sin egen konto og hævet penge fra kundernes konti til sig selv ved sin egen kasse. Tilsvarende gør sig gældende i dommene U.2004.2733 og TfK2005.35, hvor bankrådgivere elektronisk overførte penge fra kunders konti til deres egne konti.

Databedrageri kan også begås over for den ansattes kollegaer. I dommen AM2011.03.01B havde en medarbejder i et forsikringsselskab afluret sin kollegas kortoplysninger og anvendt disse til bestilling af sko på internettet.

4.2.2.3. Øvrige betroelsesforhold

De ovennævnte domme vedrører alene databedrageri begået i ansættelsesforhold. Bestemmelsen er imidlertid også anvendt i sager, hvor der ikke foreligger et ansættelsesforhold, men øvrige betroelsesforhold.

I dommen TfK2017.1158/2¹⁴⁰ blev den tiltalte, der var økonomisk værge for den forurettede, dømt for databedrageri ved at have overført 8,7 millioner kroner fra forurettedes konto til sin egen samt en tredjemands konto. Tilsvarende gjorde sig gældende i dommen TfK2013.635, hvor den tiltalte overførte næsten 100.000 kr. fra den forurettedes konto, som tiltalte havde adgang til, fordi den forurettede ikke forstod sig på edb og derfor havde udleveret sine koder til tiltalte.

¹⁴⁰ Dommen er tillige behandlet under afsnit 2.2.4.

Retspraksis viser imidlertid også, at straffelovens § 278, stk. 1, nr. 3, og § 280, uanset bemærkningerne fra Straffelovrådet, stadig anvendes på ovennævnte forhold, selvom de begås via it. Nedenfor gennemgås først praksis vedrørende § 278, stk. 1, nr. 3, og efterfølgende § 280.

4.2.3. Praksis vedrørende § 278, stk. 1, nr. 3

4.2.3.1. Ansattes uberettigede dispositioner over for arbejdsgiver

I dommen TfK2014.577 blev en bogholder dømt for underslæb ved at overføre penge fra sin arbejdsgivers konto til sin egen konto via netbank. Tilsvarende var gældende i dommen TfK2011.634/2, hvor en regnskabschef ved hjælp af kendte koder til virksomhedens it-system foretog overførsler til sig selv, samt i dommene TfK2003.518 og AM2013.01.29B, hvor de tiltalte som kasserere i henholdsvis en ejerforening og en idrætsforening overførte penge fra foreningernes konti til deres egne konti.

Lidt anderledes så det ud i dommen TfK2013.1080, idet denne dom vedrørte en butikschef, der udskrev online spillekuponer til sig selv på butikkens online terminal, men undlod at betale for kuponerne og i stedet bogførte udgifterne på inaktive brugerkonti. Han blev ligeledes dømt for underslæb.

4.2.3.2. Ansattes uberettigede dispositioner over for borgere og kunder

I dommen U.1998.182 blev en hjemmehjælper dømt for underslæb ved at have hævet penge fra en borgers konto, som hun havde adgang til i kraft af sin stilling. Borgeren havde givet hjemmehjælperen fuldmagt til at hæve på borgerens betalingskort, men hjemmehjælperen hævede beløb ud over rammerne af fuldmagten. Samme forhold var gældende i sagen U.2000.1468.

4.2.3.3. Øvrige betroelsesforhold

Som eksempel på en sag, hvor der ikke var tale om et ansættelsesforhold, kan nævnes dommen TfK2004.35, hvor gerningspersonen uretmæssigt hævede penge, som var indsat på dennes konto af den forurettede med aftale om, at gerningspersonen skulle overføre pengene til en anden konto i Iran. Det er ikke anført i dommen, hvilken relation der var mellem tiltalte og forurettede.

4.2.4. Praxis vedrørende § 280

4.2.4.1. Ansattes uberettigede dispositioner over for arbejdsgiver

I dommen TfK2016.1218 V blev gerningspersonen dømt for mandatsvig ved som daglig leder af administrationen i en virksomhed at have overført penge via netbank fra virksomhedens konto til sin egen konto. Tilsvarende faktum findes i dommene U.1993.667 og TfK2014.415.

Sager, hvor den ansatte opnår en uberettiget vinding på en anden måde end ved den blotte pengeoverførsel, er repræsenteret ved bl.a. dommene TfK2011.396/2, U.2008.1063 Ø og U.2004.2870 Ø.

I dommen TfK2011.396/2 anvendte en vagtmand sin arbejdsgivers benzinkort til at betale for benzin til sin private bil¹⁴¹. Lignende forhold var gældende i dommen U.2008.1063, dog således at gerningspersonen i denne sag anvendte sin arbejdsgivers lastbil til private formål¹⁴² og derfor ikke tankede benzin på sin egen bil, men på arbejdsgiverens lastbil.

I dommen U.2004.2870 Ø anvendte DR's tidligere sportschef et MasterCard, han havde fået udleveret som led i sin stilling, til betaling af private kasinotransaktioner på internettet.

4.2.4.2. Ansattes uberettigede dispositioner over for borgere/kunder

I dommen TfK2016.374 misbrugte en pædagog på et bosted sin stilling, idet hun i strid med sin arbejdsopgave om at varetage flere beboeres økonomiske forhold lod sine egne private udgifter betale via flere af beboernes konti.

4.2.4.3. Øvrige betroelsesforhold

Ved Østre Landsrets dom TfK2017.124 blev den tiltalte dømt for mandatsvig ved at have hævet penge fra en ældre kvindes konto, hvortil han havde fuldmagt. Tiltalte hævdede penge til sig selv og handlede således uden for rammerne af fuldmagten.

¹⁴¹ Om hvornår dette kan være § 279 a henvises til afsnittet vedrørende tyveri (afsnit 4.3.).

¹⁴² Den tiltalte blev derfor også dømt for brugstyveri af lastbilen.

4.2.5. Hvilken bestemmelse skal der rejses tiltale for?

Sammenligner vi gerningsindholdet i de beskrevne domme, er det svært at finde begrundelsen for, hvorfor der i nogle sager dømmes for overtrædelse af straffelovens § 279 a, mens der i andre sager dømmes for overtrædelse af § 278, stk. 1, nr. 3, eller § 280.

Det fremgår endvidere ikke af praksis, at der har været tale om et skifte i behandlingen af denne sagstype, hvorefter man skulle gå fra at anvende den ene bestemmelse til i stedet at anvende en af de andre.

Der kan ikke af dommene udledes noget generelt om, hvorvidt den ansattes stilling har betydning for, om der dømmes for overtrædelse af straffelovens § 278, stk. 1, nr. 3, § 279 a eller § 280. Dommene vedrører ansatte på flere niveauer – alt fra studentermedarbejdere til sportschefer er omfattet, og der ses ikke et mønster i, hvilke ansatte der dømmes for overtrædelse af § 279 a, og hvilke der dømmes for henholdsvis § 278, stk. 1, nr. 3, og § 280.

Som beskrevet tidligere har Straffelovrådet i sin betænkning anført¹⁴³, at indførelsen af straffelovens § 279 a betyder, at det ikke længere ville være nødvendigt at overveje, hvorvidt gerningspersonen har overtrådt § 278, stk. 1, nr. 3, eller § 280. Indsættelsen af straffelovens § 279 a betyder, at det ikke er afgørende, hvilken stilling den pågældende er ansat i, herunder om der er tale om misbrug inden for eller uden for vedkommendes stilling, men at det i stedet skal vurderes, hvorvidt gerningspersonen har begået sin kriminelle handling ved en elektronisk databehandling.

På baggrund heraf gælder det for alle ovennævnte domme, hvor den tiltalte er dømt for overtrædelse af § 278, stk. 1, nr. 3, eller § 280, at forholdene retteligt burde være subsumeret således, at der i stedet blev dømt for overtrædelse af § 279 a. Dette skyldes, at alle forholdene er begået ved gerningspersonens anvendelse af it-systemer, for eksempel ved pengeoverførsler via netbank, hævn timer i hæveautomater, betaling med kort i benzinautomater, udbetalinger via sagsbehandlingssystemer mv.

Forståelsen af retspraksis på området er stærkt begrænset af, at størstedelen af sagerne er blevet afgjort som tilståelsessager, og retten har derfor ikke taget stilling til, om der er

¹⁴³Betænkning nr. 1032, København (1985): Straffelovrådets betænkning om datakriminalitet, s. 57.

foretaget den rette subsumption, hvis blot gerningsindholdet kunne rummes i den af anklagemyndigheden anvendte bestemmelse.

I dommen TfK2017.1158/2 blev der rejst tiltale for overtrædelse af § 279 a, subsidært § 278, stk. 1, nr. 3, tertiært § 280, men det fremgår ikke af rettens begrundelse og afgørelse, hvorfor der dømmes for overtrædelse af straffelovens § 279 a fremfor efter en af de øvrige påstande. Det fremgår af dommen, at pengeoverførslerne foregår elektronisk, og det er derfor også mest nærliggende at dømme efter § 279 a, men retten fremkommer ikke med bemærkninger om, hvornår de respektive bestemmelser finder anvendelse. Den mest oplagte begrundelse er, at retten har fundet, at gerningsforholdet kunne rummes i den principale tiltale for overtrædelse af § 279 a, hvorfor de ikke har valgt at overveje de øvrige.

4.2.6. Afsluttende bemærkninger

Ovenstående gennemgang af retspraksis viser, at det fremstår en smule tilfældigt, hvilken bestemmelse der rejses tiltale efter og dernæst dømmes for.

På baggrund af vores gennemgang af retspraksis har det ikke været muligt at udlede noget konkret om, hvornår det er mest korrekt at vælge § 279 a frem for enten § 278, stk. 1, nr. 3, eller § 280. Vi har derfor set os nødsaget til at læne os op ad den sparsomme litteratur, hvoraf det fremgår, at gerningspersonens dispositioner i sager, der ville være omfattet af § 278, stk. 1, nr. 3, eller § 280, efter indførelsen af § 279 a i stedet skal subsumeres under denne bestemmelse i sager, hvor gerningspersonen handler via elektronisk databehandling.

4.3. Uberettigede hævnninger ved pengeautomater

Den næste kategori, vi har valgt at analysere, omhandler et forhold, der særligt i de seneste år har været omdiskuteret. Problemstillingen handler om afgrænsningen mellem tyveri, jf. straffelovens § 276, og databedrageri, jf. § 279 a. Gerningsforholdene omfatter navnlig de situationer, hvor der ved uberettiget brug af *stjålne* betalingskort foretages kontanthævninger i en hæveautomat eller på anden måde tilegnes en fysisk genstand, for eksempel benzin på en tankstation¹⁴⁴.

¹⁴⁴ Røn, Jens: Databedrageri – stadig en overset bestemmelse?, s. 305.

Der foreligger nogenlunde samme gerningsforhold i tilfældet, hvor gerningspersonen foretager hævnninger fra automater ved brug af *forfalskede* hævekort. Denne situation bliver som udgangspunkt straffet som databedrageri og vil ikke blive behandlet yderligere under denne kategori, men derimod under afsnit 4.5. vedrørende skimming.

For overskuelighedens skyld behandler vi udelukkende problemstillingen vedrørende den uberettigede anvendelse af betalingskort til kontanthævninger, men det skal blot konstateres, at problemstillingen vedrørende for eksempel automatisk tankning af benzin er den samme.

Den herskende opfattelse både i litteraturen og i praksis har indtil for få år siden været, at ovenfor beskrevne gerningsforhold skulle subsumeres under straffelovens § 276 og ikke § 279 a¹⁴⁵. I 2014 afsagde Vestre Landsret en skelsættende dom¹⁴⁶, hvori de tog stilling til subsumtionsspørgsmålet, således at der i dag som udgangspunkt skal straffes for overtrædelse af straffelovens § 279 a.

4.3.1. Straffelovrådets bemærkninger i betænkningen fra 1985

Da Straffelovrådet i 1985 afgav deres betænkning, blev der ikke taget entydigt og endegyldigt stilling til spørgsmålet om, hvorvidt der foreligger tyveri henholdsvis databedrageri, når en person opnår udbetaling af penge i en hæveautomat ved at anvende et stjålet hævekort.

Straffelovrådet kom dog med eksempler på, hvornår der uden tvivl forelå tyveri. De nævnte, at en datamaskine, en del heraf, et datalagringssystem og et program, der foreligger i form af en fysisk genstand, alle kan være objekter for tyveri¹⁴⁷. Derimod falder forholdet uden for straffelovens § 276 om tyveri, såfremt en person i stedet for at stjæle selve det fysiske magnetbånd kopierer det ved brug af datateknik. Der er i det sidste eksempel ikke sket borttagelse af en fysisk genstand.

Endvidere fremgår det af betænkningen¹⁴⁸, at der *muligvis* kunne blive statueret tyveri i situationer, hvor en gerningsperson opnår udbetaling af penge i en bank med et edb-styret pengeudbetalingssystem, idet han i maskinen anvender et *falsk* hævekort. Denne udtalelse

¹⁴⁵ Røn, Jens: Databedrageri – stadig en overset bestemmelse?, s. 306.

¹⁴⁶ U.2014.1688 V

¹⁴⁷ Betænkning nr. 1032, København (1985): Straffelovrådets betænkning om datakriminalitet, s. 31.

¹⁴⁸ Betænkning nr. 1032, København (1985): Straffelovrådets betænkning om datakriminalitet, s. 32.

omhandler anvendelsen af falske hævekort, hvorfor Straffelovrådet altså ikke forholdt sig til problemstillingen vedrørende de stjålne hævekort.

4.3.2. Det længe herskende synspunkt

Både Straffelovrådet¹⁴⁹ og Vagn Greve¹⁵⁰ sammenligner ovenstående eksempel med et forhold fra ældre tid, hvor en person tilegner sig en vare fra en automat ved at indkaste en falsk mønt eller et møntformet metalstykke¹⁵¹. Dette forhold er gennem tiden blevet betragtet som tyveri, idet udløsning af automatens mekanik blev anset som et middel til at borttage varer.

Endvidere anførte Vagn Greve i den kommenterede straffelov¹⁵² (2012), at ”det stadig er det retteste at anvende tyveribestemmelsen på personer, som ved uberettiget brug af andres betalingskort får benzin på en automatisk tank eller penge i en automat”.

Anvendelsen af formuleringen ”retteste” har givet synspunktet en særlig autoritet, som må antages at have spillet ind i tiltalepraksis for anklagemyndigheden¹⁵³. Dette vil vi uddybe i afnit 5. vedrørende korrektion af tiltalepraksis.

4.3.3. Det nye fremherskende synspunkt

Modsat Vagn Greves synspunkt om, at det i det pågældende tilfælde er det ”retteste” at anvende tyveribestemmelsen, anførte Mads Bryde Andersen tilbage i 2005, at et eksempel på anvendelse af straffelovens § 279 a ”kan være manipulation af en vareautomat (f.eks. på en benzintank), der kan benyttes ved hjælp af betalingskort”¹⁵⁴. Dette eksempel er, som anført tidligere, sammenligneligt med situationen, hvor man anvender et hævekort til udbetaling i pengeautomater. I begge tilfælde anvendes et hævekort til at borttage en fremmed rørlig ting, enten i form af kontanter eller benzin.

Ligeledes finder Lasse Lund Madsen, at Vagn Greve øjensynligt udvider anvendelsesområdet for straffelovens § 276 i forhold til det, som betænkningen umiddelbart lægger op til¹⁵⁵. Han

¹⁴⁹ Betænkning nr. 1032, København (1985): Straffelovrådets betænkning om datakriminalitet, s. 32.

¹⁵⁰ Greve, Vagn: edb-strafferet, s. 85.

¹⁵¹ Bl.a. U.1902.507 V.

¹⁵² Greve, Vagn m.fl.: Kommenteret straffelov, Speciel del, 2012, s. 545.

¹⁵³ Madsen, Lasse Lund: Bedrageri i den digitale virkelighed, s. 3.

¹⁵⁴ Andersen, Mads Bryde: It-retten, s. 741.

¹⁵⁵ Madsen, Lasse Lund: Bedrageri i den digitale virkelighed, s. 3

fremhæver blandt andet, at der ikke er tvivl om, at Straffelovrådet lagde op til, at anvendelsesområdet for straffelovens § 276 skulle være begrænset i dataforhold: ”Man må formentligt konkludere, at kravet om borttagelse af en fremmed rørlig ting i § 276 giver tyveribestemmelsen et meget mindre anvendelsesområde i dataforhold end bestemmelserne om brugstyveri, bedrageri og mandatsvig. Der ses ikke at være noget behov for ved lovændring at udvide tyveribestemmelsens område med henblik på dataforhold”¹⁵⁶.

Lasse Lund Madsen anfører tillige, at Straffelovrådet ved brug af ordet ”muligvis” (som nævnt i afsnit 4.3.1.) udelukkende åbnede op for, at der kunne foreligge tyveri for så vidt angår tilfældet, hvor en person opnår udbetaling af penge i en automat, idet personen anvendte et *falsk* hævekort. De situationer, der i praksis er dømt for tyveri, vedrører imidlertid typisk retsstridig misbrug af *ægte* hævekort, som er blevet stjålet¹⁵⁷. Som anført i indledningen til dette afsnit er brugen af falske hævekort ikke relevant for den pågældende problemstilling, men vil i stedet blive behandlet under afsnit 4.5. vedrørende skimming.

Nedenfor har vi gennemgået retspraksis på området fra både før og efter, at Vestre Landsret tog stilling til tvivlsspørgsmålet i 2014. Det er efterfølgende interessant at belyse, om nyere retspraksis herefter er i overensstemmelse med dommen fra 2014.

4.3.4. Praksis fra før 2014

De første knap 30 år efter at § 279 a blev indført i straffeloven var det herskende synspunkt hos anklagemyndigheden, som beskrevet ovenfor, at gerningspersoner, der foretog uberettigede hævnninger i pengeautomater skulle tiltales og dømmes for tyveri, jf. straffelovens § 276. Denne praksis var også i overensstemmelse med Anklagemyndighedens Årsberetning fra 1990 samt Vagn Greves (udvidede) fortolkning af straffelovens § 276¹⁵⁸.

Et klassisk eksempel på anklagemyndighedens daværende tiltalepraksis efter straffelovens § 276 fremgår blandt andet af en højesteretsdom fra 2001¹⁵⁹, hvor den tiltalte blev dømt for tyveri ved at have foretaget hævnninger i en hæveautomat med et stjålet dankort. Samme forhold gjorde sig gældende ved en Østre Landsrets dom fra 2009¹⁶⁰, hvor gerningsindholdet

¹⁵⁶ Betænkning nr. 1032, København (1985): Straffelovrådets betænkning om datakriminalitet, s. 32.

¹⁵⁷ Madsen, Lasse Lund: Bedrageri i den digitale virkelighed, s. 3

¹⁵⁸ Heriblandt Greve, Vagn: edb-strafferet.

¹⁵⁹ U.2001.1980/2

¹⁶⁰ TfK2009.48 Ø

bestod i, at tiltalte først havde afluret forurettedes kode, hvorefter han stjal kortet for så at misbruge det til hævnings ved anvendelse af den rette kode i en hæveautomat.

4.3.5. U.2014.1688 V og praksis efter 2014

Først ved Vestre Landsrets afgørelse fra 2014 blev subsumtionsspørgsmålet vedrørende straffelovens § 276 contra § 279 a gjort til genstand for en nærmere prøvelse¹⁶¹.

Faktum i sagen var, at en række personer havde oprettet firmaer, hvorefter de via aftaler med Nets fik udleveret dankortterminaler. Herefter anvendte gerningspersonerne stjålne dankort til at overføre meget store beløb. Beløbene blev trukket fra de benyttede korts tilhørende konti og overført til det oprettede firmas konto, hvorfra pengene blev kanaliseret videre til andre konti, inden de blev hævet og i visse tilfælde omsat til køb af guld.

Anklagemyndigheden havde for byretten rejst tiltale for databedrageri, hvilket retten herefter dømte for. Under ankesagen påstod anklagemyndigheden pludselig databedrageriforholdene subsidiært henført under § 276 om tyveri og tilkendegav ydermere, at byretsdommen formentlig var forkert, idet tyveribestemmelsen måtte være rette straffjemmel¹⁶².

Landsretten bemærkede i den forbindelse, at ”[...] uberettiget brug af et kort og en terminal til hævning som udgangspunkt er omfattet af straffelovens § 279 a, uanset om transaktionen sker on-line eller off-line. Ved en sådan transaktion sker der påvirkning af resultatet af elektronisk databehandling og dermed indgreb i grundlaget herfor. Derimod indebærer denne form for datakriminalitet typisk ikke, som ved tyveri, borttagelse af en fremmed rørlig ting [...]”¹⁶³

Det skelsættende ved landsrettens afgørelse er, at dommen fastslår, at det centrale for anvendelsen af straffelovens § 279 a er, hvorvidt der er sket en retsstridig påvirkning af samt indgreb i databehandlingen. Det skal dog bemærkes, at det samtidig fremhæves, at uberettiget brug af et kort i en terminal til kontanthævning (kun) som *udgangspunkt* vil være omfattet af § 279 a. Hvilke tilfælde der tænkes udeladt, er ikke nærmere beskrevet.

¹⁶¹ Madsen, Lasse Lund: Bedrageri i den digitale virkelighed, s. 4.

¹⁶² Madsen, Lasse Lund: Bedrageri i den digitale virkelighed, s. 4.

¹⁶³ U.2014.1688 V

Ydermere er der efterfølgende foretaget ændringer i den seneste udgave af Kommenteret straffelov fra 2017¹⁶⁴, således at det nu fremgår, at dommen fra 2014 ”taler for” at anvende § 279 a i de pågældende sager. Denne antagelse har dermed erstattet Vagn Greves synspunkt i de forhenværende udgaver af Kommenteret straffelov frem til og med 2012, hvoraf det som anført ovenfor fremgik, at ”det stadig er det retteste at anvende tyveribestemmelsen på personer, som ved uberettiget brug af andres betalingskort får benzin på en automatisk tank eller penge i en automat”¹⁶⁵.

Det skal dog bemærkes, at faktum – som det i dommen fra 2014, hvor pengene blev trukket fra de benyttede korts konti, overført til det oprettede firmas konto, kanaliseret videre til andre konti og først senere hævet – selv efter Vagn Greves opfattelse tilbage i 1984, ikke burde blive dømt for tyveri. Greve anser ikke dette forhold som tyveri, da der ikke sker en borttagelse af fremmed rørlig ting, som i tilfældet ved automathævninger. Derimod antager Greve en meget vid fortolkning af straffelovens § 279¹⁶⁶. Det skal erindres, at Greve kom med disse antagelser tilbage i 1984, og altså inden databedrageribestemmelsen var blevet indført.

Efterfølgende retspraksis viser, at anklagemyndigheden i de fleste tilfælde har været opmærksom på, at uberettigede kontanthævninger i hæveautomater med stjålne hævekort – uanset retningslinjerne i Anklagemyndighedens Årsberetning fra 1990 og Vagn Greves synspunkter i litteraturen – herefter skulle bedømmes som databedrageri.

Et eksempel på efterfølgende korrektion af tiltalen fremgik af en kendelse fra Østre Landsret i 2015¹⁶⁷. Anklagemyndigheden havde oprindeligt rejst tiltale efter straffelovens § 276, men med henvisning til ovenstående præjudicielle dom fra 2014 fik anklagemyndigheden lov til at ændre tiltalen, således at der i stedet blev rejst tiltale for overtrædelse af straffelovens § 279 a. Begrundelsen for tilladelsen var, at berigtigelsen af anklageskriftet ikke indebar anden ændring end den citerede lovbestemmelse, og beskrivelsen af gerningsindholdet således forblev uændret. Betydning af en korrektion som denne vil blive vurderet nærmere i opgavens afsnit 5 vedrørende korrektion af tiltalepraksis.

¹⁶⁴ Nielsen, Gorm Toftegaard m.fl.: Kommenteret straffelov (2017), s. 620

¹⁶⁵ Greve, Vagn m.fl.: Kommenteret straffelov, Speciel del, 2012, s. 545.

¹⁶⁶ Greve, Vagn: edb-strafferet, s. 86 ff.

¹⁶⁷ AM2015.02.05Ø/TfK2015.443 Ø

4.3.6. Eksempel på forkert tiltale

Nyere retspraksis viser dog, at der stadig er tvivl om, efter hvilken bestemmelse der skal rejses tiltale. I en dom fra Vestre Landsret fra 2017¹⁶⁸ blev der blandt andet rejst tiltale for tyveri ved "[...] for derigennem at skaffe sig eller andre uberettiget vinding, retsstridigt at have påvirket eller forsøgt at påvirke resultatet af en elektronisk databehandling, idet sigtede ved brug af rette kode anvendte det i forhold 12 anførte [stjålne] Mastercard til følgende hævnings [...]"¹⁶⁹.

Endvidere blev gerningspersonen tiltalt for "tyveri efter straffelovens § 279 a" samt til dels forsøg herpå, jf. § 21, ved "[...] for derigennem at skaffe sig eller andre uberettiget vinding, retsstridigt at have borttaget en fremmed rørlig ting, idet sigtede ved brug af rette kode anvendte det i forhold 27 anførte dankort til følgende hævnings [...]"¹⁷⁰.

Den pågældende sag var en tilståelsessag, og retten tog ikke stilling til, hvorvidt subsumtionen var korrekt, men dømte i overensstemmelse med anklageskriftet.

Formuleringen af anklageskriftet, hvori tiltalen er en sammensmeltning af straffelovens § 276 og § 279 a, kan skyldes travlhed hos anklagemyndigheden, tvivl om bestemmelsens rækkevidde eller sågar manglende kendskab til dommen fra 2014.

På trods af den forkerte tiltale for tyveri viser formuleringen i anklageskriftet, at i hvert fald den skrivende anklager har overvejet, om forholdet burde have været henført under straffelovens § 279 a, jf. formuleringen "for derigennem at skaffe sig eller andre uberettiget vinding, retsstridigt at have påvirket eller forsøgt at påvirke resultatet af en elektronisk databehandling"¹⁷¹, der netop stammer fra ordlyden i straffelovens § 279 a.

4.3.7. Todeling af forbrydelsen

Hvis man ser bort fra ovenstående eksempler på uhensigtsmæssige og forkerte anklageskrifter, er der overordnet set blevet rejst (korrekt) tiltale for databedrageri for selve hævnings i hæveautomaterne.

¹⁶⁸ TfK2017.934

¹⁶⁹ TfK2017.934, forhold 13

¹⁷⁰ TfK2017.934, forhold 28

¹⁷¹ TfK2017.934, forhold 13.

Et klassisk eksempel herpå forelå ved en dom i Vestre Landsret i 2015¹⁷². Faktum i sagen var, at den tiltalte indledningsvist havde afluret den forurettedes pinkode, hvorefter den tiltalte stjal forurettedes dankort og efterfølgende anvendte dankortet til automathævninger. I den pågældende sag valgte anklageren at opdele forholdet, således at der blev rejst tiltale for tyveri af selve dankortet og for databedrageri for de efterfølgende hævninger. Retten dømte i overensstemmelse hermed. Samme opdeling ses i resten af den foreliggende praksis på området efter 2014.

Ovenstående tiltale efter straffelovens § 276 for selve tyveriet af kortet og § 279 a for den uberettigede hævning har en vis opbakning i den kommenterede straffelov¹⁷³. Det fremgår, at tilegnelse af private breve, fotografier og identitetspapirer som hovedregel ikke skal straffes som tyveri, selv om formålet har været at opnå uberettiget vinding. Dette skyldes, at de omtalte genstande ikke har en økonomisk værdi. Samme må som udgangspunkt gøre sig gældende for så vidt angår kreditkort (selve plastikkortet som genstand). Dog har praksis ikke fulgt dette udgangspunkt for så vidt angår varer, som har en omsætningsværdi på det illegale marked, herunder kreditkort¹⁷⁴, og der dømmes derfor for tyveri ved tilegnelse heraf.

At dømme for tyveri for så vidt angår selve dankortet i TfK2015.653 er således efter en pragmatisk anskuelse ikke forkert, men det kan diskuteres, hvorvidt det er hensigtsmæssigt at opdele forbrydelsen i to og således både dømme for tyveri og databedrageri.

Lasse Lund Madsen anfører¹⁷⁵, at såfremt ovenstående todeling ikke var mulig, og man i stedet valgte at slå de strafbare forhold sammen og derfor udelukkende skulle dømme forholdet efter én bestemmelse, da vil det være mest oplagt at henføre forholdene under straffelovens § 279 a, idet det er under denne gerningsbeskrivelse, at tyngden i den kriminelle gerning ligger. Han anfører endvidere, at det indledende tyveri af kortet blot er et middel til at opnå selve målet om at foretage retsstridige hævninger af kontanter.

Ud fra en lex specialis-betragtning er der ligeledes fortale for at dømme udelukkende for overtrædelse af § 279 a i ovenstående sag. Dette skyldes, at bestemmelsen blev indført for at sikre en klar hjemmel ved bedragerier, hvor der ikke umiddelbart fandt en menneskelig

¹⁷² TfK2015.653

¹⁷³ Kommenteret straffelov, s. ? (udg?)

¹⁷⁴ Greve, Vagn m.fl.: Kommenteret straffelov (2012), s. 590.

¹⁷⁵ Madsen, Lasse Lund: Bedrageri i den digitale virkelighed, s. 4.

vildledning til¹⁷⁶. I den pågældende sag var der netop tale om en form for bedrageri, uden at der forelå en menneskelig vildfarelse, men udelukkende ved retsstridig påvirkning af resultatet af en databehandling. Som nævnt ovenfor ligger tyngden i det pågældende kriminelle forhold, først når gerningsmanden reelt anvender det stjålne kort til at ”bedrage” automaten og dermed opnå en uberettiget vinding.

4.3.8. Perspektivering til svensk og norsk ret

Det var ikke kun i Danmark, at vi i 1980’erne begyndte at forberede os på et ændret og mere digitalt kriminalitetsbillede. De nærliggende retssamfund, herunder Sverige og Norge, indførte ligesom Danmark bestemmelser om databedrageri tilbage i 1980’erne.

Særligt den i dette afsnit behandlede problemstilling er der taget stilling til både i Sverige og i Norge, og det er derfor nærliggende at undersøge, hvordan de har behandlet den pågældende problemstilling vedrørende gerningsforholdets subsumption.

4.3.8.1. Svensk lex specialis-betragtning

I Sverige har man siden 1986 anlagt en lex specialis-betragtning. Det betyder, at man i Sverige indførte en ny bestemmelse i den svenske straffelov (Brottsbalken, 9:1, stk. 2), hvorefter automatmisbrug, der tidligere var blevet bedømt som tyveri, fremover skulle betragtes som databedrageri. Herom anførte de i kommentaren til straffeloven, at ”[s]ådana fall bör numera bedömas enligt 9:1 andra stycket BrB, da denne bestämmelse har karaktären av en specialregulering”¹⁷⁷.

4.3.8.2. Norsk konservatisme

Omvendt har det dominerende synspunkt i norsk ret været, at uberettigede hævnninger i pengeautomater skulle bedømmes som tyveri. I betænkningen, som ligger til grund for den norske bestemmelse om databedrageri, fremgår det udelukkende som begrundelse herfor, at sådan havde forholdet hidtil været bedømt, og sådan bør det derfor også være fremover¹⁷⁸. Dette gjorde sig gældende, uanset at forholdet tillige kunne rummes i den nye bestemmelse om databedrageri.

¹⁷⁶ Madsen, Lasse Lund: Bedrageri i den digitale virkelighed, s. 4.

¹⁷⁷ Madsen, Lasse Lund: Bedrageri i den digitale virkelighed, s. 4.

¹⁷⁸ Madsen, Lasse Lund: Bedrageri i den digitale virkelighed, s. 4.

Sidenhen blev der i år 2009 indført en tilføjelse til beskrivelsen af databedrageri, hvori det blev præciseret, at databedrageri også omfatter den, der ”disponerer over et kredittkort eller debetkort som tilhører en anden”¹⁷⁹. På trods heraf blev det fastlagt i et norsk forslag til lovændring, at ”misbruk av bankkort til direkte uttak, skal derimot som i dag straffes som tyveri”¹⁸⁰.

Det fremgår tillige af den norske litteratur på området, at ”rettsstridig uttak av kontanter fra minibank, og av varer, f.eks. bensin fra automater på bensinstasjoner, er således å anse som tyveri”¹⁸¹. I norsk ret har man således særligt lagt vægt på, at der sker en borttagelse af en ”fremmed rørlig ting” og ikke tillagt det betydning, at dette foregår ved brug af databehandling.

Herefter foreligger der ikke tvivl om, at der efter norsk ret dømmes for tyveri, når der er tale om uberettigede hævnninger direkte fra en hæveautomat.

4.3.9. Afsluttende bemærkninger

På baggrund af ovenstående gennemgang af litteraturen samt praksis vedrørende retsstridig anvendelse af stjålne kort til kontanthævninger i hæveautomater, kan det afslutningsvis konkluderes, at der nu foreligger den nødvendige præjudicielle dom på området, således at denne type hævnninger i dag straffes efter straffelovens § 279 a.

Der er tale om en sagstype, som Straffelovrådet ikke forholdte sig tilpas entydigt til, hvorfor retstilstanden først efter 30 år blev afklaret gennem praksis.

Baggrunden for, hvorfor der i praksis er blevet dømt efter § 276 frem for § 279 a, kan blandt andet skyldes, at begyndelsen af forbrydelsen er indledt med tyveri, hvorfor anklagemyndigheden muligvis dermed har betragtet hele gerningsforløbet som tyveri. Hovedårsagen lægger højst sandsynligt i, at litteraturen på området har været misvisende og ikke forholdt sig tilstrækkeligt til betydningen af indsættelsen af straffelovens § 279 a.

¹⁷⁹ Madsen, Lasse Lund: Bedrageri i den digitale virkelighed, s. 4.

¹⁸⁰ Madsen, Lasse Lund: Bedrageri i den digitale virkelighed, s. 4.

¹⁸¹ Sunde, Inger Marie: Datakriminalitet, En fremstilling av strafferettslige regler om datakriminalitet, s. 125.

Den forhenværende praksis i dansk ret, som var lig med den norske, medførte ifølge Lasse Lund Madsen, at ”tyveribestemmelsen blev tillagt en videregående og uholdbar rækkevidde”¹⁸². Han anfører blandt andet, at den skelsættende dom fra 2014 er et eksempel på en fastgroet tiltalepraksis, som har udviklet sig til en fejlfortolkning af straffelovens § 279 a, idet de faktuelle omstændigheder og det kriminelle hændelsesforløb havde meget lidt med den traditionelle og begrebsmæssige forståelse af tyveribestemmelsen at gøre¹⁸³. Endvidere fremhæver han, at retsanvendelsen er på afveje, hvis man subsumerer ovenstående gerningsforhold under straffelovens § 276.

Den ændrede praksis har blandt andet medført en stigning i statistikken over sager vedrørende straffelovens § 279 a. Stigningen synes åbenlys, da netop de uberettigede kontanthævninger med stjålne betalingskort frem til 2014 talte i statistikken som overtrædelser af straffelovens § 276, mens de i dag tæller i statistikken vedrørende straffelovens § 279 a.

4.4. Misbrug af eget dankort

I ovenstående kategori blev det belyst, hvordan sager vedrørende en gerningspersons kontanthævninger ved brug af stjålne betalingskort gennem tiden i praksis er blevet behandlet.

I dette afsnit vil vi undersøge, hvordan det bedømmes, når gerningspersonen foretager uberettigede kontanthævninger ved brug af sit *eget* betalingskort.

I afsnittet ovenfor fremgik det blandt andet, at Vagn Greve havde det synspunkt, at egenmægtige tilegnelser, for eksempel i form af automathævninger, hvor den tiltalte anvender et stjålet betalingskort til at opnå en uberettiget vinding (kontanter), burde bedømmes som tyveri. Greve anførte bl.a., at der er tale om tyveri, når ”tingene (pengene) flyttes direkte og umiddelbart fra offeret (pengeinstituttet) til gerningspersonen”¹⁸⁴. Denne forståelse samt praksis blev som nævnt ovenfor ændret i 2014, således at misbrug af betalingskort ved brug af stjålne kort og rette kode herefter bedømmes som databedrageri.

¹⁸² Madsen, Lasse Lund: Bedrageri i den digitale virkelighed, s. 5.

¹⁸³ Madsen, Lasse Lund: Bedrageri i den digitale virkelighed, s. 5.

¹⁸⁴ Greve, Vagn: edb-strafferet, s. 86.

Ud fra Greves vurdering fra 1980'erne burde situationen, hvor gerningspersonen i en hæveautomat foretager et uberettiget overtræk på sin egen konto, således tillige vurderes som tyveri. I denne situation tilegner gerningspersonen sig, ligesom ved tyveri, en genstand (penge) ved at borttage disse fra hæveautomaten, hvorved offeret (banken) lider et tab.

Ovenstående forhold, hvor gerningspersonen via en hæveautomat foretager kontanthævninger, ud over hvad der er dækning for på kontoen, er i praksis hverken dømt efter straffelovens § 276 eller § 279 a, men derimod efter straffelovens § 280 om mandatsvig.

Det er bemærkelsesværdigt, at situationen, hvor gerningspersonen uberettiget hæver penge på en andens betalingskort, i dag dømmes for databedrageri (tidligere for tyveri), mens der dømmes for mandatsvig, når gerningspersonen foretager et uberettiget overtræk på sin egen konto. Spørgsmålet om den rette subsumption har ikke været prøvet for domstolene, og der findes udelukkende retspraksis, hvor der rejses tiltale og dømmes for mandatsvig.

Greve fandt, at straffelovens § 280 ikke var anvendelig i den pågældende situation. Han anførte, at selvom gerningspersonen havde misbrugt en adgang til at handle med virkninger for banken, var gerningspersonens adgang og dispositioner imidlertid af en anden art end forudsat i § 280. Greve anførte herefter, at ”en handling, som kan foretages af enhver, og som er ganske egenmægtig, har ikke den karakter af utroskab, som tilsigtes ramt af § 280”¹⁸⁵.

4.4.1. Ensartet og tydelig retspraksis

Som omtalt ovenfor er det straffelovens § 280, som i praksis bliver anvendt i de pågældende sager. I en artikel i Juristen fra 1987¹⁸⁶ fremgik det, at en person i 1986 blev dømt for mandatsvig ved i en hæveautomat at have overtrukket sin konto med 20.000 kr. I sagen blev det hverken overvejet at henføre forholdet under straffelovens § 276 eller § 279 a (som på daværende tidspunkt netop var blevet indsat i straffeloven).

Lignende afgørelse er også repræsenteret i nyere tid, blandt andet i en dom fra 2009¹⁸⁷, hvor Østre Landsret stadfæstede byrettens dom for mandatsvig. I den pågældende sag, var gerningspersonen tiltalt for mandatsvig ved at have foretaget hævninger på sin konto, uagtet

¹⁸⁵ Greve, Vagn: edb-strafferet, s. 88.

¹⁸⁶ Rasmussen, Elsebeth: Betalingskortets velsignelser, s. 208.

¹⁸⁷ AM2009.06.15Ø2

at saldoen på kontoen var 0 kr., således ”at hun misbrugte den for hende [...] skabte adgang til at handle med retsvirkning for [...] Bank”.

Ovenstående subsumption under straffelovens § 280 kan synes besynderlig, når det tages i betragtning, at det fremgår af Straffelovrådets betænkning fra 1985, at ”en ny bestemmelse om databedrageri [...] formentlig bevirke[r] at denne bestemmelse finder anvendelse i de fleste af de tilfælde, der nu bedømmes som mandatsvig”¹⁸⁸. Endvidere skal det erindres, at bestemmelsen om databedrageri, efter Straffelovrådets opfattelse, som udgangspunkt skal anvendes, når den uberettigede vinding skaffes ved påvirkning af en elektronisk databehandling.

Det taler dog for at anvende straffelovens § 280 i de pågældende situationer, at det er en betingelse for anvendelse af § 280, ”at gerningsmanden i kraft af sin stilling, en aftale eller lign. befinder sig i en situation, hvor han har en faktisk mulighed for at disponere med den virkning, at en anden lider et tab”¹⁸⁹. I den pågældende situation foreligger der en aftale med banken om, at gerningspersonen har fået lov til at få udstedt et dankort. Det er denne aftale, som gerningspersonen misbruger ved at foretage uberettigede hævnninger, som derved får retsvirkning for banken, der lider et tab.

Modsat taler det for at anvende straffelovens § 279 a i den pågældende situation, at der netop er tale om en situation, hvor gerningspersonen ”retsstridigt søger at påvirke resultatet af en [...] databehandling”, jf. § 279 a, 2. led, idet gerningspersonen anvender sit betalingskort til at ”bedrage” maskinen til at give ham en uberettiget vinding.

4.4.2. Afsluttende bemærkninger

Ved behandlingen af den pågældende type sager har retspraksis vist sig at være ensartet. Uberettiget (overfor)brug af eget betalingskort bliver bedømt som mandatsvig.

På trods af at der med indsættelsen af straffelovens § 279 a blev dannet grobund for at dømme efter § 279 a i mange af de tilfælde, som tidligere blev dømt efter § 280, fremgår det af den kommenterede straffelov¹⁹⁰, at hovedsigtet med § 280's subsidære stilling i forhold til

¹⁸⁸ Betænkning nr. 1032, København (1985): Straffelovrådets betænkning om datakriminalitet, s. 58.

¹⁸⁹ Forslag til lov om ændring af straffeloven nr. L 221, Folketingstidende 1984/85, Tillæg A, spalte 4375.

¹⁹⁰ Nielsen, Gorm Toftegaard m.fl.: Kommenteret straffelov, Speciel del (2017), s. 624 ff.

bl.a. § 279 a har været at markere, at der ikke skal straffes i sammenstød ved forhold, hvor såvel § 279 a som § 280 ville kunne anvendes.

Det fremgår endvidere, at uanset at § 280 har en subsidær stilling, bør § 280 anvendes på forhold, der klart fremtræder som misbrug af en legitimation eller en pligtmæssig beføjelse, også selv om forholdet tillige kunne falde ind under for eksempel straffelovens § 279 a. Dette vil særligt være tilfældet, hvor forholdet kun kan henføres under § 279 a, såfremt der anvendes en udvidet eller tvivlsom fortolkning, eller hvis forholdet i øvrigt er langt fra det typiske anvendelsesområde for straffelovens § 279 a.

Det pågældende forhold kan med lethed falde ind under både straffelovens § 279 a og § 280, hvorfor henførelsen hurtigt kunne blive en hjemmelsmæssig smagssag. Den lange retspraksis taler dog for at henføre forholdet under § 280, hvorimod forholdets sammenlignelighed med situationen, hvor gerningspersonen uberettiget anvender andres betalingskort til hævnninger, taler for at henføre forholdet under § 279 a.

4.5. Skimming

Denne kategori vedrører begrebet skimming, der er reguleret i straffelovens § 301. Skimming kan foregå ved, at der opsættes udstyr på hæveautomater, som kan aflæse kortoplysninger og filme pinkoder, således at gerningspersonen kan tilegne sig disse oplysninger, når en person hæver penge i en hæveautomat. De aflæste oplysninger fra skimmingudstyret lagres på et hukommelseskort, så gerningsmanden kan aflæse oplysningerne med henblik på efterfølgende fabrikation af falske kort, som kan bruges til at hæve kontanter eller foretage betalinger med¹⁹¹.

I det følgende vil vi analysere retspraksis vedrørende overtrædelser af straffelovens § 301 og § 279 a med henblik på at undersøge grænsen mellem bestemmelserne, særligt med fokus på grænsen mellem § 301 og § 279 a, jf. § 21 (forsøg på databedrageri).

¹⁹¹ Definitionen fremgår af dommen TfK2011.388.

4.5.1. Indledende bemærkninger om forsøg

Knud Waaben¹⁹² anførte blandt andet, at der for at kunne straffes for forsøg kræves, at gerningspersonen har forsæt til en forbrydelse ved hver enkelt af hans handlingers foretagelse. Det danske forsøgsbegreb er vidt, og mindstekravet til forsøg må ifølge Knud Waabens fortolkning være, at gerningspersonens beslutninger er rettet på et forløb, der kan henføres under en straffebestemmelse, og at beslutningerne ikke er helt ubestemte. Knud Waaben anførte videre, at det ikke er nødvendigt, at gerningspersonen har planlagt hele gerningens forsøg, når blot gerningspersonen opfatter sine handlinger som led i et forløb, hvis retning er givet.

Justitsministeriets udvalg om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet overvejede i 2002 behovet for at indføre nye bestemmelser i straffeloven med det formål at give en fremskudt strafferetlig regulering inden for visse områder. Herved forstås, at udvalget overvejede behovet for en strafferetlig regulering af området forud for forsøg. Udvalget nævnte i den forbindelse, at der kunne være behov for en fremskudt regulering i tilfælde, hvor de på daværende tidspunkt gældende bestemmelser om forsøg i og for sig var anvendelige, men hvor der ønskedes en regulering, der ikke var afhængig af, om der kunne føres det tilstrækkelige bevis for forsøg¹⁹³.

Udvalget foreslog herefter indsættelsen af § 301 i straffeloven, hvorefter den, ”der med forsæt til uberettiget anvendelse producerer, skaffer sig, besidder eller videregiver oplysninger, der identificerer et betalingsmiddel, der er tildelt andre, eller genererede betalingskortnumre”¹⁹⁴. Ved lovforslages behandling blev det besluttet at ændre ”producerer” til ”fremstiller”, men lovforslaget blev i øvrigt vedtaget i overensstemmelse med forslaget.

Bestemmelsen kræver forsæt til uberettiget anvendelse, og udvalget anførte i den forbindelse, at udvidelsen i forhold til straffelovens § 279 a, jf. § 21, består i, at der ses bort fra konkretiseringskravet i § 279 a, jf. § 21.

¹⁹² Waaben, Knud: Strafferettens almindelige del I, Ansvarslæren, s. 223-224.

¹⁹³ Betænkning nr. 1417, København (2002): Delbetænkning VIII afgivet af Justitsministeriets udvalg om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet, s. 35.

¹⁹⁴ Betænkning nr. 1417, København (2002): Delbetænkning VIII afgivet af Justitsministeriets udvalg om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet, s. 152.

Konkretiseringskravet må efter Knud Waabens beskrivelse forstås således, at strafansvar efter § 279 a, jf. § 21, kræver, at der hos gerningspersonen kan bevises en mere konkret plan om, at gerningspersonen påtænker at ændre, tilføje eller slette oplysninger eller programmer til elektronisk databehandling eller i øvrigt søge at påvirke resultatet af en sådan databehandling.

Det vil herefter være således, at oplysninger mv., som en gerningsperson fremstiller, skaffer sig, besidder eller videregiver med forsæt til uberettiget anvendelse, men hvor der ikke kan bevises noget nærmere konkret om, hvordan gerningspersonen påtænker at anvende disse, falder ind under § 301.

Såfremt det er muligt for anklagemyndigheden at bevise gerningspersonens konkrete plan om at ændre, tilføje eller slette oplysninger eller programmer til elektronisk databehandling eller i øvrigt at påvirke resultatet af en sådan databehandling, for eksempel gerningspersonens forsæt til at anvende oplysningerne til ved en hæveautomat at opnå en uberettiget vinding, vil forholdet falde ind under § 279 a, jf. § 21.

Såfremt oplysningerne mv. anvendes, vil der typisk foreligge fuldbyrdet databedrageri.

4.5.2. Praxis - § 301 eller § 279 a, jf. § 21

Nedenstående analyse af retspraksis anvendes til at vurdere, hvornår der straffes for overtrædelse af henholdsvis straffelovens § 301 og § 279 a, jf. § 21.

Grænsen mellem § 301 og § 279 a, jf. § 21, skal som nævnt findes med udgangspunkt i forsøgslærens konkretiseringskrav.

AM2013.03.18B er den eneste dom, hvor der alene dømmes for § 301. I denne dom blev den tiltalte dømt for med forsæt til uberettiget anvendelse at have skaffet sig oplysninger om 72 betalingskort ved anvendelse af skimmingudstyr. Dommen er ikke videre retvisende i forhold til, hvorfor der netop dømmes for overtrædelse af § 301, men retten anfører, at opsætning af skimmingudstyr med henblik på at komme i besiddelse af kreditkortoplysninger og koder er omfattet af § 301.

I to landsretsdomme fra 2015¹⁹⁵ og 2016¹⁹⁶ blev de tiltalte dømt for henholdsvis § 301, § 279 a, jf. § 21, og § 279 a. Dommene kan derfor i højere grad end den ovenfor refererede dom anvendes til at finde grænsen mellem bestemmelserne.

Gerningspersonerne i sagerne blev dømt for overtrædelse af § 301 ved at have opsat skimmingudstyr og derefter kopieret og gemt kortoplysninger og koder på de betalingskort, der blev anvendt ved automaten. Den efterfølgende kopiering af betalingskort (dvs. oprettelse af falske betalingskort) samt hævnings med betalingskortene blev henført under § 279 a, jf. § 21, og § 279 a, afhængigt af om gerningspersonen lykkedes med at hæve penge. Differentieringen af om der skal dømmes for forsøg eller fuldbyrdet overtrædelse af straffelovens § 279 a ved mislykkede hævnings vil blive behandlet nedenfor i afsnit 6.3.3.

Disse domme viser, at der dømmes for § 301, når gerningsmanden opsætter skimmingudstyr med forsæt til en ikke konkret anvendelse.

Der findes imidlertid også praksis, som afviger fra ovenstående. I en landsretsdom fra 2011¹⁹⁷ blev gerningspersonen dømt for forsøg på databedrageri, jf. § 279 a, jf. § 21. I denne sag havde gerningspersonen opsat skimmingudstyr med forsæt til efterfølgende hævnings. Skimmingen mislykkedes, da skimmingudstyret ikke virkede.

I den pågældende sag havde anklagemyndigheden, for så vidt angår de øvrige af sagens forhold, hvor skimmingen lykkedes, valgt at samle hele handlingsforløbet under § 279 a. Det vil sige, at anklagemyndigheden tiltalte for fuldbyrdet databedrageri for både opsætning af skimmingudstyr, forfalskning af kort og efterfølgende hævnings og dermed så bort fra § 301.

På baggrund af ovenstående betragtning, hvor anklagemyndigheden har anset faktum som en samlet handlingskæde, er subsumptionen vedrørende forsøg på databedrageri, i de tilfælde hvor skimmingen slog fejl, mere forståelig, når konkretiseringskravet tages i betragtning. Dermed er selve skimmingen altså kun at betragte som en indledende fase, der er mislykket og derfor straffes i stedet for forsøg på databedrageri.

¹⁹⁵ TfK2015.590

¹⁹⁶ TfK2016.464

¹⁹⁷ TfK2011.388

4.5.3. Afsluttende bemærkninger

Sammenholdes ovenstående landsretsdom fra 2011¹⁹⁸ med udvalgets delbetænkning fra 2002¹⁹⁹, der førte til indførelsen af § 301 i straffeloven i 2004, opstår problematikken, ved at indholdet i § 301 netop omhandler det i sagen anførte faktum vedrørende fremstilling, anskaffelse, besiddelse og videregivelse af betalingsoplysninger. At dømme for forsøg på databedrageri, når gerningspersonen reelt kun har opsat skimmingudstyret, er at anvende en forholdsvis bred fortolkning af § 279 a, specielt når gerningsindholdet er selvstændigt kriminaliseret i § 301.

Begrundelsen for anvendelsen af straffelovens § 279 a, jf. § 21, kan bunde i, at anklagemyndigheden har været af den overbevisning, at der var det fornødne konkrete forsæt til anvendelse af oplysningerne, hvilket formentlig skyldes, at gerningspersonen i de øvrige forhold rent faktisk anvendte oplysningerne.

Sammenholdes dommene ovenfor, synes det afgørende element at være gerningspersonens forsæt, hvilket desuden er i overensstemmelse med litteraturen. For at kunne straffes for overtrædelse af § 279 a, jf. § 21, skal gerningspersonen således have det fornødne konkrete forsæt, mens gerningspersonen uden det konkrete forsæt straffes for overtrædelse af § 301.

Det tilstrækkeligt konkrete forsæt synes særligt at foreligge i sager, hvor den tiltalte også har begået fuldbyrdet overtrædelse af straffelovens § 279 a. Det konkrete forsæt forekommer endvidere typisk i sager, hvor kriminaliteten begås af udlændinge, der ikke har nogen tilknytning til Danmark, men som alene er rejst til Danmark for at begå kriminalitet. Det skyldes formentlig, at besiddelse mv. af kortoplysninger oftest sker med forsæt til berigelse. Desuden indgår det i rettens vurdering, at gerningspersonerne ikke har nogen tilknytning til Danmark, og det kan derfor formentlig udledes, at der ved gerningspersoner, der tager til udlandet for at begå kriminalitet, hurtigere statueres det tilstrækkeligt konkrete forsæt.

¹⁹⁸ TfK2011.388

¹⁹⁹ Betænkning nr. 1417, København (2002): Delbetænkning VIII afgivet af Justistministeriets udvalg om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet

Det fremgår af betænkning nr. 1417 fra 2002 vedrørende it-kriminalitet²⁰⁰, at situationen, hvor en gerningsperson er uberettiget i besiddelse af et ægte betalingskort, blandt andet kan bedømmes som forsøg på overtrædelse af straffelovens § 279 a. Situationen er ikke nærmere uddybet, men det må antages, at det i så fald skal kunne bevises, at gerningspersonen var i besiddelse heraf med henblik på efterfølgende elektronisk anvendelse.

4.6. Delkonklusion

Ovenstående analyse af retspraksis vedrørende straffelovens § 279 a og de tilstødende straffelovsbestemmelser har vist, at der er grænseflader og overlap mellem straffelovens § 279 a og de tilstødende bestemmelser.

4.6.1. Grænsen mellem § 279 a og § 279

Retspraksis viser, i overensstemmelse med litteraturen, at grænsen mellem straffelovens § 279 a og § 279 skal findes i § 279's vildfarelseskrav. Grænsen mellem § 279 a og § 279 findes derfor ved at vurdere, om en person ved forbrydelsen kan siges at være blevet vildledt af gerningspersonen. Vores analyse af retspraksis har vist, at det afgørende er, at den vildledte person foretager en prøvelse af de af gerningsmanden afgivne oplysningers korrekthed.

Der er således ikke noget i vejen for at dømme for overtrædelse af straffelovens § 279 a, blot fordi en person handler ud fra de af gerningspersonens afgivne oplysninger, hvis den pågældende ikke foretager en reel prøvelse af oplysningerne, som det for eksempel vil være tilfældet i sager, hvor en lagermedarbejder pakker varer, som gerningspersonen har bestilt, når selve bestillingen er en automatiseret forretningsmæssig proces.

Der er herefter en klar grænse mellem straffelovens § 279 a og § 279.

4.6.2. Grænsen mellem § 279 a og § 278, stk. 1, nr. 3/§ 280

Retspraksis vedrørende § 279 a, § 278, stk. 1, nr. 3, og § 280 viser, at det fortsat er uklart, hvornår de enkelte bestemmelser skal anvendes. Der er ingen af de analyserede domme, der er decideret forkerte, da bestemmelserne overlapper hinanden. Beslutningen om, hvilken

²⁰⁰ Betænkning nr. 1417, København (2002): Delbetænkning VIII afgivet af Justistministeriets udvalg om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet, s. 90.

bestemmelse der rejses tiltale for samt dømmes efter, afhænger således i høj grad af den skrivende anklager, den mødende anklager og dommeren.

Det medfører derfor, at der er en uensartet retspraksis, hvorfor grænsen mellem straffelovens § 279 a og § 278, stk. 1, nr. 3/§ 280 skal søges i den sparsomme litteratur.

Som beskrevet ovenfor var hensigten med at indføre straffelovens § 279 a, blandt andet at bestemmelsen skulle omfatte flere af de forhold, der tidligere havde krævet en udvidet fortolkning af § 278, stk. 1, nr. 3, eller § 280, såfremt forbrydelsen bliver begået elektronisk.

Det fremgår ikke helt klart, om hensigten var at bringe alle elektroniske overtrædelser, der tidligere var omfattet af § 278, stk. 1, nr. 3, eller § 280, ind under § 279 a i stedet. Straffelovrådets hensigt har formentlig været at bringe de forhold, der tidligere krævede en udvidet fortolkning af § 278, stk. 1, nr. 3, og § 280, ind under en ny bestemmelse, der ikke krævede en udvidet fortolkning. Men grænsen, for hvornår henholdsvis § 279 a eller § 278, stk. 1, nr. 3, og § 280 skal anvendes, er fortsat uklar. Derfor kan det være en fordel at behandle alle overtrædelser af § 278, stk. 1, nr. 3, og § 280 som overtrædelser af § 279 a, når forbrydelserne begås elektronisk.

4.6.3. Grænsen mellem § 279 a og § 276

Retspraksis vedrørende straffelovens § 279 a og § 276 viser, at grænsen mellem bestemmelserne som udgangspunkt skal findes i tyveribestemmelsens krav om borttagelse af en fremmed rørlig ting.

Straffelovens § 279 a har som følge af sit elektroniske præg ikke et krav om, at gerningsmandens vinding skal bestå i tilegnelse af en fysisk ting. Praksis viser dog, at gerningspersonens tilegnelse af en rørlig ting, for eksempel fysiske penge, ikke udelukker anvendelse af § 279 a.

Den skelsættende dom fra 2014²⁰¹, hvor landsretten tog konkret stilling til, hvordan uberettigede hævnninger i hæveautomater med stjålne betalingskort skal behandles, er stadig et udtryk for gældende ret. Dette gælder, uanset at senere praksis har vist, at ikke alle domme

²⁰¹ U.2014.1688 V

har indrettet sig efter dommen fra 2014. Den uensartede praksis er nok nærmere et udtryk for manglende kendskab til 2014-dommen end en tilbagevenden til gammel praksis.

På nuværende tidspunkt bliver forholdene dømt både efter straffelovens § 276 og § 279 a. Der dømmes for tyveri af selve betalingskortet og for databedrageri for hævnningerne i automaten. Spørgsmålet er, om forholdet i fremtiden i stedet skal ses som et samlet forløb, da tyveriet af betalingskortet kan anses som den forberedende handling, inden den 'egentlige' forbrydelse begås ved automathævningen. Dette er der på nuværende tidspunkt ikke taget stilling til i hverken praksis eller litteraturen.

4.6.4. Grænsen mellem § 279 a og § 301

Praksis vedrørende straffelovens § 279 a og § 301 viser, i overensstemmelse med litteraturen, at grænsen mellem bestemmelserne skal findes i konkretiseringskravet til gerningspersonens forsæt. Det er således nødvendigt at kunne bevise gerningspersonens forsæt til databedrageri, hvis der skal dømmes for forsøg på databedrageri, mens et manglende forsæt til databedrageri kan betyde, at gerningsmandens handlinger i stedet kan dømmes efter § 301. Det afgørende er således gerningspersonens forsæt, og hvorvidt anklagemyndigheden er i stand til at bevise dette forsæt.

4.6.5. Afsluttende bemærkninger

Ovenstående analyse af retspraksis har vist, at det især er grænsen mellem straffelovens § 279 a og § 278, stk. 1, nr. 3, § 280 samt § 301, der er uklar. Den klare overtrædelse af alle bestemmelserne er ikke svær at lokalisere, men grænsefladerne mellem de indbyrdes bestemmelser er tilsyneladende uklare. Især grænsen mellem § 279 a og § 278, stk. 1, nr. 3, samt § 280 volder problemer, da skellet også ifølge litteraturen er uklar.

I de følgende afsnit vil vi diskutere, hvorvidt straffelovens § 279 a anvendes i overensstemmelse med hensigten, herunder om retssystemets aktører aktivt forsøger at ensrette tiltale- og retspraksis. Ydermere vil vi vurdere, hvorvidt bestemmelsens udformning bør ændres, samt hvordan bestemmelsen bør finde anvendelse i fremtiden.

5. Korrektion af tiltale

I de kommende afsnit vil vi undersøge, hvad anklagemyndigheden, domstolene og forsvarerne gør for at sikre en ensrettet praksis, herunder om og hvornår der foretages korrektion af tiltalen.

Vi har talt med repræsentanter fra anklagemyndigheden og domstolene samt en forsvarer med speciale i økonomisk kriminalitet. Identiteten på repræsentaten fra anklagemyndigheden er anonymiseret, men vi er selvfølgelig bekendt med den pågældendes identitet. Vi har specifikt valgt at rette henvendelse til de pågældende fagpersoner, da de dagligt beskæftiger sig med berigelseskriminalitet, herunder straffelovens § 279 a. Gennem vores interviews ønskede vi at få be- eller afkræftet vores formodning om, at retsanvenderne i praksis har tendens til at vælge de ”gamle” bestemmelser frem for straffelovens § 279 a.

5.1. Korrektion af tiltale

Vores gennemgang af retspraksis ovenfor viste, at der på flere områder foreligger en uensartet anvendelse af straffelovens § 279 a. På baggrund heraf vil vi undersøge, hvilke tiltag anklagemyndigheden, domstolene og forsvarerne anvender for at sikre en ensartet og korrekt tiltale- og retspraksis. Vi har i den forbindelse indhentet udtalelser fra anklagemyndigheden, domstolene og en forsvarer for at kunne undersøge, hvorvidt, og i hvilke tilfælde, korrektion foretages.

5.1.1. Anklagemyndigheden

Det er anklagemyndigheden, der rejser tiltale mod den sigtede i sagen, jf. retsplejelovens § 834. Ved tiltalerejsningen udfærdiges et anlageskrift, som sendes til den nu tiltalte, dennes forsvarer og dommeren. Retten berammer herefter sagen, og parterne møder i retten, hvorefter der afsiges dom.

Anlageskriftet skal ifølge retsplejelovens § 834, stk. 2, blandt andet indeholde oplysninger om det forhold, der rejses tiltale for. Herved forstås, at anlageskriftet skal angive, hvilken regel der påstås overtrådt, forbrydelsens navn, straffjemlen og en beskrivelse af det forhold,

der rejses tiltale for²⁰². Det er således et krav, at anklagemyndigheden angiver den korrekte bestemmelse.

Såfremt anklagemyndigheden før hovedforhandlingen bliver opmærksom på, at der burde være rejst tiltale efter en anden bestemmelse, kan anklagemyndigheden frem til hovedforhandlingen berigtige anklageskriftet ved at indlevere et nyt anklageskrift til retten og forkynde det for den tiltalte, jf. retsplejelovens § 836, stk. 1.

I praksis vil det typisk ikke være den samme anklager, der udfærdiger anklageskriftet og møder i retten. Dette giver god mulighed for, at den mødende anklager kan være kritisk over for den valgte bestemmelse ved forberedelsen af sagen. Vi har talt med en senioranklager hos Rigsadvokaten, der bekræfter, at den mødende anklager vil berigtige anklageskriftet, hvis anklageren finder, at der burde være rejst tiltale efter en anden bestemmelse. På den måde bliver anklageskrifterne underlagt en ekstra prøvning, inden sagen kommer for retten.

Under hovedforhandlingen har anklagemyndigheden mulighed for at berigtige anklageskriftet eller udvide tiltalen. Dette følger af retsplejelovens § 836, stk. 2. Hvis anklagemyndigheden ønsker at udvide tiltalen, kræves samtykke fra både retten og den tiltalte. Er der derimod alene tale om en berigtigelse, kræves ikke samtykke, jf. retsplejelovens § 836, stk. 2.

I en landsretskendelse fra 2015²⁰³ anmodede anklagemyndigheden under hovedforhandlingen om, at anklageskriftet blev ændret, således at der i stedet for “tyveri efter straffelovens § 276” blev indsat “databedrageri efter straffelovens § 279 a”. Byretten afviste at ændre den citerede bestemmelse, da byretten fandt, at der var tale om en udvidelse af tiltalen, som krævede samtykke fra den tiltalte, hvilket ikke forelå i den konkrete sag. Sagen blev kæret til landsretten. Landsretten fandt i modsætning til byretten, at der alene var tale om en ændring af den citerede straffebestemmelse og dermed ikke en udvidelse af tiltalen, hvorfor anklagemyndigheden fik tilladelse til at ændre den angivne straffebestemmelse.

Vi spurgte senioranklageren hos Rigsadvokaten, hvordan den enkelte anklager sikrer, at der bliver rejst den korrekte tiltale. Hun oplyste, at der – afhængigt af den enkelte anklagers erfaring – ikke er en overordnet, der gennemgår anklageskrifterne for at sikre en ensretning af

²⁰² Jf. retsplejelovens § 834, stk. 2.

²⁰³ TfK2015.443

disse, men at anklagemyndigheden i stedet søger at dygtiggøre anklagerne, så de er i stand til at rejse de rigtige tiltaler. Denne dygtiggørelse sker ved anvendelse af mentorordninger, undervisning og forskellige fokusområder, hvor der vurderes at være størst behov for en opkvalificering²⁰⁴. Herudover er anklagemyndigheden opbygget hierarkisk, så statsadvokaterne og Rigsadvokaten fører tilsyn og kontrol med politikredsene. Endelig gælder for området vedrørende blandt andet databedrageri, at der er oprettet afdelinger for økonomisk kriminalitet i politikredsene, der giver mere specialiserede anklagere.

I praksis anvender anklagerne især den kommenterede straffelov, når de skal vælge hvilken bestemmelse, der skal rejses tiltale efter²⁰⁵, men også Rigsadvokatmeddelelserne, Anklagemyndighedens Vidensbase og anklagemyndighedens årsberetninger bliver inddraget.

Anvendelsen af den kommenterede straffelov er med til at sikre, at tiltalepraksis – selvfølgelig afhængigt af den enkelte anklagers fortolkning af kommentarerne – bliver ensrettet. Men netop fordi anklagerne anvender den kommenterede straffelov som et opslagsværk, stilles store krav til kommentarenes rigtighed, ligesom kommentarerne kommer til at spille en betydelig rolle for anklagemyndighedens tiltalepraksis. Man må formode, at anklagemyndigheden ikke ukritisk anvender den kommenterede straffelov, men man kan ikke komme uden om, at tiltalepraksis herved i en ikke uvæsentlig grad bliver reguleret af forfatterne til den kommenterede straffelov.

Dette sås blandt andet, som beskrevet ovenfor under afsnit 4.3.2., i Vagn Greves udgave af den kommenterede straffelov fra 2012, hvori han anførte vedrørende straffelovens § 279 a, at det “[d]erimod [...] stadig [er] det retteste at anvende tyveribestemmelsen på personer, som ved uberettiget brug af andres betalingskort får benzin på en automatisk tank eller penge i en automat”²⁰⁶. Tiltalepraksis var indtil Vestre Landsrets dom fra 2014²⁰⁷ netop i overensstemmelse med kommentarerne fra Vagn Greves kommenterede straffelov. Først efter 2014, hvor Vestre Landsret anførte, at uberettiget brug af et kort og en terminal til hævnninger som udgangspunkt er omfattet af straffelovens § 279 a, ændrede anklagemyndigheden tiltalepraksis. Dette skete, uanset at anklageren i sagen netop henviste til Vagn Greves

²⁰⁴ Dette er i høj grad afhængigt af politisk fokus

²⁰⁵ Madsen, Lasse Lund: Bedrageri i den digitale virkelighed, s. 3, samt udtalelser fra senioranklagere ved Rigsadvokaten.

²⁰⁶ Greve, Vagn m.fl.: Kommenteret straffelov, Speciel del, 2012, s. 545.

²⁰⁷ U.2014.1688 V

kommentarer. Vestre Landsrets dom fra 2014 er dog korrekt, da Straffelovrådet netop i sin betænkning havde anført, at der ved indførelsen af § 279 a blev lagt op til, at anvendelsesområdet for straffelovens § 276 skulle være begrænset i dataforhold²⁰⁸. Det kan således undre, at Vagn Greve ved sine kommentarer til straffelovens § 279 a umiddelbart udvidede anvendelsesområdet for straffelovens § 276, i forhold til hvad der var Straffelovrådets hensigt.

Når man tænker på, hvor mange sager anklagemyndigheden hver dag har til behandling, kan det ikke undre nogen, at der i en vis udstrækning tages anvendelsesmetoder i brug, der effektiviserer udarbejdelsen af anklageskrifterne. Når anklagerne vælger at anvende den kommenterede straffelov er det formentlig et udtryk for, at bogen er opbygget på en måde, så den let kan anvendes som et opslagsværk.

I relation til problemstillingen vedrørende afgrænsningen mellem straffelovens § 279 a, § 278, stk. 1, nr. 3, og § 280 udtaler senioranklageren, at der i mange sager ikke er tid til, at den enkelte anklager fordyber sig i problemstillingen om, hvilken bestemmelse der er den ”mest rigtige”, netop fordi flere af bestemmelserne kan finde anvendelse på samme forhold.

Senioranklageren udtaler videre, at der i højere grad er fokus på at formulere anklageskrifterne, så de er forståelige for modtagerne, og uddyber, at anklagerne måske i højere grad har tendens til at vælge bestemmelser, de er fortrolige med, da det herved er nemmere for dem at formulere et forståeligt anklageskrift. Et tænkt eksempel herpå foreligger blandt andet, såfremt en anklager vælger at tiltale efter § 280 frem for § 279 a, fordi anklageren føler sig mere sikker ved anvendelsen af § 280.

Endelig afslutter senioranklageren med at udtale, at når en anklager vælger at tilføje subsidiære og tertiære bestemmelser i anklageskriftet²⁰⁹, så er det ikke nødvendigvis et udtryk for, at anklageren er i tvivl om, hvilken bestemmelse der skal anvendes, men kan lige så godt være et udtryk for, at det ikke altid klart fremgår af sagen, hvilket faktum der kan lægges til grund, og den endelige subsumption kan derfor blive afhængig af, hvilke beviser, herunder vidneforklaringer, der fremkommer under sagen.

²⁰⁸ Madsen, Lasse Lund: Bedrageri i den digitale virkelighed, s. 3.

²⁰⁹ Som vi fx så det i ovenfor refererede dom TfK2017.1158/2

5.1.2. Domstolene

Domstolene har ikke på samme måde som anklagemyndigheden mulighed for at berigtige den af anklagemyndigheden rejste tiltale. Derimod har domstolene mulighed for ved dommen at henføre det påtalte forhold under en anden bestemmelse end den, anklagemyndigheden har påstået anvendt. Det kræver dog, at retten skønner, at den tiltalte har haft en fyldestgørende adgang til forsvar, jf. retsplejelovens § 883, stk. 4.

Vi har spurgt administrerende dommer fra Retten på Frederiksberg, Jacob Waage, hvad dommere i praksis gør for at sikre, at der dømmes efter den korrekte hjemmel.

Jacob Waage udtaler, at det i praksis fungerer således, at en dommer, såfremt han under sagen finder, at den rejste tiltale burde være efter en anden bestemmelse, passende kan spørge anklageren, om denne ønsker at berigtige anlageskriftet. Dette skal ske så tidligt som muligt, og sker det først under hovedforhandlingen, kan det have den konsekvens, at sagen må udsættes, hvis tiltalte og dennes forsvarer har en berettiget grund til at ville have sagen udsat med henblik på forberedelse af et forsvar. Jacob Waage udtaler videre, at berigtigelsen normalt sker uformelt, ved at anklageren berigtiger, og forsvareren ikke gør mere ud af det, da forsvareren normalt skal gennem de samme sagsskridt, uanset hvilken bestemmelse den tiltalte er tiltalt efter.

Jacob Waage udtaler videre, at en manglende berigtigelse kan føre til en frifindelse, hvis den pågældende dommer ikke finder, at forholdet kan rummes i den valgte hjemmel.

Vi har i forbindelse med vores gennemgang af retspraksis alene fundet én dom, hvor domstolene af egen drift korrigerer subsumptionen. I en dom fra 2004²¹⁰ anførte byretten, at “[f]orholdet må dog for så vidt angår de forgæves forsøg på hævninger henføres under straffelovens § 286, stk. 2, jf. § 279 a, jf. § 21”. Jacob Waage bekræfter, at domstolene i nogle tilfælde tager spørgsmålet om korrektion op af egen drift. Jacob Waage siger dog ikke noget om, hvorvidt domstolene tager stilling til, om der er rejst tiltale efter den rette bestemmelse, da dommeren i den pågældende sag alene tog stilling til, om den tiltalte kunne siges at have fuldbyrdet forbrydelsen. Det bemærkes i øvrigt, at dommerens henførelse af forholdet under § 279 a, jf. § 21, ikke er i overensstemmelse med det tidligere anførte om

²¹⁰ TfK2004.470

bestemmelsens fremrykkede fuldbyrdelsesmoment, hvorfor der rettelig skulle være dømt i overensstemmelse med anklageskriftet. Dette vil vi behandle nærmere i afsnit 6.3.3. vedrørende bestemmelsens fremrykkede fuldbyrdelsesmoment.

Adspurgt svarede Jacob Waage, at det i tilståelsessager kræves, at der dømmes i overensstemmelse med anklageskriftet, men at der ikke dømmes, hvis subsumeringen ikke er korrekt. Han pointerer dog også, at dommere nok ikke bruger meget tid på at overveje, om der er rejst tiltalte efter den korrekte hjemmel, hvis to bestemmelser overlapper hinanden. Denne betragtning støttes i øvrigt af vicesstatsadvokat Jens Røn i hans artikel om databedrageri²¹¹.

Jacob Waage pointerer dog, at det er hans opfattelse, at de fleste dommere anser det for en vigtig opgave at dømme efter den rigtige paragraf, så den tiltalte ved, hvad han bliver dømt for. Han tilføjer i den forbindelse, at dommerne risikerer at blive omgjort i en højere instans, hvis der ikke er dømt efter den rette hjemmel.

5.1.3. Forsvarerne

Forsvareren har ikke en i retsplejeloven hjemlet adgang til at få berigtiget anklageskrifter eller til at henføre et forhold under en anden bestemmelse. Vi har derfor spurgt forsvarsdvokat Anders K. Németh, hvordan forsvarerne i praksis sikrer, at deres klienter bliver dømt efter den rigtige bestemmelse. Anders K. Németh udtaler, at han som forsvarer ikke finder, at han er forpligtet til at reagere på et modtaget anklageskrift, selvom han finder anklageskriftet fejlbehæftet. Han ville i stedet påpege i sin procedure, at der efter hans opfattelse ikke var rejst tiltale efter den rette bestemmelse. Herefter er der tre scenarier for, hvordan retten kan forholde sig: Retten kan være enig med forsvareren i, at gerningsindholdet ikke kan rummes i den valgte bestemmelse, og derfor frifinde den tiltalte; retten kan også være enig med forsvareren, men vurdere, at gerningsindholdet kan rummes i en anden bestemmelse og derfor korrigere bestemmelsen, jf. retsplejelovens § 883; og endelig kan retten være uenig med forsvareren og dømme efter den rejste tiltale.

Adspurgt oplyste Anders K. Németh, at det ikke er uden betydning for forsvareren og klienten, om der rejses tiltale efter straffelovens § 279 a eller en af de tilstødende

²¹¹ Røn, Jens: Databedrageri – stadig en overset bestemmelse?

bestemmelser, på trods af at bestemmelserne har samme strafferamme, jf. straffelovens §§ 285-287, da en forkert tiltale kan føre til frifindelse af klienten. Han nævner i den forbindelse, at man kan forestille sig scenarier, hvor retten ikke kan korrigere tiltalen, og at det i disse tilfælde er mere interessant for forsvareren at slå på, at anklageskriftet synes fejlbehæftet. Omvendt oplyser Anders K. Németh, at der også vil være situationer, hvor man som praktiker blot kommer med en kort bemærkning i proceduren om subsumptionen, men ikke undergiver det en grundig behandling, fordi en afklaring, af hvorvidt subsumptionen er korrekt, er uden betydning for alle parter.

Anders K. Németh påpeger dog, at det er hans opfattelse, at en forsvarer altid uden videre bør reflektere over subsumptionen som en del af sagen. Han påpeger også, at der findes tilfælde, hvor både anklageren og forsvareren har overset problemstillingen, og retten – selvom retten bør tage problemstillingen op af egen drift – nærmere tænker, at alt er som det skal være. Dette gælder særligt i tilfælde, hvor der er overlap mellem bestemmelserne, og subsumptionen derfor ikke er ”helt hen i skoven”.

5.1.4. Afsluttende bemærkninger

På baggrund af ovenstående kan vi konkludere, at anklagemyndigheden på flere måder arbejder for at sikre en ensrettet og korrekt retspraksis. Retspraksis på området vedrørende straffelovens § 279 a og de tilstødende bestemmelser viser dog, at der stadig ikke er en helt stringent og ensrettet praksis for, hvornår der rejses tiltale og dømmes for henholdsvis straffelovens § 279 a og de tilstødende bestemmelser.

Retspraksis på området er stærkt begrænset af, at størstedelen af sagerne afgøres som tilståelsessager. Det fremgår ikke af dommene, om retten tager stilling til, om subsumptionen skal korrigeres. På baggrund af udtalelserne fra retssystemets aktører om, at dommerne formentlig ikke foretager en mere indgående prøvelse af, om subsumptionen kunne foretages bedre, hvis blot gerningsindholdet kan rummes i den tiltalte bestemmelse, kan vi udlede, at dommerne formentlig på baggrund af en praktisk betragtning ikke tager spørgsmålet om subsumptionen op, hvis ikke anklagemyndigheden eller forsvareren gør opmærksom på problemstillingen. Udtalelserne fra retssystemets aktører repræsenterer den enkelte aktørs holdning og kan ikke nødvendigvis være udtryk for en samfundsmæssig tendens. Vi mener dog alligevel, at udtalelserne kan tillægges vægt, især fordi udtalelserne fra aktørerne i høj grad siger det samme.

Adspurgte svarede dommer Jacob Waage, at der i tilståelsessager kræves, at der dømmes i overensstemmelse med anklageskriftet, men at der ikke dømmes, hvis subsumeringen ikke er korrekt. Jacob Waage pointerer også, at dommere nok ikke bruger meget tid på at overveje, om der kunne være rejst tiltale efter en anden bestemmelse, hvis to bestemmelser overlapper hinanden.

Flere teoretikere plæderer for, at det ikke er afgørende for den tiltalte, hvorvidt der rejses tiltale for overtrædelse af straffelovens § 279 a eller en af de tilstødende bestemmelser²¹². Begrundelsen er som regel, at bestemmelserne har samme strafferamme, og at der derfor reelt ingen forskel er for den tiltalte. Vagn Greve anfører, at berigelsesforbrydelserne netop har fået ens strafferamme, så “den ret ørkesløse strid om den rette afgrænsning mellem de enkelte delikter kunne miste sin praktiske betydning”²¹³.

Praktikerne på den anden side plæderer for, at det netop er vigtigt for den tiltalte, hvilken bestemmelse der rejses tiltale for, da retten kan vurdere, at gerningsindholdet ikke kan rummes i den rejste tiltale, og at den tiltalte derfor må frifindes.

Uanset om man måtte mene, at teoretikerne eller praktikerne har ret, kommer man ikke uden om, at tiltalepraksis og retspraksis kan have en betydning for praksis' udvikling. Det ses for eksempel i sagerne om straffelovens § 279 a henholdsvis § 276, hvor praksis udviklede sig, således at sagerne vedrørende automathævninger ved brug af stjålne betalingskort blev dømt som overtrædelser af straffelovens § 276 helt frem til 2014, uanset at Straffelovrådet i betænkningen fra 1985 havde udtalt, at anvendelsesområdet for straffelovens § 276 efter indførelsen af § 279 a ville være begrænset i dataforhold.

Det bemærkes afslutningsvist, at tiltalepraksis kan have en rent teoretisk betydning i forhold til, om der dømmes for forsøg efter fuldbyrdet forbrydelse. Dette skyldes, at overtrædelser af straffelovens § 279 a fuldbyrdes på et tidligere tidspunkt end ved de tilstødende bestemmelser på grund af bestemmelsens fremrykkede fuldbyrdelse. Derfor vil forhold, der subsumeres under straffelovens § 279 a, få den betydning, at den tiltalte dømmes for fuldbyrdet

²¹² Greve, Vagn: edb-strafferet, s. 82 + Madsen, Lasse Lund: Bedrageri i den digitale virkelighed, s. 3.

²¹³ Greve, Vagn: edb-strafferet, s. 82

databedrageri, hvorimod han alene ville være dømt for forsøg på en af de tilstødende bestemmelser, hvis tiltalen i stedet havde været efter en af disse.

5.1.5. Perspektivering til fremtiden

Rigspolitiet lancerede i foråret 2018 nyheden om en ny indsats mod økonomisk kriminalitet på internettet. Der er tale om et landsdækkende center, placeret hos Københavns Politi, hvor politiet vil samle indsatsen mod it-relateret økonomisk kriminalitet. Formålet med tiltaget er at skabe mere tryghed på internettet i en tid, hvor stadig mere kriminalitet flytter fra virkeligheden og over på nettet.

Centerets opgave skal indledningsvist være at beskæftige sig med sager om bedrageri og svindel på nettet, men vil senere, når centeret er i drift, inddrage andre it-relaterede kriminalitetsformer.

Det fremgår af Rigspolitiets pressemeddelelse fra 28. marts 2018, at ”[d]et nye landsdækkende center vil være med til at sikre en styrket og mere ensartet indsats imod it-relateret kriminalitet og give bedre muligheder for overblik over kriminalitetens omfang og udvikling”²¹⁴.

Det skal dog bemærkes, at der udelukkende er tale om et center, som primært skal stå for visiteringen af de indkomne anmeldelser. Endvidere skal centeret stå for at give borgerne den rette vejledning om mulige forebyggende tiltag, når de ringer ind og anmelder en økonomisk, it-relateret forbrydelse.

Det positive ved tiltaget i relation til dette speciales emne bliver formentlig, at der måske i højere grad vil blive foretaget sigtelser efter den rette bestemmelse, da centeret vil være specialiserede i netop it-relaterede forbrydelser. Korrekte sigtelser kan antages at medføre, at den efterfølgende tiltale tillige bliver korrekt. Denne antagelse er bygget på formodningen om, at såfremt der sidder specialister på området og visiterer sagerne, da bliver forbrydelserne behandlet på baggrund af de rigtige bestemmelser lige fra sagens begyndelse. Endvidere kan det få den hensigtsmæssige betydning, at sagerne efterfølgende bliver behandlet ens i de forskellige kredse, da grundarbejdet i centeret vedrørende alle indgående anmeldelser om økonomisk it-kriminalitet er blevet foretaget ensartet.

²¹⁴ <https://www.mynewsdesk.com/dk/rigspolitiet/pressreleases/politiet-styrker-indsatsen-mod-kriminalitet-paa-nettet-2461655>

6. Anvendes § 279 a i overensstemmelse med hensigten?

Straffelovens § 279 a har på nuværende tidspunkt eksisteret i mere end 30 år og har ikke ændret udformning siden indsættelsen i 1985. I de seneste årtier er der sket en stor teknologisk udvikling, hvilket blandt andet har medført, at gerningspersonerne har fået nye muligheder for at begå berigelseskriminalitet ved hjælp af elektroniske databehandlinger.

I de følgende afsnit vil vi indledningsvist vurdere, hvorvidt straffelovens § 279 a bliver anvendt i overensstemmelse med den oprindelige hensigt fra 1985, herunder om bestemmelsens ordlyd kan rumme de kriminalitetsformer, der er opstået i nyere tid. Derefter vil vi vurdere, hvorvidt der er behov for at foretage ændringer i bestemmelsens udformning, særligt med henblik på at vurdere, om de hensyn, der lå til grund for, at bestemmelsen blev udformet med fremrykket fuldbyrdelsesmoment, stadig gør sig gældende.

6.1. Hensigten med § 279 a's indførelse i straffeloven i 1985

Som beskrevet ovenfor anmodede Justitsministeriet i 1984 Straffelovrådet om at gennemgå straffelovens bestemmelser med henblik på at vurdere, hvorvidt de dagældende regler kunne rumme datakriminalitet. Konklusionen var, at der overordnet set ikke var behov for ændringer af bestemmelserne i straffeloven, da bestemmelserne i deres daværende form, efter Straffelovrådets opfattelse, også kunne omfatte datakriminalitet.

Straffelovrådet fandt dog alligevel, at det var nødvendigt at indføre § 279 a i straffeloven. Den primære begrundelse herfor var, som beskrevet tidligere, at der kunne tænkes tilfælde, hvor domfældelse for særligt bedrageri var udelukket. Straffelovrådet fandt endvidere, at forholdene ikke kunne dømmes efter § 276 eller § 278, stk. 1, nr. 3, og derfor havde man i praksis frem imod 1985 anvendt den subsidiære bestemmelse om mandatsvig, jf. § 280.

Straffelovrådet fandt det hensigtsmæssigt at indføre en selvstændig bestemmelse i § 279 a, da de ikke mente, at § 280 var udformet med henblik på at ramme datakriminalitet, og der derfor kunne tænkes tilfælde, hvor det ville være mindre naturligt at henvise datakriminalitet under bestemmelsen om mandatsvig. I disse tilfælde ville det kræve en uhensigtsmæssig bred fortolkning af § 280, for at forbrydelser begået via en retsstridig databehandling var omfattet heraf.

Straffelovrådet foreslog, at bestemmelsen blev indsat efter den almindelige bedrageribestemmelse og udformet med udgangspunkt i dennes ordlyd, blot med den væsentlige forskel, at der i § 279 a ikke skulle være et krav om menneskelig vildfarelse, men derimod et krav om, at der skal foretages et indgreb i grundlaget for en elektronisk databehandling²¹⁵.

6.2. Er praksis i overensstemmelse med hensigten?

Straffelovens § 279 a er bredt formuleret, hvilket er i overensstemmelse med den danske tradition, hvorefter straffebestemmelser udformes abstrakt og såkaldt teknologineutrale, hvilket bevirker, at bestemmelsen finder anvendelse, uanset hvilket middel der anvendes, og uanset hvordan indgrebet foretages²¹⁶. Den brede formulering bevirker, at bestemmelsen er åben over for anvendelsen af ny teknik og deraf følgende nye kriminalitetsformer.

Den brede formulering i særligt straffelovens § 279 a's andet led er både bestemmelsens styrke og svaghed. Vi har i praksis set, hvordan bestemmelsen siden 1985 har fundet anvendelse på en lang række af forskellige gerningsindhold, som viser, at der findes adskillige former for datakriminalitet. Bestemmelsen er altså formuleret så tilpas bredt, at den har været egnet til at rumme den digitale revolution, som samfundet har undergået de sidste 20-30 år. Dette skyldes særligt bestemmelsens andet led, hvorefter de indgreb, som ikke direkte omhandler ændring, tilføjelse eller sletning af oplysninger eller programmer, tillige er omfattet.

Men den brede formulering er samtidig bestemmelsens svaghed. Særligt har bestemmelsens uklare afgrænsning i andet led, som det fremgår af retspraksis, i et vist omfang gjort bestemmelsen uhåndterbar for retssystemets aktører²¹⁷.

Vi har i vores analyse beskrevet, at der i visse tilfælde ses at være et overlap mellem straffelovens § 279 a og nogle af de tilstødende bestemmelser. Vi har blandt andet beskrevet, at der i dag fortsat forekommer uensartet praksis for så vidt angår valget mellem straffelovens § 279 a, § 278, stk. 1, nr. 3, og § 280, da delikterne omfatter flere af de samme gerningsforhold.

²¹⁵ Betænkning nr. 1032, København (1985): Straffelovrådets betænkning om datakriminalitet, s. 80.

²¹⁶ Betænkning nr. 1032, København (1985): Straffelovrådets betænkning om datakriminalitet, s. 81.

²¹⁷ Madsen, Lasse Lund: Bedrageri i den digitale virkelighed, s. 2.

Vi har videre beskrevet ovenfor, at den oprindelige hensigt med indsættelsen af § 279 a i straffeloven ifølge Straffelovrådet var, at forbrydelser vedrørende datakriminalitet mere naturligt ville være at betragte som databedrageri frem for underslæb og i særdeleshed frem for mandatsvig, der jo tidligere var den bestemmelse, der hyppigst fandt anvendelse på gerningsforhold, der involverede en databehandling.

Vores analyse af retspraksis på området har således vist, at straffelovens § 279 a ikke konsekvent bliver anvendt i de tilfælde, som var påtænkt af Straffelovrådet. Praksis har derimod vist, at der fortsat bliver rejst tiltale og afsagt domme for enten overtrædelse af straffelovens § 278, stk. 1, nr. 3, eller § 280 i sager, hvor det ville være mere nærliggende at rejse tiltale og dømme efter straffelovens § 279 a, særligt fordi forbrydelsens kerne omhandler en retsstridig databehandling. Det kan derfor undre, at særligt straffelovens § 280 fortsat bliver anvendt på sager, der omhandler datakriminalitet, når det fremgår direkte af bestemmelsens ordlyd, at den er subsidiær i forhold til blandt andet straffelovens § 279 a.

6.3. Hvordan kan bestemmelsen anvendes bedre fremover?

Nedenfor vil vi give tre bud på, hvilke tiltag der i fremtiden kan foretages, således at straffelovens § 279 a bliver anvendt mere hensigtsmæssigt og tidssvarende, herunder hvordan retsanvenderne efter vores opfattelse kan nærme sig en mere ensartet praksisanvendelse af straffelovens § 279 a.

6.3.1. Grænsen mellem straffelovens § 279 a og de tilstødende bestemmelser klarlægges gennem retspraksis

En mulig løsning på den inkonsekvente anvendelse af straffelovens § 279 a kunne være, at domstolene enten af egen drift eller efter anmodning fra anklagemyndigheden tager stilling til de tvivlstilfælde, der forekommer i praksis. Det gælder således især valget mellem tiltale og domfældelse for overtrædelse af straffelovens § 279 a, henholdsvis § 278, stk. 1, nr. 3, og § 280.

Landsretten tog i den skelsættende dom fra 2014²¹⁸ (tidligere beskrevet under afsnit 4.3.) stilling til grænsen mellem straffelovens § 279 a og § 276, men dette skete tilsyneladende

²¹⁸ U 2014.1688 V

alene, fordi anklagemyndigheden ved landsrettens behandling af sagen ønskede forholdet – som byretten havde behandlet efter straffelovens § 279 a – henført under straffelovens § 276. Det er derfor formentlig mere nærliggende at antage, at en ensretning af retspraksis kræver, at anklagemyndigheden i forbindelse med sagernes behandling ved retten anfører, at der på dette område ønskes en afklaring, for eksempel som det skete i 2014-dommen²¹⁹. Såfremt retten tager stilling til grænsen mellem bestemmelseernes anvendelsesområde, vil retspraksis for fremtiden forhåbentligt blive (mere) ensartet.

6.3.2. Bestemmelsens ordlyd ændres, så bestemmelsen bliver primær i forhold til de tilstødende bestemmelser

En anden løsning kunne være at tilføje til ordlyden af bestemmelsen i § 279 a, at denne er primær i forhold til § 278, stk. 1, nr. 3, og § 280, når gerningsmanden begår berigelseskriminalitet ved hjælp af en elektronisk databehandling. Derved ville det fremgå direkte af bestemmelsen i straffelovens § 279 a, at det er § 279 a som med rette burde finde anvendelse, når selve den kriminelle gerning begås ved brug af retsstridig databehandling, uanset hvilket ansættelsesforhold, aftale eller lignende omstændigheder der ligger til grund for gerningspersonens disposition.

6.3.3. Bestemmelsens fremrykkede fuldbyrdelsesmoment fjernes

En tredje løsning kan være at fjerne straffelovens § 279 a's fremrykkede fuldbyrdelsesmoment, så bestemmelsen fremover fuldbyrdes på samme tidspunkt som de øvrige berigelsesforbrydelser.

Vi har i vores analyse beskrevet, hvordan tiltale- og retspraksis ikke er ensrettet, når det kommer til overtrædelser af straffelovens § 279 a, jf. § 21, og § 301. Vi har konkluderet, at det på baggrund af retspraksis – trods den manglende fuldstændige ensretning – kan udledes, at gerningspersonen for at straffes for overtrædelse af straffelovens § 279 a, jf. § 21, skal have det fornødne konkrete forsæt til at begå databedrageri, mens gerningspersonen uden det konkrete forsæt kan straffes for overtrædelse af § 301.

²¹⁹ U 2014.1688 V

På baggrund af praksis samt delbetænkningen fra 2002²²⁰ kan det konstateres, at der er en grænse mellem § 301 og § 279 a, jf. § 21, om end den kan synes en smule uhåndgribelig. Ydermere ses bestemmelserne at have et tidsmæssigt overlap, således at der i visse situationer kan dømmes for begge. En mulig løsning på afgrænsningsproblematikken mellem de to bestemmelser kan eventuelt være at ændre fuldbyrdelsestidspunktet i straffelovens § 279 a.

Straffelovens § 279 a fuldbyrdes tidligere end de øvrige berigelsesforbrydelser. Det betyder, at straffelovens § 279 a allerede fuldbyrdes, for så vidt angår bestemmelsens første led, når gerningspersonen med uberettiget vinding for øje ændrer, tilføjer eller sletter oplysninger, mens andet led fuldbyrdes ved selve påvirkningen af databehandlingen²²¹. Derved er det ikke et krav til fuldbyrdelsen, at gerningspersonen (eller en tredjemand) har opnået en uberettiget vinding, og at et offer har lidt et tilsvarende tab.

Tidspunktet for en forbrydelses fuldbyrdelse har særligt betydning for, hvornår der er tale om forsøg, herunder om gerningsmanden har mulighed for at træde frivilligt tilbage fra forsøg, og hvornår det ikke længere er muligt at medvirke til en forbrydelse.

At man fra lovgivers side har valgt, at straffelovens § 279 a skal fuldbyrdes på et tidligere tidspunkt, skyldes, at det efter Straffelovrådets opfattelse var nødvendigt at fastsætte et tidligere fuldbyrdelsesmoment, idet det kunne være vanskeligt, og i nogle tilfælde ligefrem umuligt, at fremskaffe nærmere oplysninger om tidspunktet for, hvornår databehandling reelt havde medført en uberettiget vinding henholdsvis et tab²²². Denne problematik er formentlig ikke længere relevant, da de fleste it-systemer i dag registrerer en log, hvorefter det er muligt at gå tilbage i tid og se, hvem der har anvendt et it-system, eller hvordan og hvornår it-systemet er blevet anvendt.

Lasse Lund Madsen er kritisk over for brugen af det fremrykkede fuldbyrdelsesmoment²²³. Han anfører blandt andet, at ræsonnementet for fremrykket fuldbyrdelsesmoment er vanskeligt at følge og muligvis har sammenhæng med datidens teknologiske udviklingsstadie. Han fremhæver, at det skal erindres, at det er den databaserede maskinelle

²²⁰ Betænkning nr. 1417, København (2002): Delbetænkning VIII afgivet af Justistministeriets udvalg om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet.

²²¹ Madsen, Lasse Lund: Bedrageri i den digitale virkelighed, s. 2.

²²² Betænkning nr. 1032, København (1985): Straffelovrådets betænkning om datakriminalitet, s. 82.

²²³ Madsen, Lasse Lund: Bedrageri i den digitale virkelighed, s. 2.

”svig”, der fører til formuetab, og som begrundet behovet for kriminalisering af databedrageri. Han mener således, at selve den retsstridige misbrug, der har ført eller kan føre til formuetab, i dag vil afsætte elektroniske spor, der ofte lader sig tidsfæste relativt præcist²²⁴. Det ses blandt andet i dommen TfK2015.653, omtalt under afsnit 4.3.7., at de enkelte hævnninger i en dankortautomat var specificeret på minuttal.

Lasse Lund Madsen finder derfor, at fuldbyrdelsestidspunktet for straffelovens § 279 a, ligesom for de øvrige berigelsesforbrydelser, bør være fikseret til formuetafet eller risikoen herfor, i stedet for allerede når gerningspersonen foretager en ændring, tilføjelse eller sletning i databehandlingen eller i øvrigt påvirker en sådan databehandling.

På baggrund af ovenstående iagttagelser om det fremrykkede fuldbyrdelsesmoment i straffelovens § 279 a, herunder teknologiens betydning i forbindelse hermed, vil vi nedenfor diskutere, om der stadig er grundlag for, at straffelovens § 279 a har fremrykket fuldbyrdelsesmoment. Vi vil i den forbindelse belyse, hvorvidt retssystemets aktører i deres tiltale- og retspraksis indtil nu har taget højde for det fremrykkede fuldbyrdelsesmoment.

6.3.3.1. Retsspraksis vedrørende forsøg på databedrageri

Der findes en del domme vedrørende forsøg på databedrageri, jf. § 279 a, jf. § 21. Problemstillingen i forbindelse med disse sager er, at praksis på området er uklar, særligt fordi der endnu ikke er taget endegyldigt stilling til spørgsmålet om, ”hvor meget” en gerningsperson skal have disponeret, før et databedrageriforhold bliver anset for værende fuldbyrdet.

De sagstyper, der i praksis har givet anledning til tvivl om, hvornår straffelovens § 279 a anses for at være fuldbyrdet, vedrører især situationen, hvor en gerningsperson indsætter et stjålet betalingskort i en hæveautomat, men mislykkes med kontanthævningen, for eksempel fordi hæveautomaten ikke indeholder flere kontanter, der sker en teknisk fejl, eller betalingskortet er spærret.

²²⁴ Madsen, Lasse Lund: Bedrageri i den digitale virkelighed, se fodnote, s. 3.

Landsretten anførte i en dom fra 2004²²⁵, at der skulle dømmes for *forsøg* på overtrædelse af straffelovens § 279 a i tilfælde, hvor gerningspersoners kontanthævninger mislykkedes. Anklagemyndigheden havde derimod rejst tiltale for *fuldbyrdet* overtrædelse af straffelovens § 279 a ved "[...] i 188 tilfælde at anvende falske betalingskort i pengeautomater, hvorved de foretog kontante hævnninger på i alt 388.600 kr. samt forsøg herpå for i alt 177.000 kr." ²²⁶ Anklagemyndigheden mente således, at de mislykkedes forsøg på kontanthævninger også var fuldbyrdede overtrædelser af straffelovens § 279 a. Byretten ændrede imidlertid subsumptionen, således at forholdet for så vidt angår de forgæves forsøg på hævnninger blev dømt som forsøg, jf. § 21. Landsretten stadfæstede efterfølgende dommen.

I en landsretsdom fra 2015²²⁷ rejste anklagemyndigheden i stedet tiltale for medvirken til *forsøg* på databedrageri, jf. § 279 a, jf. § 23, jf. § 21. Gerningspersonerne havde ved hjælp af skimmingudstyr blandt andet kopieret 105 betalingskort, som blev sendt til ukendte medgerningsmænd i USA, der herefter forsøgte at hæve penge i pengeautomater. En række af hævnningerne mislykkedes, fordi kortene var spærrede. Retten dømte i overensstemmelse med anklageskriftet.

På samme måde gik det til i en anden landsretsdom fra 2015²²⁸, hvor den tiltalte var tiltalt for blandt andet overtrædelse af straffelovens § 279 a, jf. § 21, idet gerningspersonen havde forsøgt at hæve 88 kr. i Kvickly, hvilket mislykkedes, fordi kortet var spærret. Retten dømte også her i overensstemmelse med anklageskriftet.

Endvidere foreligger eksempler i praksis, herunder blandt andet AM2016.09.02Ø, hvor der er dømt for forsøg på databedrageri, idet hævnningerne mislykkedes på grund af anmodning om udbetaling af for høje beløb i automaten, eller hvor den tiltalte havde indtastet en forkert pinkode.

Modsat gik det til i en landsretsdom fra 2010²²⁹, hvor to lettiske statsborgere tilegnede sig kortoplysninger fra betalingskort, som de anvendte via internettet til transaktioner, som dog

²²⁵ U.2004.470 Ø

²²⁶ U.2004.470 Ø

²²⁷ TfK2015.590

²²⁸ TfK2015.653

²²⁹ TfK2010.43

ikke blev gennemført, da de anvendte kort var spærret. De tiltalte blev i den pågældende sag dømt for fuldbyrdet databedrageri og ikke blot for forsøg.

Et andet eksempel, hvor den tiltalte blev dømt for fuldbyrdet databedrageri, på trods af at den uberettigede vinding udeblev, forelå i en landsretsdom fra 2017²³⁰. I dommen havde anklageren formuleret anklageskriftet således: ”T er tiltalt for overtrædelse af straffelovens § 279 a, databedrageri, [...] for derigennem at skaffe sig eller andre uberettiget vinding retsstridigt at have søgt at påvirke resultatet af elektronisk databehandling, idet han ved brug af stjålet dankort og med rette pinkode tilhørende N uretmæssigt forsøgte [vores understregning] at hæve 1.000 kr.”

Det fremgår ikke af sagen, hvorfor hævnningen ikke lykkedes, men den tiltalte blev altså både tiltalt og dømt for fuldbyrdet databedrageri og ikke kun for forsøg, på trods af at den skrivende anklager anfører, at den tiltalte alene forsøgte at hæve et kontantbeløb. Sagen kan sammenlignes med ovenstående dom fra 2004²³¹.

Ovenstående gennemgang af retspraksis viser, at forståelsen af straffelovens § 279 a's fuldbyrdelsestidspunkt ikke er entydig. Praksis er således ikke stringent med anvendelsen af bestemmelsens fremrykkede fuldbyrdelsesmoment.

I flere af de ovenstående domme blev de tiltalte udelukkende straffet for forsøg i de situationer, hvor hævnningen ikke er lykkedes, for eksempel fordi kortet var spærret. Dette skete, på trods af at de tiltalte havde sat kortet i maskinen og havde det nødvendige berigelsesforsæt.

På baggrund af den retsvidenskabelige litteratur om bestemmelsens fremrykkede fuldbyrdelsesmoment forekommer det os forkert at straffe for forsøg i disse tilfælde, se blandt andet ovennævnte U.2004.470 Ø og TfK2015.653.

Der kan muligvis ikke straffes efter § 279 a, 1. led, eftersom de tiltalte ikke formår at ændre, slette eller tilføje oplysninger eller programmer, men forholdet burde derimod kunne falde ind under andet leds bredere formulering, idet det må antages, at de tiltalte, ved blot at stikke

²³⁰ U.2017.3056

²³¹ U.2004.470 Ø

dankortet i maskinen og evt. indtaste en pinkode, ”retsstridigt søger at påvirke resultatet af sådan databehandling”.

Retspraksis på området er uklar, og der er i de fleste domme straffet for forsøg på databedrageri i de tilfælde, hvor det ikke er lykkedes gerningsmanden at få et reelt udbytte. Det fremgår desværre ikke af dommene, hvorvidt der udelukkende straffes for forsøg, fordi gerningspersonen ikke opnår en vinding – hvilket ville være forkert, da dette ikke er et fuldbyrdelseskrav – eller fordi man ikke har fundet, at gerningsperson er lykkedes med at ”ændre, slette eller tilføje” oplysninger eller programmer. I så fald burde gerningsindholdet stadig kunne rummes i § 279 a’s supplerende andet led.

I ovenstående dom fra 2017²³² straffes for fuldbyrdet databedrageri, om end anklageskriftet anvender formuleringen ”forsøgte at hæve”. Dette er en anelse misvisende, men dog stadig en korrekt afgørelse på baggrund af bestemmelsens fremrykkede fuldbyrdelsesmoment.

6.3.3.2. Ville det være mere hensigtsmæssigt, hvis bestemmelsen havde ”normalt” fuldbyrdelsestidspunkt?

Som behandlet ovenfor vedrørende det tidsmæssige overlap mellem gerningsindholdet i straffelovens § 301 og § 279 a, jf. § 21, foreligger der både retspraksis på tilfælde, hvor der er dømt for forsøg på databedrageri i de indledende faser til selve hævnningen, og tilfælde, hvor der er dømt for fuldbyrdet overtrædelse af § 301, idet handlingen ikke var tilstrækkelig konkretiseret til at statuere forsøg på databedrageri.

For så vidt angår den første type af sager, hvor der er dømt for overtrædelse af straffelovens § 279, jf. 21, har gerningspersonen endnu ikke foretaget den egentlige databedragerihandling (retsstridigt ændret, tilføjet, slettet eller i øvrigt søgt at påvirke en databehandling). Forsøgsreglerne fremstår derfor mere nærliggende i denne type af sager end i de ovenfor behandlede om mislykkedes forsøg på hævnninger, hvor gerningspersonen reelt har søgt at påvirke resultatet af en databehandling, men alene er blevet dømt for overtrædelse af straffelovens § 301.

²³² U.2017.3056

Såfremt straffelovens § 279 a ikke havde fremrykket fuldbyrdelsesmoment, men derimod blev fuldbyrdet på samme tidspunkt som de øvrige berigelsesforbrydelser, herunder for eksempel straffelovens § 279 (herefter omtalt ”normalt” fuldbyrdelsestidspunkt), da kunne det tænkes, at forholdet mellem overtrædelser for § 301 og forsøgshandlinger efter § 279 a, jf. 21, ville være lettere at gennemskue.

Som beskrevet tidligere er lovgivers valg vedrørende bestemmelsens fremrykkede fuldbyrdelsesmoment udelukkende begrundet i den daværende problemstilling om ikke at kunne fremskaffe nærmere oplysninger om, hvorvidt og i givet fald hvornår den databehandling, i hvilken den ændrede oplysning var blevet anvendt, havde fundet sted²³³.

Som anført af Lasse Lund Madsen foreligger der ikke samme begrænsning i dag, hvor de fleste elektroniske databehandlinger kan tidsfæstes relativt præcist. Der er derfor umiddelbart ikke nogen forhindringer for, at bestemmelsen får ’normalt’ fuldbyrdelsestidspunkt, ligesom de øvrige berigelsesforbrydelser, således at fuldbyrdelsen for databedrageri bliver fikseret til formuetabet eller risikoen herfor, i stedet for allerede når gerningspersonen foretager en ændring, tilføjelse eller sletning i databehandlingen eller i øvrigt søger at påvirke en databehandling.

Herved vil grænsen for, hvornår der foreligger forsøg på eller fuldbyrdet overtrædelse af straffelovens § 279 a, muligvis blive lettere at drage, og ydermere kan domstolene, uden betænkeligheder, dømme for forsøg på databedrageri, såfremt hævnningerne mislykkes.

6.4. Afsluttende bemærkninger

Det blev fra lovgivers side tilbage i 1985 bevidst besluttet at udforme straffelovens § 279 a abstrakt og teknologineutralt, hvilket der generelt er tradition for i dansk lovgivning. Udformningen af straffelovens § 279 a har både været bestemmelsens styrke og svaghed, men frem for alt er det positivt, at bestemmelsens udformning har gjort bestemmelsen åben for også at kunne rumme nye kriminalitetsformer.

²³³ Betænkning nr. 1032, København (1985): Straffelovrådets betænkning om datakriminalitet, s. 82.

I ovenstående afsnit har vi anført en række bud på, hvordan bestemmelsen bedst finder anvendelse i praksis, særligt med fokus på, hvorvidt det stadig er formålstjenligt i år 2018, at straffelovens § 279 a har fremrykket fuldbyrdelsesmoment.

Selvom Straffelovrådet tilbage i 1985 tydeliggjorde, at straffelovens § 279 a skulle have fremrykket fuldbyrdelsesmoment, fremgår det klart af retspraksis, at anklagemyndigheden ikke altid holder sig det fremrykkede fuldbyrdelsesmoment for øje, når der rejses tiltale i denne type sager.

På baggrund af ovenstående belysning af retspraksis på forsøgsområdet, sammenholdt med den retsvidenskabelige litteratur om bestemmelsens fremrykkede fuldbyrdelsesmoment, er det vores vurdering, at bestemmelsens fremrykkede fuldbyrdelsesmoment har den betydning, at der på trods af, at det ønskede beløb ikke bliver udbetalt til gerningspersonen ved hæveautomaten, fordi det anvendte kort for eksempel er spærret, stadig bør dømmes for fuldbyrdet databedrageri. Dette gælder, allerede når gerningspersonen har det nødvendige berigelsesforsæt og vælger at sætte kortet i maskinen, da gerningspersonen herved søger at påvirke resultatet af en elektronisk databehandling, jf. straffelovens § 279 a, 2. led.

7. Konklusion

På baggrund af projektets analyse af retspraksis vedrørende straffelovens § 279 a og de tilstødende bestemmelser, sammenholdt med forarbejderne til databedrageribestemmelsen og den foreliggende retsvidenskabelige litteratur på området, kan det indledningsvist konkluderes, at anvendelsesområdet for straffelovens § 279 a er blevet udvidet gennem tiden. Dette skyldes særligt, at bestemmelsen er formuleret bredt og teknologineutralt, hvilket betyder, at bestemmelsen, på trods af dens indførelse tilbage i 1985 samt den hastige udvikling inden for it-området, fortsat kan rumme nye og moderne kriminalitetsformer, som ikke var en realitet, da bestemmelsen blev indført.

Det fremgår endvidere af projektets dybdegående og kritiske analyse af litteraturen og retspraksis på området, at der på nuværende tidspunkt foreligger en tydelig afgrænsning mellem anvendelsesområdet for straffelovens § 279 a over for anvendelsesområderne for straffelovens § 276 og § 279. Om end der stadig foreligger en noget uklar retspraksis vedrørende afgrænsningen mellem straffelovens § 301 om skimming og forsøg på databedrageri på grund af det tidsmæssige overlap, er det dog beskrevet i forarbejderne til § 301, at forskellen ligger i, at det er et krav for at kunne dømmes for overtrædelse af straffelovens § 279 a, jf. § 21, at gerningspersonen har et tilstrækkeligt konkret forsæt.

Det kan ydermere på baggrund af projektets analyse konkluderes, at der i retspraksis endnu ikke er taget endegyldigt stilling til afgrænsningen mellem straffelovens § 279 a over for § 278, stk. 1, nr. 3, og § 280, samt at den sparsomme litteratur herom fortsat er uklar. På baggrund af resultatet af dette projekt foreslår vi derfor, at beslutningen om, hvorvidt der skal rejses tiltale for databedrageri henholdsvis for pengeunderslæb eller mandatsvig, skal træffes ud fra en vurdering af den metode, gerningspersonen anvender med henblik på at opnå berigelse. Vi finder derfor, at såfremt gerningspersonen begår et indgreb i en elektronisk databehandling, og han har det nødvendige berigelsesforsæt, er det underordnet, hvilket ansættelsesforhold, betroelsestilfælde eller øvrig aftale der foreligger mellem gerningspersonen og den forurettede, og der skal derfor som udgangspunkt rejses tiltale og dømmes efter § 279 a.

Belysningen af bestemmelsens anvendelsesområde har vist, at det har en teoretisk betydning i forhold til afgrænsningen mellem forsøg og fuldbyrdet forbrydelse samt medvirken, hvorvidt der dømmes for overtrædelse af straffelovens § 279 a eller en af de tilstødende bestemmelser. Dette gælder, uanset at det ikke er så afgørende rent praktisk for den tiltalte, hvorvidt han dømmes for databedrageri eller en af de tilstødende bestemmelser, idet bestemmelserne har samme strafferamme.

Da straffelovens § 279 a har fremrykket fuldbyrdelsesmoment, vil gerningspersonen kunne blive dømt for fuldbyrdet overtrædelse af straffelovens bestemmelser på et tidligere tidspunkt, hvis straffelovens § 279 a anvendes. Det kan derfor konkluderes, at straffelovens § 279 a med fordel kan ændres, så bestemmelsen ikke længere har fremrykket fuldbyrdelsesmoment, men at fuldbyrdelsen fremover er fikseret til en uberettiget vinding (dvs. et formuetab hos offeret eller en væsentlig risiko herfor). Herved vil databedrageri fuldbyrdes på samme tidspunkt som de tilstødende bestemmelser, hvilket rent teknisk uden problemer kan lade sig gøre i dag, da den teknologiske udvikling har gjort det muligt at foretage en nøjagtig tidsfæstning af, hvornår gerningspersonen opnår den uberettigede vinding, og den forurettede lider et tilsvarende tab. Desuden har indførelsen af straffelovens § 301 givet mulighed for at dømme for det tidlige forsøg på databedrageri.

Vi kan konkludere, at straffelovens § 279 a formentlig er blevet indført i straffeloven 10-15 år for tidligt. Bestemmelsen blev indført på et tidspunkt, hvor der særligt i praksis ikke sås nogen grund til at indføre en bestemmelse om databedrageri, og bestemmelsen er først i de seneste år blevet rigtig relevant som følge af den teknologiske udvikling. Det har øjensynlig haft den betydning, at straffelovens § 279 a i visse typer af sager er blevet overset, og at anklagemyndigheden i stedet, på grund af vanens magt, er fortsat med at anvende de velkendte berigelsesdelikter.

På baggrund heraf kan det konkluderes, at såfremt forståelsen og anvendelsen af straffelovens § 279 a skal følge nutidens kriminalitetsbillede, skal anklagemyndigheden og de øvrige retsmyndigheder aktivt tage stilling til databedrageribestemmelsens mulige omfang, således at den bliver anvendt på de forhold, der var tiltænkt tilbage i 1985, men tillige aktivt vælges, når der opstår nye kriminalitetsformer.

8. Litteraturliste

JURIDISK LITTERATUR OG VIDENSKABELIGE ARTIKLER

Greve, Vagn m.fl.: *Kommenteret straffelov, Speciel del*, 10. omarbejdede udgave, Jurist- og Økonomforbundets Forlag (2012).

Nielsen, Gorm Toftegaard m.fl.: *Kommenteret straffelov, Speciel del*, 11. omarbejdede udgave, 1. oplag, Jurist- og Økonomforbundets Forlag (2017).

Waaben, Knud & Langsted, Lars Bo: *Strafferettens specielle del*, 6. udgave, 3. oplag, Karnov Group Denmark A/S, København (2014).

Waaben, Knud & Langsted, Lars Bo: *Strafferettens almindelige del I, Ansvarslæren*, 5. udgave, 2. oplag, Karnov Group Denmark A/S, København (2011).

Greve, Vagn: *Edb-strafferet*, Jurist- og Økonomforbundets Forlag (1984).

Greve, Vagn: *Det strafferetlige ansvar*, 2. udgave, Jurist- og Økonomforbundets Forlag (2004).

Greve, Vagn & Langsted, Lars Bo: *Hovedlinjer i erhvervsstrafferetten*, 7. udgave, Jurist- og Økonomforbundets Forlag (2011).

Nielsen, Gorm Toftegaard: *Strafferet - Ansvar*, 4. udgave, Jurist- og Økonomforbundets Forlag (2013).

Andersen, Mads Bryde: *It-retten*, 2. udgave, Gjellerup (2005).

Sunde, Inger Marie: *Datakriminalitet, En fremstilling av strafferettslige regler om datakriminalitet*, Fagbokforlaget (2016).

Andersen, Mads Bryde: *Ret & Metode*, 1. udgave, 1. oplag, Gjellerup (2002)

Røn, Jens: *Databedrageri – stadig en overset bestemmelse?*, I forskningens og formidlingens tjeneste – festskrift til professor Lars Bo Langsted, Ex Tuto Publishing A/S (2018).

Rasmussen, Elsebeth: *Betalingskortets velsignelser*, Juristen, Danmarks Jurist- og Økonomforbunds Forlag (1987).

Carlsen, Bent & Elmer, Michael: *Datakriminalitet*, Juristen, Danmarks Jurist- og Økonomforbunds Forlag (1986).

Meilby, Finn & Høg Ulla: *Mandatsvig*, Juristen, Danmarks Jurist- og Økonomforbunds Forlag (1985).

Madsen, Lasse Lund: *Bedrageri i den digitale virkelighed*, U.2016B.343.

Nielsen, Gorm Toftegaard: *Om at lære strafferet og/eller begreber*, Anmeldelse af Knud Waaben: Strafferettens almindelige del, 387 sider, og specielle del, 281 sider, U.1990B329.

Waaben, Knud: *Noter om nogle sekundære begreber*, U.1990B.437.

LOVGIVNING

Straffeloven, lovbekendtgørelse nr. 977 af 9. august 2017 med senere ændringer.

Retsplejeloven, lovbekendtgørelse nr. 1101 af 22. september 2017 med senere ændringer.

RETNINGSLINJER, BETÆNKNINGER, LOVFORSLAG MV.

Betænkning nr. 1032, København (1985): Straffelovrådets betænkning om datakriminalitet.

Betænkning nr. 1417, København (2002): Delbetænkning VIII afgivet af Justistministeriets udvalg om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet.

Forslag til lov om ændring af straffeloven nr. L 221, Folketingstidende 1984/85, Tillæg A, spalte 4373 ff.

Anklagemyndighedens Årsberetning 1981, afgivet af Rigsadvokaten.

Anklagemyndighedens Årsberetning 1989, afgivet af Rigsadvokaten.

Anklagemyndighedens Årsberetning 1990, afgivet af Rigsadvokaten.

RETSPRAKSIS

Ugeskrift for Retsvæsen	TfK2000.485	TfK2017.999/2
U.2004.2212	TfK2008.873	TfK2013.635
U.2008.1063	TfK2004.469/2	TfK2013.843
U.2004.2870	TfK2005.35	TfK2016.939
U.1993.667	TfK2000.93	TfK2017.934
U.2005.701/1	TfK2015.709/2	TfK2014.890
U.1989.708	TfK2011.184	TfK2011.396/2
U.2005.666	TfK2017.9	TfK2000.669/1
U.2004.2733	TfK2004.539	TfK2002.19
U.2017.2593/1	TfK2010.431	TfK2017.80
U.2003.2308	TfK2010.494	TfK2015.120
U.1997.246	TfK2010.785	TfK2015.1014
U.2015.399	TfK2015.653	TfK2015.919
U.2017.3056	TfK2013.529/2	TfK2004.35
U.2000.1881/1	TfK2015.906	TfK2003.784
U.2001.1980/2	TfK2014.1688	TfK2003.518
U.2005.2990	TfK2017.1158/2	TfK2002.217
U.2015.790	TfK2004.470	TfK2014.577
U.2005.1929	TfK2014.890	TfK2014.447
U.2001.2110	TfK2001.339	TfK2013.1080
U.2000.2545	TfK2017.124	TfK2011.634/2
U.2000.1468	TfK2016.1218	
U1998.182	TfK2013.415	Anklagemyndighedens
U1993.202/2	TfK2016.374	Vidensbase
	TfK2016.464	AM2017.02.23Ø
Tidsskrift for	TfK2011.388	AM2010.03.08B4
Kriminalret	TfK2015.590	AM2014.04.23B
TfK2015.443	TfK2015.289	AM2016.09.20Ø

AM2010.06.09B5	AM2012.06.15B2	AM2013.03.18B
AM2013.02.22B	AM2013.04.11B	AM2009.11.19B
AM2014.08.19B2	AM2012.09.18B3	AM2010.01.14Ø
AM2011.03.01B2	AM2011.12.06B	AM2016.05.25V
AM2012.06.27B2	AM2011.05.25B2	AM2015.06.22V
AM2015.02.05Ø	AM2011.05.09B7	AM2009.06.15Ø2
AM2016.10.18B	AM2010.02.04B3	AM2012.02.16B2
AM2013.06.07B2	AM2009.01.15B3	AM2012.12.12B
AM2014.09.11B	AM2014.10.03B2	AM2009.11.23B2
AM2014.09.12B	AM2015.01.14B	AM2015.05.15B
AM2014.07.04B	AM2014.03.25B	AM2011.09.21B2
AM2011.01.19B4	AM2011.10.20B2	AM2011.10.31B5
AM2013.08.27B2	AM2010.09.29B4	AM2012.04.18B
AM2016.02.15V	AM2010.02.17B2	AM2013.03.19B2
AM2011.03.04B	AM2014.02.28B	AM2015.05.18B
AM2015.03.23B	AM2013.04.18B	AM2009.06.03B2
AM2010.04.09B2	AM2011.01.20B4	AM2012.02.16B3
AM2010.09.23V	AM2009.08.28B2	AM2013.01.29B
AM2009.09.01B2	AM2018.02.27H	

9. Bilag 1

Anmeldte forbrydelser efter overtrædelsens art, tid og anmeldte og sigtede²³⁴

1357905 Databedrageri	År	Anmeldt
	1990	8
	1991	8
	1992	46
	1993	38
	1994	16
	1995	20
	1996	12
	1997	31
	1998	49
	1999	67
	2000	113
	2001	250
	2002	884
	2003	428
	2004	342
	2005	533
	2006	515
	2007	1026
	2008	748
	2009	707
	2010	1336

²³⁴ Tal modtaget fra Danmarks Statistik

2011	647
2012	1426
2013	2510
2014	6230
2015	16288
2016	22339
2017	24435